

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
21/2023
21. október 2023

Cena 1,- €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Voliči v predčasných voľbách roz- dali karty na prospech Slovenska. Je evidentné, že nová vládna koalícia bude naozaj slovenská. Strany Smer, Hlas a národnári už podpísali memorandum o spolupráci. V čase uzávierky tohto vydania Slovenských národných novín už intenzívne diskutovali, ktorý politik obsadí aký ministerský post. Je to naozaj dobrá správa pre Slovensko. Vláda bude mať sociálny a národný rozmer. To sú totiž strategické prieniky politických programov budúcich vládných strán. Víťazmi volieb sú Robert Fico, Peter Pellegrini a Andrej Danko. A práve našim novinám poskytl obratom vôbec prvý povolený rozhovor spomedzi iných tlačových médií. Na webovej stránke sme ho uverejnili už 14. októbra, dnes si ho môžete prečítať v tlačenej forme.

Porazené strany, ktoré sa ocitli v opozícii, sa s týmto svojím statusom nedokázali po voľbách dlhé dni zmieriť. Do poslednej chvíle ponúkali šéfovi Hlasu doslova neodmietnuteľné ponuky. Progresívny Šimečka sa dokonca vzdal postu premiéra, len aby zostavil koalíciu zo strán Hlas, Sloboda a solidarita a KDĽ. On a jeho marketingová úderka totiž tvrdili, že prvého októbra nad Slovenskom nevyjde slnko, ak vyhrá Smer. Čuduj sa svete, október patril medzi najteplejší a najslnečnejší v posledných rokoch. Progresívcami boli ochotní urobiť čokoľvek, aby sa Fico nedostal k moci. Vzdali by sa kresla predsedu vlády, asi aj ministra vnútra, v prospech Hlasu. A kvôli KDĽ by svoje nosné témy o podpore homosexuálnych párov, zjednodušenia interrupcií či zavedenia nezmyselnej rodovej politiky schovali do šuplíka. Natíska sa otázka, či by takúto obeť priniesli skutočne preto, aby zabránili návratu Smeru a SNS? Alebo skôr kvôli tlaku ich donorov, sponzorov či podporovateľov na Slovensku i spoza oceánu, aby sa im vrátili ich investície, resp. nestratili naozaj zaujímavé miliónové dotácie pre svoje kadejaké spolitizované nadácie a občianske združenia.

Slnko nad Slovenskom, samozrejme, vyšlo. A to práve vďaka politickej zmene a rozhodnutiu slovenského voliča. A možnože sa nám pod Tatrami bude žiť lepšie. Uvidíme. Isto však nebudeme aspoň počúvať mnohé kvičivé hlasy niektorých protislovensky orientovaných „osobností“, ktoré si zakúpili „one way ticket“ (jednosmerný lístok) zo Slovenska. A tým ďalším „vplyvným“ azda vyschnú štátne finančné toky a priestor vo verejnoprávných médiách.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

KOALÍCIA PRE SLOVENSKO

Fotografia: Jaroslav NOVÁK, TASR

Dedičstvo pre nový vládny kabinet str. 5

Tematická príloha Rodina a škola str. 7–10

Únava z ukrajinskej vojny silnie str. 11

TRI OTÁZKY PRE: Mgr. Gabriela TRUSU, riaditeľa galérie a múzea vo Finticiach

Fintický kaštieľ je renesančná perla Šariša

• Stretli sme sa počas Pikniku u Dežefiovcov. Aktivity kultúrneho zariadenia vo Finticiach sú objavne a mnohostranné, takže sa postupne stáva vyhľadávaným centrom kultúrneho života v Šariši. Čo najbližšie chystáte?

Najbližšie to bude koncert medzinárodného hudobného festivalu Pro musica nostra Sarossiensis. Uskutočňuje sa už piatykrát a nám pripadá česť otváracieho koncertu v priestoroch kaštieľa, kde sa s francúzskymi šansónmi predstavia trumpetista Lucienne Renaudin Varyová a akordeonista Felicien Brut. Ďalšími podujatiami pre návštevníkov bude letné kino, gastrofestival, ktorý má tunajšie korene, s príznačným názvom Finta v kotlíku.

• Významnú časť aktivít obce a múzea tvoria investičné reštaurátorské projekty. Z minulosti je známa obnova Erbovej sály kaštieľa, za ktorú ste získali prestížne ocenenie Fénix.

S obnovou miestnosti začala obec v roku 2018. Predchádzal tomu reštaurátorský výskum. Metodicky bola zvolená celková obnova formou rekonštrukcie. Zriadená bola aj expozícia hudobného salónu, ktorý je spomienkou na historicky nepotvrdenú návštevu Ludvíga van Beethovena v obci. Citlivá obnova Erbovej sály získala v roku 2019 cenu Fénix v kategórii čiastková obnova a reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky.

• Tohto roku sa podarilo obnoviť park. V talóne sú ďalšie zámery...

V spolupráci s KPÚ v Prešove sme pracovali na parkovej úprave parter v južnom predpolí kaštieľa s cieľom prinavrátiť čo najvernejšiu podobu nádvoriu pred takmer sto rokov. Aby ste mali predstavu: vysadilo sa 120 buxusov, 155 sadenic ruží druhu Srdcová dáma, 140 kusov šalvie ohnivej, 500 aksamietnic, 150 muškátov, 650 kusov zbehovca plazivého a 60 sadenic kany indickej. Za technický návrh výsadby ďakujeme Tomášovi a Michale Haviarovcom. Ďalším lákadlom bude pekáreň v priestoroch bývalej barokovej čiernej kuchyne.

Zhovárал sa Marián ŠIMKULIČ
Foto: autor

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023021

V SNN 22/2023
SI PREČÍTAŤE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín vyjde s dátumom 4. november 2023
■ Magická sila travertínového oka láka k ružbaškému kráteru stovky zvedavcov
■ Svastika - symbol, ktorý nájdeme v kultúre Slovanov a u mnohých ďalších spoločenstiev

Progresívna opozícia nedokáže rešpektovať výsledok volieb Slovensko potrebuje každú hodinu, prezidentka neúraduje

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Vznikla povolebná koalícia, ktorá podpisom Memoranda o porozumení stvrdila schopnosť vládnúť v parlamentnej väčšine. Strany SMER – SSD, Hlas – SD a SNS sú pripravené odovzdať hlavu štátu deklaráciu o schopnosti zostaviť vládu v zmysle poverenia, ktoré po voľbách dala prezidentka Robertovi Ficovi. Ani dva dni po bežnej technickej uzávierke aktuálneho vydania SNN a štyri dni po podpise memoranda sa však v tomto smere nič neudialo.

Prezidentka zo zdravotných dôvodov totiž zrušila svoj pracovný program. Moment ďalšej fázy zostavovania vlády – predloženie menného návrhu na obsadenie ministerstiev – sa tak oddialil. Teoreticky ho môže prezidentka oddať donekonečna pod akoukoľvek zámenkou, parlament sa však môže zísť aj bez toho, aby hlava štátu do tridsať dní zvolala jeho ustanovujúcu schôdzu.

■ KOALIČNÁ MOC

Navyše, dočasná vláda Ľudovíta Ódora nemá dôveru parlamentu, prezidentka teda nemusí čakať na ustanovujúcu schôdzu Národnej rady SR a nový kabinet Roberta Fica môže vymenovať kedykoľvek. Vzhľadom na katastrofálny stav verejných financií, hraničné termíny prípravy rozpočtu a rozklad mnohých rezortov by tak mala spraviť bezodkladne.

Smer – SSD, Hlas – SD a SNS teda už podpísali Memorandum o porozumení, dohodli sa na podpise koalície zmluvy a prerozdelení pozícií. Rozumej rezortov, nie menovitom obsadení ministerstiev, ale o tom až v ďalšej časti textu. Premiérsky post má patriť Smeru, predsedu parlamentu nominuje Hlas. Vzniknúť má od januára 2024 aj nové ministerstvo. Smeru má okrem premiérskeho postu patriť šesť ministerstiev, Hlasu sedem. SNS má obsadiť tri rezorty. V memorande jeho signatári Robert Fico, Peter Pellegrini a Andrej Danko garantujú zahraničnopolitickú orientáciu Slovenskej republiky na základe členstva v Európskej únii a NATO, ako aj v ďalších významných medzinárodných organizáciách „pri plnom rešpektovaní suverenity a národnostných záujmov Slovenska a posilňovaní zdrava

vého vlastenectva“. Za základný cieľ koalície si dávajú zvyšovanie životnej úrovne obyvateľov. Chcú tiež pripraviť a do praxe uviesť reformu trestného systému a mechanizmu ochrany ľudských práv.

■ PRIORITOU JE ČAS

Podpísané memorandum plne zodpovedá všetkým prioritám a predstavám strany Hlas – SD, vyhlásil po podpise dokumentu o vzniku budúcej koalície so Smerom – SSD a SNS líder Hlasu Peter Pellegrini. Potvrdil, že Hlas má v novej koalícii prebrať zodpovednosť za sedem rezortov. Peter Pellegrini chce, aby čo najskôr vznikla vláda, ktorá nebude obťažovať občanov svojimi vnútornými hádkami, politickými vnútornými rozpormi, ale od prvého dňa začne riešiť problémy aj vnášať impulzy dlhodobého charakteru. Prezidentku Zuzanu Čaputovú požiadal líder Hlasu o maximálnu súčinnosť. „Už nemáme čas ani luxus, aby sme mohli mať vládu, ktorá sa bude učiť, aké je to vládnúť, alebo ktorá bude

potrebovať mesiace, ak nie roky, aby odstraňovala extrémne ideologické rozdiely medzi sebou. A preto som presvedčený, že aj naše rozhodnutie vstúpiť do tejto koalície je správne,“ vyhlásil Peter Pellegrini.

Verejnosť mohla s pobavením sledovať postoj progresívcov, liberálov a konzervatívnych kresťanov, ako aj im slúžiacich médií k Petrovi Pellegrinimu osobne, ako aj k strane Hlas ako k celku. Najskôr to bola skvelá nevesta do kabinetu, ktorý začal okamžite po voľbách síce bez poverenia, ale s o to väčším zápalom skladáť predsedu progresívcov Michal Šimečka. Hlas bola dostatočne európska a nadmieru demokratická strana, ktorú chcel každý z možného zlepenca (PS, SaS, KDH) do partie. Až tak ho chceli, že sa rozhádzali na tom, čo všetko by mu mali a nemali ponúknuť. Peter Pellegrini rýchlo a správne pochopil, že Slovensko si takýto „luxus“ rozhádzanej moci ešte pred jej vládnutím nijako dovoliť nemôže. V okamihu, keď oznámil, že už

s inými politickými subjektmi o zostavení vlády ako so Smerom a so SNS rokovať nebude, stal sa zrazu pre odvtedy už iba opozíciu a médiá hlavného prúdu vyvrhom. Nedemokratom a „medzinárodne neakceptovateľným“ politikom.

■ HÁDKY V PREDSTIHU

Napriek tomu, že nikto zo signatárov Memoranda o porozumení, čo je dokument s významom asi takým, aký mávajú úvodné preambuly koalíčných zmlúv, neoznámil konkrétne mená kandidátov nominovaných na konkrétne ministerské a vládne kreslá, médiá, vyprovokované progresívnym a politickým propagandistickým mimovládny šialenstvom, už začali zverejňovať menoslovy vládneho kabinetu. Toto šialenstvo dospelo až tak ďaleko, že nadšenci Šimečku začali spisovať petície za nevyzmenovanie, prípadne odvolanie ešte ani nenavrnutých ministrov, hoci samotní aktéri tejto frašky verejne dementovali svoj údajný „záujem“ o ministerský post. Aj to môže byť príklad, ako progresívne prostredie chápe rešpekt k výsledku demokratických parlamentných volieb.

V súčasnosti už opozícia ukázala ešte pred uskutočnením prvých ústavných krokov po voľbách, do akej miery je nesúrodá, neschopná vládnúť, rozhádzaná a najmä – naviazaná na vlastné zistné predstavy. Michal Šimečka dostatočne verejne dokázal, že nielenže je neschopný politicky rokovať a strategicky rozmýšľať, ale že ho programy vlastných potenciálnych partnerov nijako nezaujímajú. A tak si napríklad KDH vytiahlo svoj evergrin – prerušenie tehotenstva ešte pred ustanovujúcou schôdzou parlamentu a bez ohľadu na čokoľvek a kohokoľvek ako to najdôležitejšie, čo je na Slovensku z pohľadu hnutia potrebné okamžite riešiť.

■ POSLEDNÉ DEJSTVO

Teraz už len (text vznikol 14. 10.) zostáva čakať, aký postup zvolí hlava štátu, kedy prijme budúceho predsedu vlády, koľko ním navrhnutých ministrov mu bude blokovať a koľkým odmietne ich vymenovanie. Radi by sme sa v tomto mylili, ale, žiaľ, je to viac ako isté. Stačí si prečítať komentáre médií, ktoré neochvejne „kopú“ za Progresívne Slovensko a to znamená aj v službách hlavy štátu.

AKTUÁLNE

„Fico ako premiér, možno Kaliňák ako minister, Gašpar a podobne, to je výsmech a urážka pre tých, ktorí bojovali proti mafii a za slušné Slovensko po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej,“ skonštatoval bývalý prezident Andrej Kiska na margo podpísania memoranda o rodiacej sa koalícii medzi stranami Smer – SSD, Hlas – SD a Slovenskou národnou stranou.

Kisku odsúdili

Irónia osudu alebo naozajstné kúzo nechceného spočíva v tom, že ten istý deň, keď Kiska vyriekol tento výrok, bývalého slovenského prezidenta Okresný súd v Poprade uznal za vinného zo zločinu pokračovacieho daňového podvodu vo forme organizátora. Spolu s konateľom firmy KTAG Eduardom K. čelil obžalobe z pokračovacieho zločinu daňového podvodu. Sudkyňa mu uložila trest odňatia slobody na dva roky s podmieneným odkladom na tri roky, peňažný trest pätnásťtisíc eur a tiež zákaz vykonávať funkciu konateľa a štatutára obchodnej spoločnosti na obdobie šiestich rokov. Rozsudok nie je právoplatný.

To sa naozaj dá považovať za výsmech Slušného Slovenska. Tým zoskupením, ktoré nám dalo politickú stranu Za ľudí, ale aj jej veľikánov ducha ako Juraja Šeligu a Veroniku Remišovú.

„Obžalovaný Andrej Kiska úmyselne zosnoval a riadil neoprávnené uplatnenie nároku na vrátenie DPH vo veľkom rozsahu s úmyslom zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech,“ uviedla v rozsudku sudkyňa. Eduardovi K. uložila trest odňatia slobody na dva roky s dvojnásobným podmieneným odkladom, peňažný trest pätnásťtisíc eur a zákaz činnosti na päť rokov a osem mesiacov.

Film Pozri, kto to hovorí bol komédia. Ako nazvať to, čo hovorí Andrej Kiska? (ib)

VŠIMLI SME SI

Pri príležitosti životného jubilea Mons. Jána Sokola – deväťdesiatich narodenin – uskutočnila sa 9. októbra predpoludním v Katedrále svätého Jána Krstiteľa v Trnave slávnostná svätá omša. Zúčastnili sa na nej slovenskí biskupi, ale aj kňazi a rehoľníci pôsobiaci najmä na území Trnavskej arcidiecézy. Prítomní boli tiež viacerí predstavitelia spoločenského a politického života. Napriek

Mons. Ján Sokol deväťdesiatročný

Emeritný arcibiskup Ján SOKOL sa dožil významného jubilea – deväťdesiatich narodenin. Pri tejto príležitosti sa v trnavskej katedrále uskutočnila svätá omša. O arcibiskupovi sa dočítate aj na strane 13 tohto vydania SNN.

jeho prínos vo vedení katolíckej cirkvi na Slovensku počas transformačných procesov, ktorých výsledkom bola po roku 1989 demokratizácia spoločensko-politických pomerov. Nezabudol spomenúť fakt, že ako celoslovenský metropolita bol prítomný počas schvaľovania Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Prípadne tiež, že požehnal prvého slovenského prezidenta druhej Slovenskej republiky Michala Kováča. Vo svojej kázni sa tiež verejne zastal svojho predchodcu, ktorý podľa jeho slov bol neprávom obvinený, čo dokladajú právoplatne revidujúce súdne rozhodnutia.

Text a foto: Matej MINDÁR

tomu, že Mons. Ján Sokol bol hlavným celebrantom, kázne sa ujal Mons. Ján Orosch. Veľmi plasticky vykreslil život a pôsobenie svojho predchodcu, ktorý sa podľa jeho slov zapísal veľkými písmenami na stránky slovenskej katolíckej cirkvi. Zároveň vyslovil presvedčenie, že z ovocia, ktoré jubilant priniesol, budeme čerpať ešte niekoľko rokov. Vyzdvihol takisto

Niektorí kandidáti OĽaNO sľubovali Rómom nemožné Podozrenia z volebnej korupcie

Národná kriminálna agentúra, odbor Východ, v rámci Košického a Prešovského kraja preveruje podozrenia z volebnej korupcie. Ide o jedno podanie fyzickej osoby, ale zaoberáme sa aj podozreniami, ktoré boli vyhlásené v rámci činnosti príslušníkov NAKA,“ uviedla hovorkyňa Policajného prezídia Denisa Bárdivová. Toto vyhlásenie sme zaznamenali začiatkom októbra tesne po predčasných voľbách.

Preverovanie sa týka najskôr politického hnutia I. Matoviča OĽaNO a najmä jeho kandidátov rómskeho pôvodu, ktorí svoju kampaň smerovali do osád, kde žijú najchudobnejšie vrstvy rómskej menšiny. Úroveň vzdelania týchto obyvateľov je nízka, preto dokážu veriť takmer hocičomu.

■ SOFISTIKOVANÁ LOŽ

Nevzdelanosť a emócie. Na to stavili Matovičovi kandidáti, ktorí týmto jednoduchým a chudobným ľuďom sľubovali päťsto eur za voľby. Tak totiž znel ich verejný prísľub na predvolebných reklamných pútačoch, pred ktorými sa fotografoval kandidát a dnes už poslanec NR SR Peter Pollák mladší, syn europoslancu za OĽaNO P. Polláka staršieho. Evidentne to zabralo. V niektorých segregovaných osadách, najmä na východe Slovenska, získalo OĽaNO vyše deväťdesiat percent všetkých odovzdaných hlasov. Obyčajní ľudia uspeli v dvoch zo 79 okresov Slovenska. Ako inak, na východe Slovenska. V okrese Kežmarok a Košice-okolie, a to predovšetkým pomocou rómskych hlasov. Do parlamentu sa dokonca z ich kandidátky prekrúžkovali až štyria Rómovia z Pollákovej iniciatívy Pači-

ČO INÍ NEPIŠU

vale Roma. Podľa našich informácií polícia preveruje práve kampaň v osadách. Rómskym deťom rozdávali rôzne darčeky. Nezabudli upozorniť aj na ich predvolebný sľub „päťsto eur za voľby“, aj keď vedeli, že je to čistá lož. Lebo aj keby Matovič vyhral voľby (čo by bola absurdná predstava) a zostavil vládu, nikto z jeho koalíčných partnerov by tento nezmysel nepodporil.

■ VÝHOVORKY NEOBSTOJA

Poslanec Pollák, na ktorého kampaň sa môže zamerať aj polícia, odmieta, že by rómskym voličom sľuboval peniaze. Vraj zapôsobil tým, ako upozorňoval na nenávisťné prejavy Smeru a strany Republika, ako aj na iné ekonomické možnosti Rómov. Tomuto môže uveriť akurát tak on. Mnohí Rómovia v osadách vypovedali, že za voľby im kandidáti sľubovali päťsto eur. Smutné na celej kauze je, ak to, že médiá ju síce na začiatku monitorovali, ale potom stíchli. Viete si predstaviť, ak by takúto kampaň robil Robert Fico? Demarše by nám nepísala len Európska únia a USA, ale aj Eskimáci spoza Polárneho kruhu.

Maroš SMOLEC
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Politické súboje sa začali

Ivan KRAČOVIČ

Najšpinavejšia slovenská kampaň a voľby sa našťastie skončili. V čase písania článku ešte neboli známe výsledky koalíčných rokovaní politických strán, ktoré prešli do parlamentu. Otázne je, ako sa tak stalo. Kampaň nebola férová. Pred tromi rokmi sa špekulovalo o príčinách výpadku sčítavania volebných hlasov. Vraj niekto napadol servery štatistického úradu. A potom narástli percentá istému hnutiu. Teraz zase v čase od 00.25 na pol hodinu sčítavanie zamrzlo, aby sa potom neskutočne navýšili percentá istej progresívnej strane.

Napriek tomu sa pár youtuberov, protislovenský novinár, politik s nenaplnenými ambíciami a umelci sklamaní výsledkami volieb zosypali a odišli (alebo to aspoň vyhlásili) zo Slovenska. Lebo kto nezmysla ako oni, je luza, krochajúce zviera, či ako povedal vedúci

Kancelárie Európskej komisie, nemajú správnu DNA. Takto to vidí aj bývalá herečka a diplomatka. Podľa nej víťaz volieb lovil medzi nesyntetickou spodinou.

Šéf OĽaNO a priatelia, inak šestkoalícia, ktorá kandidovala ako trojkoalícia spolu s Kresťanskou úniou a Za ľudí, Igor Matovič poľoval inak. Predvolebnú kampaň dotiahol na inú úroveň. Kedysi v rómskych osadách stáčili cigarety a čučo alebo pár eur. Sú z toho na internete autentické reportáže v osadách. Pár agitátorov bolo v minulosti aj odsúdených. Dnes už stačia iba sľuby o sume päťsto eur za voľby, čo už Rómovia znechutene priznávajú. Jeho vydieranie, že do vlády vstúpi, len ak sa každému vyplatí za voľby, v parlamente neprešlo. Aj tak v osadách plagát s týmto sľubom visel. Výsledkom sú 90-percentné účasti

v osadách v prospech jeho hnutia. Polícia už koná. Prostorekú Veroniku Remišovú, predsedníčku neexistujúcej strany Za ľudí, ktorá na prvej tlačovke po voľbách začala zvažovať otázku vyvolania referenda o predčasných parlament-

KOMENTÁR

ných voľbách, Matovič okamžite zahriakol. Je mu jasné, že podobný volebný podvod sa dá urobiť len raz. Župan ŽTSK Jozef Viskupič a županka ŽSK Juriniová, inak príbuzní Igora Matoviča, sa síce do parlamentu dostali, ale potvrdili to, čo vyhlásili už dávno. Len pomohli jeho zlepenku získať hlasy, ale do parlamentu sa nechystajú. Prečo a kto ich volil, nevedno.

Zasahovanie do kampane si neodpustila ani prezidentka Zuzana Čaputová. V minulosti odložila

obštrukciami s dvoma referendumami predčasné voľby neschopnej vlády Igora Matoviča a Eduarda Hegera o takmer rok. Potom oddialila vymenovaním progresívnej vlády Ľudovíta Ódora v máji predčasné voľby o ďalších deväť mesiacov a teraz predložila víťazovi volieb ultimátum získať parlamentnú väčšinu do dvoch týždňov. Inak poverí druhého v poradí Progresívne Slovensko, čo bol aj prvoplán. Len akosi nevyšiel.

Neskutočne drzé bolo ovplyvňovanie slovenských volieb zo zahraničia. Česká zástupkyňa Európskej komisie Věra Jourová vyhlásila, že slovenské voľby čelili vplyvu Ruska a prokremelských serverov. Preto dopadli, ako dopadli. Šlo o vyhlásenia Sergeja Naryškina, riaditeľa Služby zahraničnej rozviedky Ruskej federácie o spochybnení férového priebehu volieb. To stačilo, aby si ministerstvo zahraničia predvolalo predstaviteľa Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku. Hoci Robert Fico v nedelu po voľbách uviedol, že zahraničnopolitická orientácia Slovenska smerom k NATO a EÚ sa meniť nebude. Zasahovanie do volieb prostredníctvom londýnskej neziskovky, ktorá zaplatila americkej spoločnosti Alphabet za nákup

reklamného priestoru v neprospech strany Smer – SSD, už ministerstvo nevidelo. Pritom americký veľvyslanec Gautam Rana v rozhovore pre denník Sme priznal, že slovenskému ministerstvu obrany poskytli päť miliónov dolárov na boj proti ruskému vplyvu a spolupracovali s vládou pri blokovaní škodlivých stránok opozičných politikov na Facebooku a strany Republika. Český prezident Petr Pavel sa dokonca vyjadril v tom zmysle, že by zvolenie Fica malo negatívny vplyv na spoluprácu mnohých štátov so Slovenskom.

Voľby sa skončili a začali sa kšefty. Prvýkrát máme na Slovensku strany, ktoré nemajú záujem vládnuť, iba poberať tučné odmeny. Progresívne Slovensko ponúkalo post premiéra predsedovi Hlasu – SD Pellegrinimu, SNS bola ochotná podporiť Smer – SSD bez účasti na vláde. Zadarmo to asi nebude, ako inak. Podvody a zasahovanie v kampani a povolebných rokovaní sú do očí bijúce. To len prokurátori, majúci konať nie na trestné oznámenia, ale z vlastných zistení, trávia dni v práci skôr vymýšľaním krycích názvov zásahov NAKA ako riešením kradnutia právneho štátu.

Volebné mediálne strašiaky

Ivan BROŽÍK

V tom, kto parlamentné voľby 2023 na Slovensku skutočne prehral, a to zdruvujúco, majú jednoduché zmysľajúci jedinci vcelku jasno. Matovičovskvy povedané, môžu to byť „bojovníci proti mafii“; šimečkovsky vnímané zas prehral progresívny výklad pojmu nanútená sloboda, čo je vlastne samo osebe nezmysel...

Médiá hlavného prúdu sa v podstate s výnimkou prvých dvoch hodín po zverejnení volebného exit pollu, počas ktorých sa progresívci oslavne vyhlásili za volebných víťazov, zaoberajú výlučne obrazom – podľa nich – totálneho waterloo slovenskej demokracie. Nikde v ich produkcii sa však neobjavil ani len náznak konštatovania, že hlavným porazeným, ako ukázala vôľa voličov, sú ony samotné. Ony robili dlhodobo a najmä počas posledných mesiacov od januára 2023, keď bol jasný termín predčas-

ných parlamentných volieb, tú najagresívnejšiu volebnú kampaň; ony vyťahovali na svetlo tie najšpinavšie témy bez ohľadu na ich skutočnú pravdivosť; ony dávali neobmedzený priestor tým najštvavejším vyhláseniam politikov, teda tým, čo si vravia politici, ale bolo by treba (pri všetkej

POZNÁMKA

úcte k spomenutej profesii) nazvať ich skôr kydačmi hnojia.

Úporné úsilie médií hlavného prúdu ovplyvniť výsledok volieb však nevyšlo. Naopak, môžu sa celkom pokojne hlásiť k tomu, že ony pravdepodobne najviac prispeli k sformovaniu koalície medzi Smerom – SSD, Hlasom – SD a SNS.

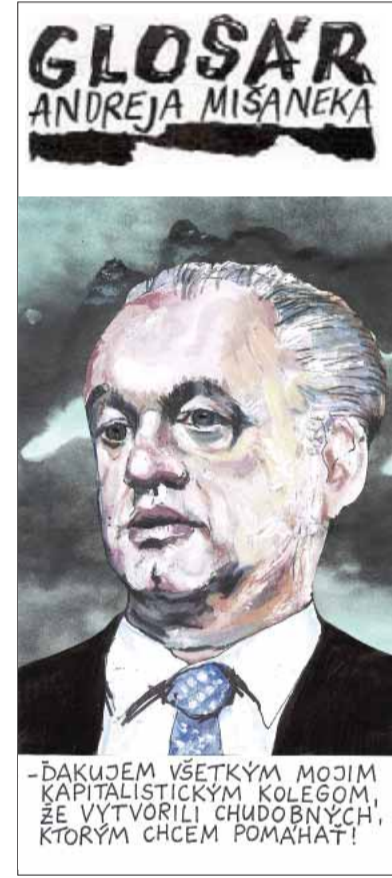
Médiá v demokratickej spoločnosti sa nemajú čo zaoberať rozkladom a skladaním moci, vlád,

poslaneckého zboru. Ich úlohou je informovať a prípadne komentovať politické a, samozrejme, aj iné spoločenské dianie. A týka sa to aj verejnoprávných médií. Až tragikomické bolo sledovať, ako počas volebného moratória nenapísali popredné esá mediálneho hlavného prúdu ani riadok, lebo naozaj nemali čo. Tým, čím žijú, a to, ako manipulujú, mali dva dni zo zákona zakázané a inému, ako tomu sa venovať nedokážu, nie sú schopné. Je čas učiť ich, samozvaných „výhradných majiteľov“ demokracie na Slovensku, to základné – rešpektovať výsledky demokratických volieb. Politika nie je o kamarátstve a náklonnosti – to platí najmä pre médiá.

Niekoľkomesačné mediálne konštrukty, ak nie priam zámerné nenávisťné lži, tak po podpise Memoranda o porozumení možno vyvrátiť citáciou jednej jedinej vety z jeho textu: V pod-

písanom memorande „garantujú (jeho signatári – pozn. red. SNN) zahraničnopolitickú orientáciu SR na základe členstva v Európskej únii a NATO, ako aj v ďalších významných medzinárodných organizáciách pri plnom rešpektovaní suverenity a národnoštátnych záujmov SR a posilňovaní zdravého vlastenectva“.

Aby nevznikol dojem, že táto poznámka je autorsky príliš subjektívna, stačí citovať českého profesora mediálnych štúdií Jana Jiráka. Pre české Parlamentní listy komentoval úlohu nielen českých, ale aj slovenských médií počas volieb do Národnej rady Slovenskej republiky. „Médiá v nich neprekvapivo strašili Ficom, pretože vyvolávajú strachu je v podstate štandardnou súčasťou mediálnej komunikácie,“ konštatoval profesor. „Zo strany médií (na Slovensku – pozn. red.) často dochádzalo k strašeniu, že ak sa Fico dostane k moci, dôjde k odklonu od Západu a k príklonu k Rusku, zhoršia sa vzťahy s Českom a narušia sa väzby s EÚ a so Severoatlantickou alianciou. Takéto strašenie, žiaľ, som zvyknutý chápať ako bežnú súčasť mediálnej komunikácie,“ povedal tiež profesor mediálnych štúdií Jan Jiráka.

AKO BOLO, ČO BOLO

Každá rodina má svoj príbeh. Kamarát Lubo Pajtinka mi rozprával o tragických zážitkoch svojej mamy z vojnových čias. Príbehom Šípkovského inferna sa zaoberal vo svojej knihe Smrť sa volá Engelchen aj spisovateľ Ladislav Mňačko. Pajtinka skvele opísal tragické udalosti a novými odhaleniami prekonal aj Mňačkovu knižku...

Začalo sa to pri pätnástich debnách s cennosťami a dokumentmi prezidenta doktora Jozefa Tisa, ktoré počas SNP prevádzali vojaci z fary v Bánovciach nad Bebravou do Trenčianskych Teplic. Keďže cesta cez Machnáč bola pre partizánske aktivity neprejazdná, zamurovali ich v motešičkom kaštieli. Tu ich objavili partizáni z brigády Jána Žižku. Politický komisár Moravan Vladimír Sedlár vo svojich pamätiach napísal: „V jednej z debien boli medzinárodné a obchodné zmluvy, albumy, fotografie a zoznamy funkcionárov HG a HSLS a pod.“ Je zvláštne, že veliteľovi brigády Teodorovi Polovi dal len

túto debnu, ktorú poslali cez Banskú Bystricu za front do Sovietskeho zväzu. Tie s cennosťami dal odviezť do Šípkova. Štyri z nich, tie s najcennejším obsahom, ukryl v Slatinke, kde mal civilné oblečenie pre prípad útoku. Už len on vie,

Jeden z ich veliteľov Werner Tutter hovoril po česky a vydával sa za nadporučíka Jelínka. Keď sa fiktívni partizáni zorientovali, začali mučiť a vraždiť. Sedlár sa po tomto odhalení vyparil a ľudí, ktorí mu pomáhali, nechal

1948 v Bratislave. Vraždy mu nedokázali. Dostal len šesť rokov väzenia. Po odsedení polovice trestu ho pustili do Západného Nemecka. Neskôr sa zistilo, že tohto hrdloreza angažovala do svojich služieb ŠtB. Podľa pub-

v Ostrave. S mužmi a so ženami tu zaochádzali kruto. Výsledkom bolo 234 mŕtvych za zvláštnych okolností. Autorka píše: „Kromě uvedených násilností měly být internovaným odcizovanými různé cenné věci. Strážný Břetislav Hotový udal: ‚Dozorci rovněž zabavovali lepší obleky a spodní prádlo. V tom případě si vězni museli obléci spodní prádlo a obleky, jež zůstaly po popravených. Zabavený majetek strážní odevzdávali svým nadřízeným.‘ Dozorce Hotový vypověděl, že zemský velitel bezpečnostní stráže Vladimír Sedlár ‚jezdí autem každou sobotu k rodičům do Police, kam odváží plné kufrы... Má mnohopokojovou vilu, krásně zařízenou, kde má milionové ceny v kobercích, křišťálu apod. Paní Sedlářovou jsem na vlastní oči viděl, jak jednou šla do divadla a byla ověšena zlatem a brilantovým náhrdelníkem milionové ceny.‘“

Možno sa tu nachádza odpoveď na otázku, čo zamýšľal partizánsky komisár urobiť s časťou Tisovho pokladu. Ale to je už námet na ďalšiu knihu.

Pajtinkovo Šípkovské inferno

Peter VALO

čo s nimi zamýšľal urobiť. Autor Šípkovského inferna píše: „Možno sa len domnievať, že si ich chcel asi ponechať.“

Keď sa o strate Tisovho pokladu dozvedel generál Höfle, nasadil špeciálne diverzantské komando Jozef, ktoré bolo zložené prevažne z českých Nemcov a cvičené metódami Hitlerovho esa Otta Skorzenyho. „Jozefovci“, oblečení v slovenských uniformách, sa vydávali za partizánsku skupinu, ktorá hľadá spojenie s miestnymi partizánmi.

napospas Tutterovmu komandu. Nemci niektorých mužov postrielali pri horských kolíbách, iných poslali po nich, aby ich dovezli ako obeť partizánov. Tí zahynuli pri výbuchu nastráženej nálože v jednej zo zaminovaných kolíb. Ďalších zavrli do skriň a zaživa upálili. Výsledkom ich aktivít bolo dvadsaťjeden mŕtvych, zväčša civilistov. Komisár Sedlár o pár dní svoju jednotku rozpustil a zmizol. Mňačko, rovnako ako Pajtinka, za to odsúdil partizánov. Zločinca Tuttera súdili 28. apríla

licistu Ludéka Navaru ho kryli členovia komisie pre stíhanie vojnových zločincov, námestník generálneho prokurátora ČSSR Jaroslav David a námestník ministra vnútra Jaroslav Klíma.

Aký je osud ďalšej postavy z Pajtinkovej knihy? V bakalárskej práci študentky Pedagogickej fakulty Univerzity Karlovej Judity Holáskovej pod názvom Internační tábor „Hanke“ sa dočítame, že Sedlár pôsobil ako veliteľ internáčného tábora pre nacistických členov nacistických organizácií

SEBAOBRAHA

Ubúdajúce denné svetlo, jesenný a pre mnohých chmúrný čas, najmä po zmene 29. októbra, keď si treba hodinky posunúť o tretej ráno o hodinu naspäť, a, žiaľ, v mnohých partnerstvách aj ekonomický stres pred blížiacimi sa koncoročnými sviatkami, to všetko môže byť rozbuškou domáceho násillia.

Depresie a násillie

Násillie v domácnostiach je špecifické v tom, že k nemu dochádza vždy v intímnych vzťahoch medzi najbližšími osobami a má hlboký dosah na celú rodinu. Ide o násillie, ktorého cieľom je ovládať alebo utláčať inú bytosť, a to ponižovaním a vyvolávaním strachu – slovným, fyzickým a citovým týraním. Domáce násillie netvorí len jedna bitka či jeden príležitostný incident. Ide o dlhodobý trvajúce násillie a týranie. Obeť je vystavovaná násilliu zas a znova, pretože medzi ňou a páchatelom je blízky vzťah. Ako takéto násillie vieme spoznať? Má charakteristické znaky: uskutočňuje sa v súkromí medzi blízkymi osobami, ide najmä o dokazovanie moci, násillie má stupňujúci sa charakter a má rozmanité formy a podoby – fyzické, psychické, sociálne, sexuálne, ekonomické. Ďalším sprievodným javom je aj skutočnosť, že osoba, ktorá sa dopúšťa násillia, sa usiluje svoju obeť sociálne izolovať, násillie zostáva zväčša dlhodobé utajované, zasahuje všetky vzťahy v rodine. Takýto stav prináša obeť vážne psychické a zdravotné problémy. Ako môžeme obeť násillia pomôcť? V prvom rade problém treba spoznať, identifikovať, pomenovať, nie ho „utláčať“. Povzbudzuje obeť, aby o násillii hovorila, počúvajte ju a neobviňujte ju. Presvedčte ju, že nenesie vinu na násillii a za násillie je výlučne zodpovedný páchatel. Vysvetlite obeť podstatu domáceho násillia a jeho následné stupňovanie, hovorte s ňou o možnostiach zmeny situácie a následkoch, určite jej pomáhajte v starostlivosti o deti, s vybavovaním na úradoch. Nikdy netolerujte nijakú formu násillia, lebo vaša tolerancia umožňuje iným páchať násillie.

V prípade, že ste obeťou násillia, musíte v sebe nájsť dostatok vnútornej sily prelomiť dlhodobé mlčanie, povedzte niekomu o tom, čo prežívate, pamätajte si, že to nie je vaša vina. Prestaňte z akýchkoľvek dôvodov brániť a obhajovať svojho násillieho partnera. Uvedomte si jasne, že aj vy máte právo na život bez násillia – nikto nemá právo týrať vás.

Ak je problém akútny, niet čo riešiť, vtedy treba okamžite kontaktovať urgentnú pomoc na linke 158 alebo na čísle 112. Ak je problém vážny, ale nevyžaduje si okamžitý zásah, každý, kto je obeťou domáceho násillia, môže kontaktovať organizácie, ktoré mu pomôžu problém riešiť. Ich zoznam nájdete na internete na adrese <https://www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/> subjekty poskytujúce pomoc obeťiam/?pageIndex=0&page-Size=5&sortCriteria[0].fieldName=ObchodneMeno&sortCriteria[0].direction=Ascending. Ide o registrované organizácie, v kontakte s nimi vám nehrozí nijaký podvod ani nediskrétnosť.

Ján ČERNÝ

Dokáže nás spoločnosť ochrániť pred bezohľadnými ľuďmi vo funkciách?

Prežívame krízu morálky a ľudských hodnôt

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ – Foto: archiv

Dnes hovoríme o určitej „kríze morálky a hodnôt“. Ak sa v pozíciách autorít nachádzajú ľudia, ktorí nerešpektujú pravidlá, respektíve tvária sa, že pravidlá pre nich neplatia, všetko konajú z pozície moci, nedávajú nijakú váhu morálnym zásadám, vysielajú do spoločnosti posolstvo, že byť slušným človekom je zbytočné a slabošské. Vzniká potreba hovoriť o tom, riešiť to. Preto sme o rozhovor požiadali PhDr. Bronislavu ŠVRČKOVÚ, členku organizačného výboru prvej konferencie s týmto obsahom.

• Vyše desať rokov sa venujete problematike toxických vzťahov a poruchám osobnosti. Okolo nás existujú ľudia, ktorí nám do života prinášajú opakované problémy, ktoré nevieme riešiť. Tieto patologické osobnosti nám často narúšajú vnútorné prežívanie a znižujú kvalitu nášho života. Podľa štatistik aj na vysokých postoch pribúdajú a pôsobia ľudia s nestabilnou či dokonca narušenou psychikou. Objavujú sa v politike, školskom systéme aj na iných dôležitých postoch v každodennom živote...

Ak sa našim vzorom stáva „celebrita“, ktorá podporuje lahkavý spôsob života, zarába sice legálne financie, ale s pochybným pozadím, vysmieva sa sociálne slabším a „prosperuje na sieťach“ viac a viac, pričom nedostáva nijaké obmedzenia, nie je stíhaná ani pranierovaná, strácame chuť sa nejakou silou byť iný, lepší. Potom je ťažké veriť tomu, že keď mi niekto ubližuje alebo ma šikanuje v práci či v škole, že je možné dosiah-

INTERVIEW

nuť nejakú spravodlivosť a že ma spoločnosť ochráni.

• Manipulatívni jedinci využívajú práve tieto diery v systéme.

Príživujú sa na tých, ktorí chcú normálne a slušne fungovať. V pracovnej sfére sa už veľa hovorí o mobingu, mnoho tém z tejto problematiky ešte nie je odhalených. Problém s psychopatickými osobnosťami je ten, že vizuálne pôsobia s neuveriteľnou charizmou, sú šarmantní a vedia vycítiť, kde máme slabé miesto. Preto je dôležité ich rozpoznať a naučiť sa s nimi pracovať. Veríme, že čím viac bude verejnosť informovaná, tým skôr zistí, že sa s takouto osobnosťou stretla a môže sa začať efektívne brániť. O tom všetkom budeme na konferencii podrobne rozprávať.

• Kto bude na podujatí o týchto problematikách referovať?

Veľmi si ceníme, že naše pozvanie prijal profesor Radek Ptáček, ktorý sa

Bronislava ŠVRČKOVÁ sa už roky venuje problematike toxických vzťahov a poruchám osobnosti. Ľudia s narušenou psychikou pôsobia na dôležitých postoch v spoločnosti aj v politike.

tejto téme venuje dlhodobu, a inšpiroval nás konferenciou v Česku pred niekoľkými rokmi. Pozvanie prijala aj známa česká sexuologička Laura Janáčková, ktorá sa ako dlhodobá klinická odborníčka venuje téme sexuality, ako aj harassmentu, ktorý určite patrí do sféry mobingu. V neposlednom rade vystúpi i Klára Zbořilová, ktorá v službách polície dlhoročne pôsobí ako členka profilového tímu, je skúsenou policajnou psychologičkou a psychoterapeutkou.

• Čo nám môže pomôcť odhaliť takýto typ osobnosti v každodennom živote?

Ak máte na začiatku vášho vzťahu s týmto človekom ambivalentné pocity, sledujte ich. Ak je extrémne milý, šarmantný a zaujímavý sa iba o vás i o všetko okolo vás, treba spozornieť.

Často nám aj intuícia napovie, že niečo nie je v poriadku. Rovnako sledujeme aj hĺbku vzťahu tohto človeka. Či má stabilné vyrovnané priateľstvo, spokojnosť v živote a v práci. Neraz o sebe toho mnoho nepovedia. Sledujte aj to, či je váš vzťah vyrovnaný, niekedy veľa dajú, ale býva to za veľmi vysokú cenu. O tejto téme by sa dalo dlho rozprávať. Osvetou sa musíme naučiť týchto ľudí odlišovať a učiť sa brániť. Aj o tom je naša práca, aby sme vzdelávali ľudí a hovorili im o spôsoboch protimanipulácie.

• Aké stanoviská chcete zaujať vo vzťahu k sociálnym sieťam, ktoré ponúkajú informácie rôznej kvality?

Myslíme si, že je dôležité odborne komunikovať. Upozorňovať a edukovať, aby si čitateľ, sledujúci na internete,

preto nanajvýš potrebné nielen zrušiť tento hrubo protiústavný paškvil, ale k súčasnému zneniu ústavy „Cenzúra sa zakazuje“ treba dodať: „Nie je možné vypnúť akékoľvek médium bez právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu.“

Samozrejme, je nevyhnutné nájsť model dôstojného financovania Matice slovenskej tak, aby bol pri jej financovaní zohľadnený aj valorizačný

Slovensko potrebuje reset

Roman MICHELKO

sa ku kormidlu vlády v čase viacerých kríz a je vhodné, aby som vyjadril svoj postoj k tomu, čo nás čaká a čo chceme osobne presadzovať.

V minulom volebnom období sme boli svedkami bezprecedentného útoku na slobodu médií, keď anonymná komisia na NBU dostala možnosť vypínať nepohodlné weby či rádiá bez akéhokoľvek odkladného rozhodnutia a, samozrejme, bez rozhodnutia súdu. Táto nepredstaviteľne pokrivená legislatíva našu spoločnosť dostala úplne mimo európskeho kontextu, hlboko za napríklad Erdoganovo Turecko. Je

mechanizmus. Zároveň jej rozpočet musí byť v takej výške, aby zohľadňoval úlohy, ktoré jej zákon ukladá ako verejnoprávnej inštitúcii. No a nakoniec je neprípustné, aby sa zmenil samosprávny charakter tejto inštitúcie. Treba zreformovať Fond na podporu umenia, ktorý veľmi subjektívne prideluje dotácie na rôzne kultúrne aktivity s tým, že ich nezdôvodňuje, a voči jeho rozhodnutiu nie sú možné nijaké opravné prostriedky. Zmeny treba urobiť aj v Audiovizuálnom fonde, ktorý by mal jasne deklarovať priority našej kinematografie, ktorá by okrem iného mala

vedel vyhodnotiť správy, ktoré ponúka kouč, poradca či psychoterapeut. Upozorňujeme na zjednodušené informácie, hovoríme o potrebe vzdelávania a sledujeme legislatívu. Veríme, že práve odborné informácie a edukácia, podporená odborníkmi so skúsenosťami, môžu byť tou schodnou cestou.

• V poslednom čase sa často stretávame s pojmom korporátny psychopát. O akého človeka vlastne ide? Aké sú jeho vlastnosti, správanie a prečo je často považovaný za nebezpečného?

Korporátny psychopát je človek, ktorý má odchýlky od štandardného správania. Často má črty človeka s poruchami osobnosti, aj keď priamo poruchou nemusí trpieť. Je egoistický, zameraný na vlastný prospech, ide si svojou cestou. Často môže mať majiteľ spoločnosti dojem, že si našiel správneho „ťahúňa“, čo mu firmu povedie. Lenže na spolupracovníkov, ale aj na firmu to má zničujúci vplyv. Rozbitý kolektív, vyhorení zamestnanci a často aj príliš riskantné kroky, ktoré môžu firmu dostať na koliená. Psychopát nemá strach, a to je dosť desivé pracovať pod takýmto človekom. A nemusí to byť iba šéf, môže to byť manipulatívny kolega či kolegyňa, človek vo vrcholovej politike.

• Čo vás viedlo k tomu, aby ste na tento fenomén upozornili až formou konferencie?

Štatistiky alarmujúco hovoria o tom, že prevalencia práve v manažérskych a vo vedúcich pozíciách rastie. Ak budujete roky firmu a príde človek, čo vám to šmahom ruky zničí, nehovoríme iba o firme, ale aj o systéme, o zamestnancoch, o následkoch takéhoto správania na široké spektrum zapojených ľudí a ich rodín. Od straty pracovného miesta po preplnené „čakačky“ v ambulanciách psychoterapeutov. Psychicky trpíme, pritom v práci trávime väčšiu časť z celého dňa.

• Prinesie spomínaná konferencia aj dajaké konkrétne výstupy?

Máme ambíciu prinášať k tejto téme viac aj voľne dostupných informácií. Chceme otvárať dialóg najmä s českými odborníkmi v systéme postihovania psychického týrania. Rovnako si ceníme, že verejnosť sa zaujíma a sleduje túto tému. Často sa neváha podeliť o svoje skúsenosti. Informovanosť je na prvom mieste. Aj samotní majitelia firiem si budú musieť dávať pozor na extrémne šarmantných nových pracovníkov, ktorí napríklad trochu zahmlievajú svoju minulosť. Zamestnanci by tiež mali vedieť, že sú hranice, za ktoré ich vedúci nemá právo ísť. Takže osveta, osveta, osveta...

mapovať aj najvýznamnejšie udalosti a osobnosti našich dejín.

Po ostatných troch rokoch je úplne jasné, že treba niečo robiť aj s médiami verejnej služby, teda s verejnoprávnymi médiami. Tie sa stali aktívnym nástrojom časti donekdávna koalíčných politických síl, ktoré trvalo ignorovali politickú realitu, rozloženie politických síl v parlamente, časť politického spektra škandalizovali a časť politického spektra dávali nedovolený doping. Je len otázkou diskusie či správanie verejnoprávnej RTVS viac regulovať zákonom a zvýšiť kompetencie Rady RTVS, alebo toto verejnoprávne médium rozdeliť, vymeniť manažment a nanovo kreovať televíziu a rozhlasovú radu.

Určite sa treba venovať aj komerčným médiam, resp. vysielateľom na základe licencie. Komerčné televízie ako Markiza, Jój či TA3 vysielajú na základe licencie, v ktorej majú určené jasné podmienky ako neustranenosť, vyváženosť, povinnosť pokrývať celé relevantné názorové spektrum. Každý, aj laický divák musí vidieť, že to ani zďaleka nenapĺňajú. No a, samozrejme, treba znova sfunkčňovať Literárny fond, ktorý za obdobie svojej existencie pomohol vzniku nespočetného množstva literárnych, dramatických či filmových diel.

Desať mesiacov vlády povereného kabinetu zvýšilo dlhy a rekordný deficit

Dedičstvo pre novú vládu ako po bezdomovcovi

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Drahota, inflácia, migranti, zbedačené samosprávy, rozpadajúce sa zdravotníctvo, školstvo v rozklade, neexistujúca podpora kultúre, najchudobnejšie obyvateľstvo spomedzi členských štátov Európskej únie, ale – to je hlavné – dobrý obraz v Bruseli a za oceánom. A ešte v Kyjeve. To je stav, do ktorého dostala vláda bez dôvery Slovensko za obdobie, počas ktorého vykonáva poverenie prezidentkou. Najnovšie sa blysla predložením vyrovnaného rozpočtu do parlamentu. Aj keď, treba uznať, toto jej prikázal zákon. Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti je v súčasnom znení nastavený zle.

Neboli totiž zladené pravidlá pre výdavkové limity a dlhovú brzdu. Takže vláda vyrobila pre svoju nástupkyňu papier, ktorý nová parlamentná väčšina hodí do koša. Vyrovnaný rozpočet pri takom rekordnom schodku verejných financií je totiž nezmysel, a ak by sme o ňom vôbec mali uvažovať, v ideálnom prípade ho môžeme predpokladať tak o sedem rokov. Ak by naozaj muselo dôjsť k prudkému zlepšeniu verejných financií v zmysle vyrovnaného rozpočtu, slovenská ekonomika by padla do hlbokéj recesie. Jej pokles odhaduje Inštitút finančnej politiky, analytický útvar ministerstva financií, približne na šesť percent, pričom by veľa ľudí prišlo o prácu. Ak však nová vláda urgentne dajako nezakročí a neurobí nič s výdavkami ani s príjmami, rozpočet v nasledujúcich rokoch dosiahne deficit takmer sedem percent HDP.

■ NIJAKÉ OTÁLANIE

Po desiatich mesiacoch vládného spánku je absolútne nevyhnutné využiť na nápravu každú hodinu. Budúci predseda vlády Robert Fico chce mať zostavený kabinet aj preto čo najskôr. Deklaroval, že ako predseda vlády sa zasadí o to, aby sa životná úroveň na Slovensku neznižovala. Vyhlásil, že návrh štátneho rozpočtu z dielne kabinetu odborníkov novú vládu k ničomu nezaväzuje a konsolidácia verejných financií nemôže byť na úkor dosiahnutého sociálneho štandardu. „Čas neistoty“ na Slovensku musí byť mimoriadne krátky.

Inštitút pre výskum sociálno-ekonomických rizík (IVRA) upozornil, že vláda Ľudovíta Ódora (zložená a vymenovaná Zuzanou Čaputovou) mala najneskôr k 1. 10. 2023 predložiť na verejnú diskusiu a pripomienkovanie dva štátne rozpočty. Pri súčasnej vysokej úrovni verejného dlhu sa na vládu vzá-

hujú najprísnejšie sankcie zákona o rozpočtovej zodpovednosti, pričom jednou z nich je aj povinnosť pripraviť návrh vyrovnaného štátneho rozpočtu na ďalší rok. Vláda sa zároveň po svojom nástupe zaviazala pripraviť aj realistický rozpočet s deficitom. Podľa IVRA mala vláda namiesto vývoja webových rozpočtových programov pre Slovákov už dávno predložiť obidva návrhy vyrovnaného aj deficitného štátneho rozpočtu na rok 2024 do verejného pripomienkovania.

■ KRITIKA POVERENÝCH

Martin Halás z IVRA: „Pýtame sa pána Ódora, kde sú návrhy štátneho rozpočtu? Predloženie štátnych rozpočtov vo vyrovnannej aj deficitnej forme v dostatočnom predstihu malo byť základnou povinnosťou tejto poverenej vlády na upokojenie krajiny, aby sme vedeli, v akom stave sa nachádzame a na aké opatrenia sa má nová vláda pripraviť. Súčasní členovia vlády prišli

ako ľudia, ktorých pani prezidentka prezentovala ako odborníkov zorientovaných v problematike. Vyjadrenia jednotlivých členov vlády aj samotného pána premiéra niekoľko mesiacov, v podstate od svojho nástupu, smerujú k rétorike, čo by mala a nemala robiť ďalšia vláda. Už pred dvoma týždňami sme pritom upozorňovali, že od 15. 5. 2023 zaviazala vláda pána Ódora výdavky už za 1,8 miliardy eura. Aktuálne číslo výdavkov schválených vládou pána Ódora je po včerašom rokovaní vlády už 2,1 miliardy eura. Vláda nekonsolidovala pritom ani jedno euro! Ale stále od pána Ódora počujeme, ako budú musieť ďalšie vlády šetriť. Vás sa to netýka, pán premiér Ódor, keď ste rozpočtovo zaviazali každý mesiac pol miliardy eur? Podiel výdavkov schválených v uzneseniach vlády do sociálnej oblasti pritom predstavuje iba pätnásť percent, čo je v súčasnej ekonomickej situácii domácností neprijateľné. Vláda tak pokračuje v zadlžovaní bývalej vlády a každý

mesiac od svojho nástupu schvaľuje mesačne spomínané výdavky za pol miliardy eur.“

■ KAM A NA ČO?

Takže, čo vlastne robí končiaca vláda? Schvaľuje narýchlo rôzne zmeny a uznesenia, napríklad zonáciu parkov. Táto problematika je pritom kontroverzná, ale pre úzku skupinu ľudí zaujímavá biznis téma. Vláda sa, naopak, vôbec nevenuje chudobe, na opakovanú kritiku tvrdí, že nie sú financie, a alibisticky to hádže na novú vládu. Rovnaký meter však pre vládu pána Ódora neplatí povedzme pri obstarávaní vojenskej techniky.

Podľa IVRA sú zavádzajúce aj vládne odporúčania. „Vláda má vládnúť, a nie radiť a odporúčať. Vláda neprinesla v rámci opatrení žiadnu prioritizáciu opatrení. Ak by sme napríklad zvyšovali DPH, ako sa odporúča v predstavených opatreniach, Slovensko má už dva roky problém s infláciou a vyššia DPH, ako navrhuje vláda, infláciu ešte viac zvýši. Zároveň máme už viac ako rok a pol vážny problém s klesajúcou spotrebou domácností. Dodatočné dane tak, ako ich navrhuje v opatreniach vláda, túto spotrebu ešte viac obmedzia, čo ešte viac spomalí ekonomiku. Nenavrhuje sa zároveň žiadne opatrenia ohľadne regulácie napríklad v rámci energií alebo potravín, všetko podľa vlády treba ponechať iba na trh. Pritom dotácie štátu v dôsledku preukázateľne zlej regulácie energií stoja iba v roku 2023 tri miliardy eur.“

■ NECH ŠETRIA INÍ...

Martin Halás z Inštitútu pre výskum sociálno-ekonomických rizík vláde odporúča: „Milá vláda, nehovte o šetrení, šetriť ste mali začať vy okamžite po svojom nástupe. Vy ste ... rozpočtovo zaviazali bez akejkoľvek verejnej diskusie viac ako 2,1 miliardy eura. A neplníte si ani vašu zákonnú povinnosť pri príprave štátneho rozpočtu. Už dnes sme mali mať vo verejnom priestore dva návrhy štátnych rozpočtov, jeden vyrovnaný a jeden realistický deficitný. To je vaša úloha a povinnosť zo zákona. Na nič iné ako na šetrenie a splnenie tejto povinnosti ste neboli poverení.“ Aj preto je logické, že budúci predseda vlády vyzval prezidentku, aby urýchlila politický vývoj na Slovensku tak, aby nová vláda mohla fungovať ešte v októbri.

Konsolidácia a výsledky parlamentných volieb sú spojené nádoby

Rozpočtový deficit na vrub vládných politikov

Róbert HÖLCZ

Vieme, že dlhodobá udržateľnosť verejných financií sa nachádza v pásme vysokého rizika. Či si budeme môcť požičať peniaze emitovaním štátnych dlhopisov za dvojnásobne vyššie úroky, ako sme si požičali pred covidom, rozhodne budúca koalíčná vláda. Rizikom ostáva, že medzinárodné finančné trhy nám nebudú v prípade neznižovania rozpočtových deficitov donekonečna požičovať peniaze, čo si naši politici bez rozdielu politickej orientácie uvedomujú.

Jednou z najčastejšie diskutovanou predvolebnou ekonomickou témou bol tohtoročný deficit štátneho rozpočtu k HDP vo výške okolo šiestich percent. V predvolebných kortesáčkach sa politici „neradi“ zmieňovali, ako znižovať tento ročný dlh, keďže vznikol len rozšafnou fiškálnou politikou vlády, ktorej koalíčné strany sa chceli pred predčasnými voľbami „zapáčiť“ všetkým voličom, a tak sa verejné financie „rozkotúľali“ na všetky účty a peňaženky všetkým účastníkom trhu. V čom je teda problém?

■ VYSOKÝ DEFICIT

Podľa nedávno už publikovaných informácií je slovenský deficit verejného dlhu k HDP 57 percent, čo je menej ako priemerný deficit verejného dlhu v EÚ, ktorý

je 85 percent, a čo prekvapuje asi viac, je priemerný deficit verejného dlhu k HDP v eurozóne. Ten je až 92 percent, a pritom nás politici presvedčovali, že spoločná

SVET FINANCIÍ

mena euro bude prínosom pre spravovanie vecí verejných. Aký je prínos eura, vidíme na dlhoch: Grécka – 162 percent, Talianska – 144 percent, Španielska – 112 percent, na druhej strane je dlh Česka – 44 percent a Švédska – 29 percent k HDP. Potreba konsolidácie verejných financií vyplýva z potreby znižovať schodok štátneho rozpočtu tak, aby sme sa nedostali do dlhovej pasce.

Problémom zadlženosti však nie sú len oba rozpočtové deficitné ukazovatele merané percentom

k HDP, ale aj spomínaný makroekonomický ukazovateľ, ktorý v najbližších rokoch sa určite nedostane nad hranicu 1,5 percenta. Čo je dôvod, prečo sa musí v ďalších rokoch znižovať minimálne o 0,5 percenta ročne, s čím väčšina politikov na predvolebných mítingoch súhlasila. Z hľadiska znižovania ročného deficitu verejných financií a kumulovaného deficitu verejného dlhu k HDP je totiž veľmi dôležité aby sa HDP zvyšovalo o viac percent ako narastajúci deficit.

■ PEKLO PRE VLÁDU

Budúca koalíčná vláda určite nepredloží do parlamentu vyrovnaný štátny rozpočet, aj keď ho odhádzajúca Ódorova pripravila. Následkom by bol prepad ekonomiky o vyše 6 percent a nárast

NA OKRAJ

Hypotéky sa stali na Slovensku horúcou agendou politických strán v predčasných parlamentných voľbách. Popri vysokých cenách potravín sa u nás nevyhne aj vyšším úrokom na hypotéky, ktorým v nasledujúcich rokoch končí doterajšia sadzba fixovaná najčastejšie na päť rokov. Ak sa zvýši na avizovaných päť percent, prinesie zvýšenie mesačnej splátky o niekoľko sto eur, čo môže znamenať pre niektoré domácnosti problém. Navyše jej výška nebude závisieť len od vyššieho úrokového percenta, ale aj od výšky doteraz splateného hypotekárneho úveru, čo sa však netýka nových hypotekárnych dlžníkov od tohto roka.

Hypotekárne volanie SOS

Predstavitelia bánk, združených v ich asociácii, zatiaľ však odmietajú rokovať s politickými stranami o akejkoľvek pomoci hypotekárnym dlžníkom, ak sa im končí fixácia už v tomto roku. Čakajú na výsledky parlamentných volieb, keďže v programoch politických strán s „istotou“ budúcej účasti v parlamente sú dosť zásadné rozdiely. Podľa všetkého nemôžeme čakať na kompenzáciu vyšších hypotekárnych úrokov z našich deficitných verejných rozpočtov, ak sa nezavedie bankový odvod, s ktorým už máme v minulosti skúsenosti. Či sa zavedie zdaňovanie nadmerných ziskov bankového sektora, ako je to v Taliansku, kde si vláda „dovolila“ uvaliť na zisky bánk daň až štyridsať percent, alebo by si hypotekárni dlžníci znížili pri ich ročnom daňovom priznaní základ dane o časť zaplatených úrokov, vyčkáme. Za veľmi zlé riešenie treba pokladať stanovisko politickej strany s ambíciou zostavovať vládu, ktorá navrhuje namiesto kompenzácie úroveňovej sadzby prerušenie splácania hypoték na mesiace až roky, čím by sa hypotekárny úver len preplatil.

Keďže bankový sektor patrí u nás medzi najziskovejší, čoho dôkazom je aj výrazný medziročný polročný nárast zisku o takmer päťdesiat percent, určite sa bude na kompenzáciu zákonom dohodnutého percenta podieľať. Zvýšené úroky na vklady síce doterajším dlžníkom nepomôžu, ale budúcim už áno.

Banky vo väčšine prípadov poskytujú hypotéku do výšky osemdesiatich percent z ceny povolennej nehnuteľnosti, a tak dvadsať percent z jej ceny sa musí uhradiť z iných zdrojov. Aby mal klient motiváciu peniaze sporiť, bolo by nevyhnutné zvýšiť úroky na sporiaciach alebo termínovaných účtoch, ktoré sa do vlnajška pohybovali na úrovni jedného percenta. Od tohto roku sa zvýšili až na tri percentá v závislosti od počtu rokov s podmienkou, že sporiteľ bude časť peňazí investovať do bankových podielových fondov. To sa „nepáči“ starším občanom, keďže zhodnocovanie vo fondoch si vyžaduje niekoľkoročné investovanie. Pre nich by navyše vyhovovalo, ak by pri manipulácii s vlastnými peniazmi pri priehradke v banke nemuseli platiť zvýšené bankové poplatky, keďže s mobilnou komunikáciou nemajú požadované skúsenosti. Napokon, čím vyššie budú vkladové úroky, tým viac peňazí bude domácnosť sporiť a tým viac poklesne nielen dopyt po tovaroch a službách, ale aj inflácia. Komerčné banky na Slovensku „zbohatli“ najmä na úrokovvej marži, čo je rozdiel medzi nárastom percenta úročenia úverov a nárastom percenta úročenia vkladov.

Róbert HÖLCZ

Vítazi volieb poskytl exkluzívne prvý povolebný rozhovor práve Slovenským národným novinám

Robert FICO: Slovenský národ v ťažkých historických chvíľach nikdy nesklamal

Peter PELLEGRINI: Štátnosť je idea, na ktorej sa musíme ako národ spojiť

Andrej DANKO: Politici pomyselnými nálepkami úplne rozdelili slovenský národ

Matej MINDÁR – Foto: internet; zdroj TASR, Jaroslav NOVÁK

Výsledky predčasných parlamentných volieb umožnili vznik národno-sociálnej koalície (Smer – SSD, Hlas – SD a SNS). Veľká časť občanov odmietla amatérske a chaotické vládnutie bývalej vládnej garnitúry a politický program liberálneho progresizmu. Tesne po tom, ako uvedené strany podpísali memorandum o spolupráci, sme oslovili predsedov všetkých troch koalíčných strán Roberta FICA (Smer – SSD), Petra PELLEGRINIHO (Hlas – SD) a Andreja DANKA (SNS), aby sa vyjadrili k budúcnému spoločnému vládnutiu. Víťazi volieb tak poskytl prvý exkluzívny rozhovor po voľbách práve Slovenským národným novinám. Všetkým trom politikom sme položili rovnaké otázky.

Robert FICO (predseda strany Smer – slovenská sociálna demokracia)

• Ako ste osobne prijali rozhodnutie slovenských voličov?

Slovenský národ sa vždy vedel rozhodnúť v najťažších momentoch svojich dejín pre činy, ktoré nám pomohli zachrániť našu štátnosť či naše národné bytie ako také. Niekedy doslova v hodine dvanásťtej. Či to bolo pri rozpade Uhorska a vzniku Československa, SNP, alebo vzniku Slovenskej republiky v roku 1993. Dnes vidíme, ako mnohé západné kultúrne trendy a pokračujúca centralizácia spoločného projektu Európskej únie nás v mnohom pripravuje o našu národnú suverenitu. Preto sme sa v strane Smer – slovenská sociálna demokracia jednoznačne postavili za národno-štátne záujmy Slovenska a za každého slovenského občana. Sme radi, že sme v tomto našli zrodu spolu s našimi partnermi Hlasom – SD a SNS, a je to základný rámec spoločného fungovania novej slovenskej vlády. Rozhodnutie všetkých občanov Slovenska je pre nás veľký záväzok a zároveň obrovskú výzvu, ktorá stojí teraz pred nami. Postaviť Slovensko opäť na nohy. Aby sa ľudia na Slovensku pozerali do budúcnosti s nádejou, nie s obavami, ako sme to, žiaľ, videli za posledné roky.

• Akým spôsobom chcete upokojiť rozdelenú slovenskú spoločnosť po tri a pol ročnom vládnutí Igora Matoviča a Eduarda Hegera?

Profesionálnym vládnutím so skúsenosťami a s odbornosťou, ktoré bude obhajovať záujmy Slovenska a ľudí, ktorí tu žijú. Najdôležitejšie v živote sú činy, nie slová. Tých prázdnych slov, sľubov a k tomu všetkému hádok a emócií si Slovensko a ľudia zažili za posledné tri roky už príliš. To, že s takýmto vládnutím neboli slovenskí občania spokojní, ukázali v predčasnej parlamentných voľbách a vystavili hegero-matovičovským vládam jednoznačné vysvedčenie.

• Akými krokmi plánujete v rámci zahraničnej a európskej politiky prinavrátiť dôstojné postavenie Slovenskej republiky predovšetkým v Európskej únii a NATO?

Blíži sa samit Európskej únie, ktorý sa bude konať koncom

októbra tohto roku. Nová vláda sa už tam môže postaviť za Slovensko svojím jasným postojom za zachovanie nášho práva véta v Európskej únii či jednoznačným stanoviskom k nelegálnej migrácii, ktorú zažívame už aj my na Slovensku posledné mesiace. Urobíme všetko pre to, aby Slovensko dovtedy novú vládu malo, a veríme, že bude k tomu nápo-mocná aj pani prezidentka.

• V súčasnom globalizovanom svete sa pojem národ a štát postupne vytráca. Ako chcete medzi slovenskými občanmi pestovať zdravé národné povedomie a hrdosť k Slovenskej republike?

V zachovaní národného povedomia má nezastupiteľnú úlohu štát a kultúra. Jednoznačne musíme začať podporovať ako spoločnosť oveľa viac národné kultúrne ustanovizne, ako je Matica slovenská, či národnú kultúru ako takú vo všetkých jej formách. Už od školských lavíc, pretože práve naša najmladšia generácia je najviac vystavená spochybňovaniu národného povedomia a hrdosti na našu krajinu, a to musíme zmeniť.

• Aký je váš odkaz našim čitateľom a všetkým slovenským občanom naprieč politickým a názorovým spektrom?

Slovensko a jeho občania jasne ukázali vo voľbách, akú si našu krajinu prajú mať. Suverénnu, ktorej prvoradým záujmom sú jej vlastní obyvatelia, ich záujmy a potreby. Stojíme spoločne dnes pred neľahkou úlohou urobiť Slovensko opäť svojprávnym štátom, kde na prvom mieste sú naše národnoštátne záujmy a ekonomická stabilizácia krajiny bez toho, aby došlo k zníženiu sociálnych štandardov občanov. Na tejto vízii sme pripravení v strane Smer – SSD najbližšie štyri roky tvrdo pracovať.

Peter PELLEGRINI (predseda strany Hlas – sociálna demokracia)

• Ako ste osobne prijali rozhodnutie slovenských voličov?

Sociálno-demokratická politika Hlasu je dlhodobou postavená na pomoci ľuďom. Počas svojho pôsobenia na politickej scéne a v kampani sme ponúkali riešenia pre ľudí, pretože stredobodom našej politiky je človek a kvalita jeho života od narodenia až do seniorského veku. Ponúkli sme ideu silného štátu, ktorý sa postará o ľudí, a zároveň

sme predstavili koncepciu rozvoja regiónov, pretože človek nemôže byť potrestaný za to, kde sa narodí.

NA SLOVÍČKO

Naša politika je postavená za niečo, a nie proti niečomu, a takú budeme presadzovať aj vo vládnej koalícii. Členstvo SR v NATO a v EÚ považujeme za bezpečnostný a ekonomický základ rozvoja Slovenskej republiky.

• Akým spôsobom chcete upokojiť rozdelenú slovenskú spoločnosť po tri a pol ročnom vládnutí Igora Matoviča a Eduarda Hegera?

Pred nami stojí zásadná úloha obnoviť dôveru ľudí v štát. Predchádzajúca garnitúra rozvrátila inštitúcie a ľudia počas kríz zostali sami. Slovensko chudobnelo a v priamom prenose videlo iba hádky, chaos a amaterizmus. Pripomenuli sme si tridsať rokov existencie štátu. Dozrel čas definovať jeho obsah, hodnoty a smerovanie. Štátnosť je idea, na ktorej sa musíme ako národ spojiť. Je to o našom živote a perspektíve, akú chceme žiť nielen o štyri, ale aj o desať alebo dvadsať rokov. Aj to je jednou z úloh novej vlády.

• Akými krokmi plánujete v rámci zahraničnej a európskej politiky prinavrátiť dôstojné postavenie Slovenskej republiky predovšetkým v Európskej únii a NATO?

Hlas jasne povedal, že bude súčasťou len takej vlády, ktorá bude garantovať zahranično-politické smerovanie Slovenska v rámci Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. Toto je náš civilizačný, politický, ekonomický i bezpečnostný priestor, sem Slovensko patrí. Samozrejme, nijako sa s tým nevylučuje naše suverénne a seba-vedomé pôsobenie vo všetkých medzinárodných inštitúciách. Naopak, je dôležité, aby v nich Slovensko hovorilo svojím jasným hlasom, ktorý vychádza z našich vlastných národnoštátnych záujmov. Vedeli sme sa ozvať počas riešenia otázok migrácie, vedeli sme hovoriť na medzinárodných fórach o sankciách a ich dosahoch na slovenskú ekonomiku. Naša politika bude politikou v zmysle Slovensko na prvom mieste.

• V súčasnom globalizovanom svete sa pojem národ a štát

postupne vytráca. Ako chcete medzi slovenskými občanmi pestovať zdravé národné povedomie a hrdosť k Slovenskej republike?

Obnova dôvery ľudí v štát a jeho inštitúcie je pre nás zásadnou úlohou. Nikdy v modernej histórii Slovenska nebola oslabená dôvera v štát ako počas Hegerovej a Matovičovej vlády. Ak ľudia pocítia silnú ruku štátu, ktorý pomôže v zložitých časoch, vráti sa aj hrdosť a dôvera. Samozrejme, to je základ. Treba sa vrátiť k rozvíjaniu hodnôt, ktoré sú obsiahnuté v našej histórii, v kultúre. Sme talentovaný a šikovný národ s pohnutými dejinami, ktorý dokázal prežiť, a dnes sa rozvíja v rodine európskych národov. Hrdosť a národné povedomie sa môže rozvíjať s pomocou štátu. Moja vláda vyčlenila peniaze na rekonštrukciu historických pamätníkov, v tom čase ministerka kultúry podporila rozvoj folklóru. Budovanie národného povedomia nie je záležitosťou jedného dňa alebo jedného opatrenia, je to súhrn krokov, ktoré postupne prinesú želaný výsledok. Aby sa naša hrdosť a povedomie neodvíjalo len od výsledkov hokejistov na majstrovstvách sveta. Aj tu vidím dôležitú úlohu, pred ktorou stojí nová vláda.

• Aký je váš odkaz našim čitateľom a všetkým slovenským občanom naprieč politickým a názorovým spektrom?

Prišiel čas postaviť sa za niečo. Odhodiť nenávisť a rozkol. Budme súdržní a poďme spoločne formovať našu štátnosť, meniť náš život k lepšiemu. Sme skvelý národ, dokázali sme prežiť počas ťažkých historických období. Dnes v globalizovanom svete stoja pred nami nové výzvy, ako držať krok so svetom. A aby sme sa zásadne posunuli vpred, musíme byť jednotní a formovať vlastnú modernú budúcnosť. To nikto za nás neurobí a iba tak si vybudujeme aj rešpekt vo svete.

Andrej DANKO (predseda Slovenskej národnej strany)

• Ako ste osobne prijali rozhodnutie slovenských voličov?

Je to jasný signál, že voliči si potrebujú vydýchnuť po experimentoch na ľudoch. Doslova sa hrali s našimi životmi a túto hru schovávali za rozvoj demokracie a očistu spoločnosti. Bojovali s neviditeľnými nepriateľmi, vytvárali cieľový chaos, podsúvali nám problémy iných, aby sme zabudli na seba. Ľudia si vedia medzi sebou pomôcť do určitej miery, no štát je tu na to, aby vytváral čo najlepšie podmienky na život. Predovšetkým nám tlačili do hláv niečo, čo bolo v priamom rozpore s reálnym svetom. Žili si vo svojej aktivistickej bubline a naozajstný život slovenských občanov ich vôbec nezaujímal. Ľudia cítili všeobecne zradu, to je horšie, ako si zdefinovať jednotlivých zradcov Slovenska.

• Akým spôsobom chcete upokojiť rozdelenú slovenskú spoločnosť po tri a pol ročnom vládnutí Igora Matoviča a Eduarda Hegera?

Našou úlohou je pracovať pre ľudí s jasnými hodnotami, ktoré ochránia Slovensko a pomôžu občanom. Nie je na čo čakať, musíme si vyhrnúť rukávy a začať pracovať. Tri a pol roka je pre niekoho krátke obdobie, kto ničí a zaujíma sa len o svoje blaho a komfortnú zónu, no pre občanov, ktorí trpeli a nebola im dodnes poskytnutá zdravotná starostlivosť alebo sociálna pomoc, je neúnosným časom, a to nehovoríme o zbytočných úmrtiach.

• Akými krokmi plánujete v rámci zahraničnej a európskej politiky prinavrátiť dôstojné postavenie Slovenskej republiky predovšetkým v Európskej únii a NATO?

Spoluprácou so susednými štátmi – s Českom, Poľskom, Maďarskom a Rakúskom a obnovením bilaterálnych vzťahov s politikmi, ktorí majú záujem budovať formát V4 alebo Slavkovský formát. Vieme vrátiť dôstojnosť národným štátom. Slovensko je malý štát, preto sme odkázaní na bytostnú spoluprácu s okolitými štátmi a následne s tými veľkými. No to dokážeme jedine vtedy, ak sa nájdú ľudia, ktorí majú záujem budovať silný región v strednej Európe, čiže aj v celej únii a NATO. Ak ostaneme sami vďaka servilným politikom, tak nám Brusel môže diktovať čokoľvek bez toho, aby sme využili všetky výhody, ktoré vyplývajú z členstiev v týchto zoskupeniach. Je otázkou, či tieto zoskupenia by nemali prejsť tiež reformnými procesmi.

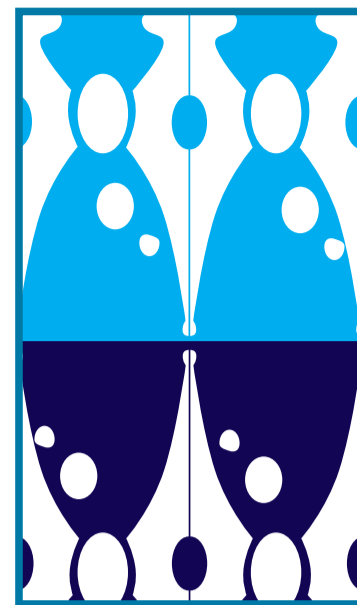
• V súčasnom globalizovanom svete sa pojem národ a štát postupne vytráca. Ako chcete medzi slovenskými občanmi pestovať zdravé národné povedomie a hrdosť k Slovenskej republike?

Najmä by sme mali prestať vešať na štátne inštitúcie cudzie vlajky. Tým, že sa nám podarilo nakoniec vyniesť slovenskú vlajku na hrad Devin aj napriek nezmyselným zákazom či obmedzeniam, sme ukázali, že si vážime tých, ktorí sa pričínili o vznik Slovenskej republiky. To je dôležitý poznatok, že historické pamiatky treba obnovovať, aby boli dominantami jednotlivých regiónov, kde sa bude pýšiť obnovený kus našej histórie. Úloha politikov je pripomínať občanom miesta, kde sa stretávali naši dejatelia, kde sa odohrávali dôležité momenty, ktoré vplyvujú na našu identitu a pôvod. Položili ste otázku, ako si pestovať zdravé národné povedomie. Odpoveď vyplýva z otázky, že si treba to povedomie doslova pestovať. Naša zem je veľmi úrodná, máme stále pitnú vodu, tisíce prameňov. Je potrebné si ich chrániť, starať sa o ne, napríklad rozvojom gastroturistiky. To znamená, že je dôležité pestovať tradície dobrým jedlom, čiže dopostovaním vlastnej kvalitnej obživy. Ďalšou oblasťou je rozvoj slovenskej kultúry, domáceho športu a cestovného ruchu. Nevieam, čo hodnotné priniesli takí Geisse-novci, ktorých za štátne peniaze tu sprevádzal Sulík, či nekonečné cesty do Dubaja.

• Aký je váš odkaz našim čitateľom a všetkým slovenským občanom naprieč politickým a názorovým spektrom?

Rád by som povzbudil občanov, aby sa nenechali rozdeľovať kvôli medializovaným témam, ktoré nám často ponúkajú len jeden názor. Politikom a určitým médiám sa podarilo pomyselnými nálepkami rozdeliť rodiny, pracovné vzťahy, dlhoročné kamarátstva len preto, že sme riešili nadhodnené témy, ktoré pre našu spoločnosť sú druhoradými. Našou úlohou je ísť príkladom, aby sa medzi ľuďmi vrátila vzájomná úcta a vytratila sa závisť či strach.

RODINA a ŠKOLA

3/2023

Časopis založený v roku 1885 pod pôvodným názvom Dom a škola. S prestávkami vychádzal až do roka 2019.
Príloha Slovenských národných novín pre všetkých, ktorým záleží na dobrej výchove a vzdelávaní, pozitívnom myslení a pevnom hodnotovom svete.

Lubomír PAJTINKA

V nedávnej predvolebnej kampani sa objavila z času na čas aj téma školstva. Najčastejšie sa konštatovalo, že učiteľské platy sú naďalej nízke. V roku 2020 zarábali učiteľky a učiteľia na Slovensku len sedemdesiatšesť percent toho, čo zarobili ľudia s vysokoškolským vzdelaním. Priemer krajín OECD bol deväťdesiat percent. V rokoch 2021 a 2022 sa situácia zrejme ešte zhoršila, lebo učiteľské platy voči vysokej inflácii rástli len minimálne.

Volebné kortešačky a tvrdá realita

Materské školy navštevuje málo detí. Pretrvávajú problémy s kapacitami, dopravnými a finančnými bariérami. Materskú školu navštevuje osemdesiatštyri percent vo veku troch až piatich rokov (štatisťka z roka 2021), čo predstavuje jednu z najnižších mier zaškolenosti v Európskej únii. Výrazne nižšiu zaškolenosť majú deti zo sociálne znevýhodneného prostredia (32 percent) a deti so zdravotným znevýhodnením (57 percent). Podľa analýzy Inštitútu vzdelávacej politiky na Slovensku v roku 2021 chýbalo dvadsaťpäťtisíc až dvadsaťdeväťtisíc miest na to, aby malo každé dieťa vo veku troch až piatich rokov miesto v škôlke v obci trvalého pobytu. Vyše štyritisícpäťsto detí nemá v obci materskú školu. Niektorí záujemcovia o post ministra školstva prišli aj so svojimi špecifickými témami. Bývalý minister školstva Ján Horecký z KDH by zakázal mobily v školách. Bývalý minister Branislav Gröhling zo SaS by zaviedol platový automat pre učiteľov do zákona a Ingrid Kosová z PS chce dosiahnuť, aby deväťdesiatpäť percent detí chodilo do škôlky. Zhodli sa na zvyšovaní plátov učiteľov alebo na tom, že ak chcú rodičia dostatok miest v škôlkach, štát musí najprv zmeniť ich financovanie. Strany sľubujú zvyšovanie plátov pre učiteľov, no každá strana má trochu inú predstavu o konkrétnych číslach. KDH sľubuje postupne zvýšiť peniaze, ktoré štát dáva na školstvo, až na úroveň 5,1 percenta HDP. Keďže dnes dáva Slovensko do školstva 4,6 percenta HDP, polpercentné zvýšenie by predstavovalo päťsto miliónov eur. Výsledok by mal byť, aby učiteľia zarábali toľko, aká je priemerná mzda vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov.

V čase vrcholovej kampane prišli odborníci so šokujúcimi výsledkami prieskumu duševného zdravia našich detí. Výskumný tím medzinárodnej štúdie Health Behaviour in School Aged Children (HBSC), ktorá sa zaoberá zdravím a správaním 11- až 15-ročných školákov. Odborníci sa pýtali na pohodu školákov, na ich úzkosti, pocity osamelosti, problémy s koncentráciou, ale venovali sa tiež poruchám príjmu potravy či spánku. Odborníci a odborničky navštívili vyše sto škôl zo všetkých kútov Slovenska a oslovili skoro desaťtisíc školákov. Dozvedeli sa napríklad, že mladí ľudia sa cítia osamelo aj napriek tomu, že sú obklopení ľuďmi, a tretina dievčat vo veku trinásť a pätnásť rokov čelí úzkosti. Pandémia ochorenia COVID-19 mala výrazne nepriaznivý dosah na duševné zdravie celej populácie a najviac znepokojujúce sú prejavy narušeného duševného zdravia detí. Jedno z piatich starších dievčat je ohrozené depresiou. Majú pocit, že sú pod obrovským tlakom, pretože naša spoločnosť je orientovaná na výkon. Boja sa zlyhať, boja sa sklamať, svoju hodnotu vnímajú cez výkon, pretože im to tak spoločnosť nastavuje, a často sa uzatvárajú do seba. Mladí ľudia majú pocit, že aj v kontexte svojho tela a výzoru musia podať nejaký výkon, musia sa páčiť svojmu okoliu, čo je pre nich „vstupenkou“ prijatia a naplnenia potreby niekam patriť. Je to aj snaha priblížiť sa idolom krásy, s ktorými sú konfrontovaní na sociálnych sieťach. Vidia dokonalé fotografie, zážitky, životy, ktoré sú však iba výsekmí zo života tých, ktorí ich uverejňujú. Ak sme denne zaplavovaní týmito obsahmi, môže to v nich vyvolať pocit vlastnej nedostatočnosti, menejcennosti, znižuje sa sebadôvera.

V Slovenskej republike sa desaťročia zanedbával vzdelávací systém Školstvo je úložisko neschopných ministrov

Text a ilustračné foto: Lubomír PODLUŽIANSKY

Nový školský rok už smelo odkrajuje zo svojho zhruba 190-dňového pečňa vyučovacích dní. V súvislosti s poslednými udalosťami na našej politickej scéne si už dlhšie mnohí kladú otázku: aký teda bude? Všetci tušíme, že zrejme komplikovaný. Na niektorých miestach až chaotický, nekoncepčný a málo odborný, najmä pokiaľ ide o riadenie z úrovne ministerstva a priamo riadených organizácií.

Dvaja poslední ministri Ján Horecký a Martin Bútora poslali už koncom mája učiteľom a rodičom na Slovensku svoj odkaz: „Školský rok 2023 – 2024 môže byť prelomovým rokom, vykročením na cestu k školstvu, v ktorom bude radosť pracovať a vzdelávať sa.“ Kto by to nechcel?

■ CESTA REFORMY

Bude to však dlhá cesta, ktorá po desaťkoch rokov zanedbávania školstva, planých deklarácií o prioritě vzdelávania, povrchných alebo nedotiahnutých reforiém, skomplikovania „systému“ a postupného poklesu prestíže nášho povolania a výsledkov našich žiakov teraz sa len začína prvými, ale odhodlanými krokmi.

Zo stovky prihlásených škôl začína prvých štyridsať vzdelávať podľa nového štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP), schváleného 31. 3. 2023. Štartujú overovanie reformy obsahu a foriem vzdelávania. Na Slovensku bude od septembra 2023 pôsobiť tridsaťdva Regionálnych centier podpory učiteľov (RCPU), ktoré ste zrodili vy učiteľia. Poskytli ste spomedzi seba inšpiratívnych ľudí, ktorí sa sľachetne delia o svoje poznanie a skúsenosti s ďalšími. Novelizovaný školský zákon a súvisiace zákony prinášajú systém podporných opatrení pre deti a žiakov; rozšírenie podporných tímov na školách, napríklad o zdravotníckych pracovníkov na stredných školách alebo sociálnych pracovníkov.

Konečne môžeme mať na školách aspoň zárodok stredného manažmentu – zamestnanca v pozícii supervízora môže riaditeľ školy poveriť riadením v rozsahu jeden až päť hodín úľavy na úväzku s príslušným príplatkom. Je to prvý krok správnym smerom. Všetko toto už v nejakej podobe a rôznej miere na školách učiteľia robia – dlho supľujú podvyživený systém. Preto sme radi, že sa v tomto mimoriadne ťažkom období podarilo zvýšiť platy pedagogickým a odborným zamestnancom o desať a dvanásť percent v roku 2023, ostatným zamestnancom o sedem a desať percent a zvýšiť prevádzkový normatív po dvadsiatich rokoch o približne dvadsaťdva percent – čo je dobrá správa. Aj v tomto musíme ísť ďalej – za cieľom zatraktivnenia nášho povolania a všestranného zabezpečenia požadovanej kvality našich škôl a školských zariadení – finančne, metodicky, systémovými opatreniami. Toľko z oficiálnych slov politikov.

■ SĽUBY POLITIKOV

Veľa sľubov, ktoré v školstve pozná každý, kto v ňom pracuje, naspamäť. Veľa fráz, žiadna vízia, žiadna skutočná reforma. Lebo ak niekto hovorí, že robí reformu, to ešte neznamená, že sa to naozaj deje. Mimochodom, skúste niekde nájsť kompletný materiál a stratégiu reformy s termínmi, finančným, materiálnym a personálnym zabezpečením.

Slovenská komora učiteľov hovorí, že štyria ministri v jed-

nom školskom roku sú už priveľa. Ale je to fakt. V uplynulom školskom roku sa vymenilo najviac ministrov v histórii Slovenska. Aj na jeho začiatku, aj v závere školského roka bol problém vôbec ministra vybrať. Nie je treba znova pripomínať, že kvalita vzdelávania a atraktivita učiteľského povolania sú v našich končinách okrajovejšie témy ako cesta do vesmíru. A to v čase, keď by sme radi videli konečne funkčný „vesmír“ na ministerstve, skokové dorovnanie našich plátov na úroveň priemeru porovnateľne vzdelanej populácie, kvalitné vzdelávanie pre všetkých pedagogických a odborných zamestnancov škôl, demokratickú atmosféru na pracoviskách a klímu v triedach.

Komora učiteľov zdôrazňuje: „Sme svedkami toho, že škol-

stvo je doslova úložisko nemožných alebo neschopných ministrov a ministeriek s veľmi nízkou až žiadnou pridanou hodnotou. Meškáme zásadne s Plánom obnovy a jeho realizácia sa skôr podobá stavaniu hradu na vode. Školy, riaditelia, učiteľia, rodičia a žiaci musia podliehať módnym vlnám – výmyslom od navýšených hodín telesnej výchovy po nedotiahnuté reformy bez finančného krytia. Vidíme takmer nulovú zodpovednosť vlády, ministrov a ich nominantov za stav školstva. Od roka 1992 sme mali dvad-

sať jeden ministrov školstva. Toto je pre rezort školstva mimoriadne škodlivé. Chýba kontinuita a dlhodobé plány. Chýba však predovšetkým kvalita ministrov s odbornou a osobnostnou výbavou na takýto post.“

■ CHÝBAJÚ UČITELIA

Krátko pred začiatkom školského roka hľadali školy vyše tisícpedagógov. Najžiadanejší boli učiteľia pre druhý stupeň základných škôl a pre stredné školy. Najväčší dopyt bol a je momentálne po vyučujúcich matematiky, anglického jazyka a tiež slovenského jazyka. Najviac pracovných ponúk pre pedagogických zamestnancov zo škôl bolo na konci prázdnin v Bratislavskom kraji, a to 680. Nasledoval Trnavský kraj so 158 ponukami a Banskobystrický kraj, kde hľadali 143 pedagógov. Naopak, najmenej ponúk pre pedagogických zamestnancov, konkrétne 80, evidovali v Trenčianskom kraji.

Záujemcovia oveľa viac reagujú na pozície, ktoré nie sú pedagogické. Ide napríklad o informátora a tajomníčku, ale i hospodára a upratovačku. Ponúk na pozíciu učiteľa na druhom stupni základnej školy evidujú vyše 240 a priemerný počet reakcií na ponuku sú tri. Na ponuky pre stredoškolských pedagógov, ktorých je vyše 160, v priemere reaguje päť záujemcov. Na pozíciu informátora, kde evidujú dve ponuky, na jednu ponuku reaguje priemerne 164 ľudí. Nedostatok kvalifikovaných učiteľov je dnes kľúčový problém školstva. A to napriek tomu, že sa vo verejnom priestore nahlas nehovorí.

Školy sú nedostatočne materiálne aj personálne zabezpečené Nová kráľovná slovenských učiteľov je zo Širokého

Zhovárал sa Ľubomír PAJTINKA
Foto: archív autora

V Pezinku sa v závere minulého školského roka odohral dramatický súboj o najobľúbenejšieho slovenského učiteľa. Súťažilo sedem finalistov zo všetkých kútov slovenského pedagogického sveta. Kráľovské pedagogické insígnie, teda korunu a žezlo s náležitou finančnou odmenou, získala Mgr. Miroslava KRIŽOVENSKÁ, ktorá si všetko odniesla aj spolu so svojim žiakom a učiteľským sprievodom na východné Slovensko na Základnú školu Široké. Vyštudovala Strednú pedagogickú a sociálnu akadémiu v Prešove a následne Pedagogickú fakultu v Prešove. Na Základnej škole v Širokom pôsobí už trinásť rok s dvoma materskými prestávkami. Aktuálne pracuje na pozícii samostatný pedagogický zamestnanec, tento rok si plánuje urobiť prvú atestáciu a uplatňovať všetky získané teoretické vedomosti v praxi, celoživotne sa vzdelávať a napredovať. Porozprávali sme sa s ňou o školstve, žiakoch i pedagógoch.

• **Pani magisterka, aký je to pocit byť najobľúbenejším slovenským učiteľom?**

Pocit je to krásny, no zároveň je to aj pocit zodpovednosti. Verím, že nesklamem.

• **Predstavte nám v krátkosti vašu školu.**

Základná škola Široké je škola, ktorú som navštevovala aj ja. Je to plnoorganizovaná škola, ktorá patrí medzi najväčšie školy v okrese. Veľkým pozitívom je to, že areál sa nachádza v krásnom prostredí plnom zelene. Máme prvý a druhý stupeň – spolu osem tried na prvom a jedenásť tried na druhom stupni a dve špeciálne triedy. Celkovo navštevuje školu 368 žiakov. Dochádzajú k nám aj žiaci z iných obcí. Panuje u nás rodinná atmosféra, keďže je to vidiecka škola, kde sa navzájom každý s každým pozná.

• **Akých máte žiakov, aké máte s nimi vzťahy a čo ich formuje najviac?**

Aktuálne začíname štvrtý ročník, čiže tento rok sa budeme lúčiť a bude to náš spoločný posledný rok. Myslím si, že máme veľmi dobré vzťahy, sem-tam riešime drobné prehrešky, ale vždy je to v rámci normy a vždy sa vieme dohodnúť. Snažím sa im byť nielen učiteľkou, ale aj kamarátkou, a niekedy aj náhradnou mamou. Najdôležitejšie je ich vypočuť.

• **Je dôležité, aby mali deti učiteľa rady?**

Myslím si že áno. Dobrý vzťah medzi učiteľom a žiakom je základom dobrých výsledkov. Bez tejto väzby sa nedajú dosahovať jedinečné pedagogické výsledky. Dôležitá je aj vzájomná dôvera a úcta. Tak ako sa rozvíja v škole, tak si ju deti preniesu aj do života.

• **Vaším heslom na javisku bolo: Miluj svojich žiakov, oni ti to vrátia dvojnásobne! Prečo?**

Ak má žiak pocit, že je vypočutý, že mu rozumem, že sa oňho zaujímam, do školy chodí ľahšie, s radosťou a učiteľom prirodzene dôveruje. Je spokojný a šťastný, nemá strach. A čo môže byť pre učiteľa krajšie ako usmievať a zvedaví žiaci, ktorí túžia po nových vedomostiach? Takito žiaci ho nútia ďalej sa vzdelávať, bádať, hľadať spôsoby, ako ich zaujať vždy niečím novým. Šťastný žiak rovná sa šťastný učiteľ a naopak.

• **Kde sa zrodil váš vzťah k učiteľskej profesii?**

Niektoré svoje povolanie hľadá istý čas, niektoré ho má v sebe akosi prirodzene, a to je aj môj príklad. Aj keď nepochádzam z učiteľskej rodiny, už ako malá som sa rada hrala na učiteľku, asi ako každé dievčatko, a ostalo mi to až doteraz. Preto som nič iné ani nehľadala. Voľba bola jasná, budem učiteľka. A neľutujem. Robím to, čo milujem.

• **Boli medzi vašimi učiteľmi aj takí, ktorých si pamätáte dodnes a prečo?**

Určite áno. Mojou učiteľkou na prvom stupni bola skvelá pani učiteľka Viktória Balogová, ktorá sa stala nakoniec mojou cvičnou učiteľkou, keď som po skončení vysokej školy dostala miesto v našej základnej škole. Dodnes sme kolegyně. Veľmi si vážim jej prácu a bola mi vzorom v mojich začiatkoch. Bolo veľmi stresujúce prísť ako čerstvá absolventka do kolektívu učiteľov, ktorí ma učili ako žiačku. Odrazu sme sa stali

kolegiami. Ale som vďačná za všetko, čo som sa od nich naučila.

• **Akých máte žiakov, ako sa vám s nimi pracuje?**

Moji žiaci sú mi ako moje ďalšie deti. Aj hnevajú, aj ma rozveselujú, sú veľmi šikovní a každý má v sebe niečo, čím je výnimočný. Pevne verím, že sú to nádejné talenty, o ktorých ešte budeme počuť. Sú veľmi súťaživí, a niekedy je to až na škodu, pretože ťažko nesú prehru.

• **Výsledky každej školy vždy závisia od celého kolektívu, od atmosféry v škole či obci, od podpory rodičov. Ako je to u vás?**

Presne tak. Náš kolektív je veľmi dobrý, pomáhame si. V škole je priateľská atmosféra aj vďaka našej riaditeľke, ktorá nás vždy motivuje a podporuje. Veľakrát nás dobíja energiou a snaží sa nám byť príkladom. Nikdy nám nepovie nie a vždy sa snaží nás posúvať dopredu. V každom väčšom kolektíve vzniknú aj konflikty ako v každej dobrej rodine, to, že ich spolu prekonáme, nás posúva dopredu a stmeluje.

Nová kráľovná učiteľov a jej žiaci zo Základnej školy v Širokom

• **Ako hodnotíte situáciu so slovenským školstvom v súčasnosti?**

Och, toto je otázka, na ktorú sa ťažko odpovedá. Školstvo bolo, je a vždy bude rezortom, ktorý nie je lákavý pre politikov. Aj preto sa u nás vystriedalo toľko ministrov. Každý po sebe niečo zanechal, mnohé zmeny boli veľmi prospešné a nádejné. Škoda, že sa nepodarilo dotiahnuť ich do konca. Je náročné zvládať všetko za pochodu, lebo vieme, že je to rezort značne finančne poddimenzovaný a nepriťahuje mladých učiteľov. Momentálne sú niekde na začiatku dlhej a trnistej cesty, ale pevne verím, že sa nás konečne ujme niekto, komu osud pedagógov, žiakov a nepedagogických zamestnancov nebude ľahostajný.

• **Prečo nemá učiteľská profesia takú vážnosť, ako by si zaslúžila?**

Povolanie učiteľ už dávno nie je tým, čím bývalo. Mnohí majú pocit, že učiteľom môže byť každý, kto chodil do školy. Hodnotový rebríček je po náročnom období veľmi prehádzaný. Vzdelanie nemá takú hodnotu ako kedysi.

• **Kto môže za tento stav? Čo musíme ako učiteľia zmeniť, aby sa zmenila aj naša pozícia v spoločnosti?**

V prvom rade by mala prísť racionálna zmena zhora. Zmeny by mali zadávať učiteľia, ktorí sú priamo z praxe, a nie úradníci od stola, ktorí nikdy v škole neučili. Je potrebné načúvať potrebám zamestnancov školstva aj konkrétnych škôl. Nie je škola ako škola, nie je učiteľ ako učiteľ. Individuálny prístup je aj tu veľmi dôležitý.

• **Na finále Zlatého Amosa vás sprevádzali do Bratislavy aj vaši žiaci a riaditeľka**

školy. Čo vám povedali na víťazstvo v tohtoročnej ankete?

Veľmi sa tešili. Dokonca boli aj slzičky šťastia. A ja som sa tešila spolu s nimi, pretože to víťazstvo nebolo iba moje, ale naše. Pamätám si slová našej pani riaditeľky: „Ty to dáš, ty na to máš.“ A som šťastná, že som ju nesklamala, že som nesklamala ani svojich žiakov a dali sme to spoločne.

• **Máte ako kráľovná slovenských učiteľov doma v škole aj nejaké privilégia?**

Prvé dni po finále, keď sme sa vrátili domov, ma manžel oslovoval vaše veličenstvo. Bola to veľká eufória pocitov, bol na mňa veľmi pyšný. Ale privilégia určite nie. Nemám pocit, že si zaslúžim nejaké vymoženosti. Robím iba to, čo drvivá väčšina učiteľov, a titul Zlatý Amos by mal určite patriť viacerým. Nie každý má však odvahu ísť a prezentovať sa na verejnosti. Zastávam názor, že titul Zlatý Amos si zaslúži každý učiteľ, ktorý svoje povolanie robí s láskou a s nasadením. A je nás veľa.

Nová kráľovná učiteľov Miroslava Križovenská zo Základnej školy v Širokom vyštudovala v metropole Sariša, ktorej pre vynikajúcu vzdelávaciu tradíciu vraveli aj Atény nad Torsou.

najťažšie a vtedy si učiteľ povie, že jeho práca a úsilie má zmysel. Vždy tvrdím, že žiaci sú ako tepelné čerpadlo. Vedia nielen odobrať energiu, ale ju aj opätovne dajú. Najťažšie je asi byť stále v strehu a mať oči na stopkách, aby sa nikomu nič nestalo. A to najkrajšie je, ak vás aj po rokoch stretnú vaši bývalí žiaci a vy vidíte úsmev na tvári a to, že spomínajú na tie chvíle, ktoré sme spoločne strávili. Keď mi moja žiačka povie: „Ja vás mám tak rada. Ste najlepšia.“ Je to úžasný pocit. Potom si poviem, že to, čo robím, má zmysel.

• **A čo rodičia, ako hodnotíte vzťah dnešných rodičov k svojim deťom a najmä k škole a učiteľovi?**

V súčasnosti sú vzťahy veľmi zložitý a ani vzťah rodič a dieťa nie je výnimkou. Aj ja som matkou, čiže veľmi dobre viem, že ak chce rodič dať dieťaťu čo najviac, vždy je to na úkor niečoho. Dnešná doba je ťažká nielen pre žiakov, ale aj pre rodičov. Rodičia majú nedostatok času na svoje deti a žiaci majú pocit samoty. Alebo je to naopak a rodičia sú až príliš upatí na svoje dieťa, doslova by za neho aj dýchali, a tým ho dusia. Vzťahy k učiteľom a škole sú taktiež nie veľmi zdravé. V minulosti by sa rodič ani len neodvážil zasahovať do kompetencií, ktoré má škola alebo učiteľ, ale v súčasnosti sa rodič veľakrát stavia do pozície, že môže zasahovať do všetkého a rozhodovať o všetkom.

• **Aký je a aký by mal byť učiteľ slovenskej školy 21. storočia?**

Učiteľ 21. storočia by mal byť učiteľ, ktorý je vyrovnaný s tým, že musí na sebe neustále pracovať, vzdelávať sa, byť otvorený novým výzvam a nebude sa báť experimentovať. Okrem učenia bude aj psychologom, pomocníkom, úradníkom, právnikom, vychovávateľom a najmä dobrým priateľom bez predsudkov.

• **Ktoré problémy v našom školstve sú podľa vás najhorúcejšie, čo by sa malo riešiť okamžite, aby sa situácia v oblasti výchovy a vzdelávania u nás zlepšila?**

Najhorúcejší je asi problém vzdelávania žiakov so ŠVVP. Mnohé školy nemajú dostatočne vytvorené podmienky na to, aby deti s rôznymi potrebami dostali všetko, čo potrebujú. Školy sú nedostatočne materiálne aj personálne zabezpečené, chýbajú asistenti, špeciálni pedagógovia, školskí psychologovia. Učiteľom chýba motivácia, aj keď sa platy zvyšujú, ani zďaleka nedosahujú európsky priemer. Našmu školstvu chýba nový impulz, iskra, ktorá by ho naštartovala vpred. Mnohé školy nemajú odborné učebne, telocvične, základ pre modernú a zdravú školu.

• **Čakajú vás ako novú kráľovnú slovenských učiteľov nejaké úlohy v novom školskom roku?**

Neviem, nechám sa prekvapiť, zatiaľ je mojou prvoradovou úlohou byť dobrou učiteľkou a nesklamáť.

• **Čo by ste urobili, ak by ste mali možnosť zlepšiť situáciu v školstve na Slovensku?**

Pýtala by som sa učiteľov, ale aj nepedagogických zamestnancov, čo ich najviac trápi, a pokúsila by som sa hľadať reálne riešenie. Ale ak by som mala akúkoľvek právomoc, zakrútila by som čarovným prsteňom a dopriala by som každému učiteľovi, aby pracoval v pokojnej a pohodovej atmosfére, aby sa mohol cítiť bezpečne, lebo ani v 21. storočí nie je samozrejmosťou, že v škole vládnu zdravé a priateľské vzťahy.

Nekradnime deťom rozprávky ich sfilmovaním

Premena slova na obraz

Doc. PhDr. Emil KOMÁRIK, PhD.

Keď profesor Púpala objavil kdesi v afrických savanách úžasnú novinu, že tamojšie deti sa učia čítať a písať až v treťom ročníku, akosi si nevšimol, že tieto deti hovoria doma desiatkami rôznych miestnych jazykov a nárečí, ale čítať a písať sa učia po francúzsky alebo po anglicky. A že teda musia si najprv osvojiť aspoň elementárny text vo vyučovací jazyku, aby mohli pokročiť ďalej.

Židovské dieťa nastúpi do školy ako trojročné, hovorí jazykom, ktorý aškenázski Židia nazývajú „mamalošen“ – materčina. Pre východných Židov je to jidiš, pre západných ladino, pre afroázijské deti je to arabčina.

■ POZNANIE Z POČUTIA

A tak má tri roky, aby sa naučilo otcovský jazyk – hebrejčinu, v ktorej bude študovať potom. Takže najprv sa naučí odriekať naspamäť základné modlitby a potom postupne celú Tóru. Odriekať, nie rozumieť. A tak deti všetkých jazykov už majú v šiestich rokoch nabiflovanú celú slovnú zásobu a gramatiku klasickej hebrejčiny a už sa nemusia trápiť otázkou, čo znamená popocatepetl alebo berašit bará, ale rovno sa môžu spýtať.

Keď som nastúpil do prvého ročníka obcej školy a nemal rodinnú jazykovú prípravu v podobe denného čítania rodinnej Biblie rodičmi, bol by som na tom pri mnohých podstatných menách a slovesách v podobnej situácii, ako sa nám raz stalo pri jednom slove v siedmom ročníku. Nás i našich rodičov pobúrila veta z nejakej Kukučínovej poviedky, ktorá znela asi tak nejako, že „chlapi vzali do rúk pucky a šli dláždiť cestu“. Lebo zemplínski chalani brali pucky do ruky iba pri cikani. A nie pri roztľkaní kameňov.

■ UČÍME JAZYK

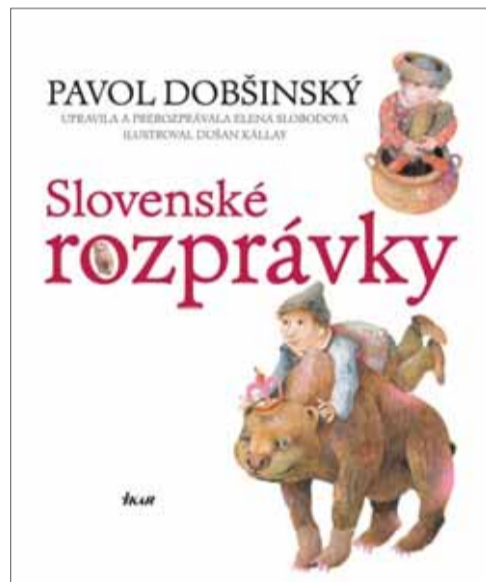
Naši žiaci sú svojim spôsobom chudáci, lebo oni sa neučia jazyk, ale jazykovedu. Automatiky sa predpokladá, že niekto ich už naučil po slovensky hovoriť. Naozaj, každý máme svoju „mamalošen“, svoju materčinu, ale tá je východniarska, stredoslovenská, povážska, záhorácka, rusínska, goralská, maďarská, rómska a všetky ďalšie s mnohými variantmi. Aby sa mohlo dieťa naučiť gramotnosti, asi sa nezaobíde bez akejsi jednotnej verzie jazyka, ktorý má čítať, písať a rozumieť mu.

Ak by sa ma niekto spýtal, čo je hlavným vzdelávacím poslaním materskej školy, odpovedal by som jednoducho, že kolektívne recitovať

tak veľa slovenských textov, aby sa deti naučili počuť a vysloviť prízvuk, dlžne, mäkké slabiky, všetky hlásky. A aby si pamätali niekoľko základných textov tvoriacich základ kultúry národa, ako napríklad Preambulu ústavy, druhú dosku Desatora, Zlaté pravidlo morálky a tak veľa detských riekaniek a básničiek, koľko len dokážu.

■ VZNIK SPRÁVY

Keď ľudstvo objavilo tretiu osobu slovesa, a tým možnosť rozprávať o tom, čo nie je tu, a o tých, čo nie sú prítomní, zrodila sa skutočná ľudská komunikácia. Vynašli sme správu. Ustálený text, ktorý možno uložiť do pamäti, podržať ho tam a potom zopakovať niekomu inému. Asi najväčším prekvapením bolo pritom zistenie, aká veľká je kapacita ľudskej pamäti a ako spolahlivo funguje. Obdivujem hercov, ktorí si ju cvičia a živia sa tým, ale nechcelo sa mi veriť, že by v starom svete boli ľudia schopní naučiť sa celú

liadu, Odyseu, kompletne texty gréckej mytológie a ešte aj milostné básne z Lesbu. Ale moje pochybnosti značne oslabili, keď som spoznal uja Dubljaka (česť jeho pamiatke), ukrajinského ošetrovateľa dobytky, ktorý vedel spamäti celý Roháčkov slovenský preklad Biblie i s kompletnou konkordanciou.

Správa je skvelá vec, ale jej prenos nikdy nie je spolahlivý. Možno ju kedykoľvek pozmeniť. Nikedy sa musí správa alebo text zafixovať tak, aby sa meniť nedali. Preto bolo vymyslené písmo. Tým boli do komunikácie zapojení dvaja sprostredkovatelia. Zapisovateľ, ktorý hovorenú

miestnosť na skúšanie. Robili niečo, čo si vytvorili sami. Nikdy sa netúlali, rodičia vždy vedeli, kde sú. Podmienka bola: mať dobré výsledky v škole, inak by im rodičia

Úspech Elánu sa začal v škole!

skúšanie zakázali. Celý voľný čas venovali kapele. Mnohé veci si vyrábali sami. V predajni Rádioamatér si kúpili súčiastky, svojpomocne si zhotovovali napríklad reproduktorové debny. V Drevone si kúpili

Aj legendárna hudobná skupina Elán vznikla na školskej pôde.

Autor Emil KOMÁRIK

reč menil na písomný záznam, a čitateľ, ktorý záznam prekladal do hovorenej reči. Pôvodne tieto profesie vykonávali najvzdelanejší členovia spoločnosti – pisári. A písmo bolo náročný také zložité, aby sa nikto cudzí do toho nemohol zamiešať.

■ PAMÄŤ A PREDSTAVA

Spôsobilosť vyjadrovať svoje myšlienky slovom umožňuje jedinečnú schopnosť človeka opísať to, čo videl, i to, čo nevidel, a dokonca i to, čo nemožno vidieť vôbec. „Tam, kde sa sypala voda, piesok sa zvysoka lial, na sklenom vrchu vrah zámok na strašej nožičke stál.“ Je to zrozumiteľná správa a pamätám si ju zo šlabikára. Ľudová múdrosť hovorí, že pamätať si je lepšie, ako predstaviť si! Dodnes neviem, či si ten sklený zámok vybavujem z pamäti, alebo si ho predstavujem. Oboje sú to výzvy, aby sme nejakú výpoveď premenili vo vedomí na živý obraz, či už to bude spomienka na to, čo bolo, alebo predstava o tom, čo by mohlo byť. Najživšiu predstavu o sklených zámkoch som získal, keď sme v kasárňach zubárskymi frézami výtali siluety stredovekých hradov do vyleštených kociek z plexiskla.

Premenu slova na obraz vo vedomí nám urobí myšlienkový operátor, ktorému sa hovorí „vizualizácia“. Jeho prácu vidíme v spánku, keď si pohráva s našimi neusporiadanými myšlienkami a ponúka nám ich v podobe snov. Naše poznávanie sveta sa začína pomenovaním, čiže premenou veci na slová. Ale to je len polovica práce. Väčšina toho, čo sa o svete dozvedáme,

nie sú zmyslové vnemy, ale slová – niektoré povedané a mnohé napísané. Poznanie musí fungovať v oboch smeroch, najprv od predmetu k jeho pomenovaniu, ale musí fungovať i obrátene, od pomenovania späť k obrazu predmetu, o ktorom je reč.

Vizualizácia je povedané psychologicky nadanie. To znamená taká spôsobilosť, ktorú máme všetci, ale každý v rôznej miere. Kto má skúsenosť styku s deťmi okolo dvoch rokov, vie, ako usilovne si túto schopnosť precvičujú večnými otázkami, ale aj napríklad, ako si nahlas rozprávajú príbehy svojich hier, keď sa hrajú sami.

■ DÔLEŽITÉ ROZPRÁVKY

Keďže vizualizácia operuje so slovami, funguje len na množine slov, ktoré človek ovláda. Rozprávka je univerzálny nástroj každej kultúry na naučenie nastupujúcej generácie ľudí, ako treba rozumieť základným slovám a príbehom. Lebo vec je niečo pevné, ale slovo je ako laserová šou okolo nej. Nikdy nedokážeme zo slov zrekonštruovať presný obraz veci, o ktorej hovoríme, vždy je do toho zamiešaná naša skúsenosť, náš citový vzťah a naše hodnotenie dôležitosti. Zväčša je to tak, že napríklad meno „stôl“, aj keď mu rozumiete, vám neposkytne žiadnu predstavu konkrétneho kusu nábytku. Taký obraz si musíme vydolovať zo spomienky, povedzme na raňajky u babky na prázdninách. Pomenovanie klasifikácia a vizualizácia sú základné metodické nástroje ľudského poznania, ktoré budeme používať po celý život, a to v takom rozsahu, aký sme sa naučili v prvých piatich rokoch života.

Mimochodom, za najväčší zločin proti mladej generácii považujem sfilmované klasicke rozprávky. Keď dieťa počúva rozprávku, vizualizuje si jej svet podľa miery svojho poznania. Keď ju počuje o rok, znova si ju vizualizuje podľa aktuálneho poznania, ku ktorému medzitým dospelo. Ak si dieťa predstavuje rozprávku podľa rozprávania, nikdy sa z nej nezhrôži, lebo jeho predstavy siahajú len po hranice sveta, ktorý pozná. Hrôzu z rozprávok si deti osvoja len z filmov, ktoré im natvrdo v obrazoch predstavujú svet, ako ho vidia dospelí, ale nie deti sami. Keď raz dieťa uvidí rozprávku sfilmovanú, zdesí sa zo sveta, ktorý nepozná, ale zafixuje si ho. A už nikdy nebude mať potrebu vytvárať stále nové obrazy sveta. Kognitívne spohľadnie. A namiesto spomienok a fantázie mu ostanú len fotky.

Základný nástroj poznávania pomocou reči, čiže schopnosť pomenovať to, čo vidíme, a schopnosť zobrazíť v mysli to, čo počujeme, má mnoho mien – chápanosť, porozumenie, inteligencia, predstavivosť, fantázia, tvorivosť a podobne. Ale ich základ je spoločný, dieťa si ho buduje v prvých rokoch života vlastným úsilím, ale nie bez výdatnej pomoci dospelých. Nekazme im to!

Autor je spoluautor projektu Konštantín.

Lubomír PAJTINKA
Foto: internet

Je to zvláštne, ale asi je to pravda, lebo to mnohí úspešní skutočne tvrdia – škola je tým miestom, ktoré ich podietilo, aby sa stali úspešnými, kde sa položil ich znalostný potenciál pre budúci úspech. Paradoxne sa so školou spája aj úspech takých, o ktorých by sa to nepovedalo. Napríklad skupina Elán vďaka práve škole, do ktorej chodili hudobníci. Bola to základná škola na Jelenej ulici v Bratislave. Nebohý Vašo Patejdl spomínal, že nápad založiť skupinu mal práve on. Stalo sa to v spomínanej základnej škole. „Najprv so mnou hrali len moji spolužiaci. V šesťdesiatom ôsmom bubeník odišiel s rodičmi do Kanady, takže som sa začal obzerať po ďalších spoluhráčoch. Vtedy som chodil do hudobnej školy na klavír s Jožom Rážom. Slovo dalo slovo, pozval som ho do kapely s tým, či by nechcel hrať na basovú gitaru. Jožo poznal Ďura Farkaša, ten zasa Zdena Baláza, Janovho brata, ktorý s ním býval na Rauchovej ulici. Začali sme spolu skúšať a zistili sme, že máme spoločné myslenie, sny a vášne. Jožo si vtedy musel kúpiť od môjho bývalého basgitaristu basu, ktorú má dodnes. Naučil sa na nej hrať, a tak sme vytvorili Elán.“

Ako spomínal Vašo, boli kabinetná kapela, lebo skúšali po kabinetoch – najskôr na Čajakovej ulici, neskôr na Jelenej ulici. Tam skúšali vo fyzikálnom kabinete. Napokon sa dopracovali až do Prezidentského paláca, teda do Domu pionierov a mládeže, kde sa im podarilo vybaviť jednu

preglejku a podľa návodov vychádzajúcich v časopise Amatérske rádio zostrojili debny i zosilňovače. Na súčiastky si zarábali brigádami. Každý piatok, sobotu, nedeľu hrali

do tanca vo vinárni U troch zajacov v Rači. Keďže neboli plnoletí, musel tam byť vždy s nimi aj jeden rodič. Okrem toho museli mať i povolenie zo školy. Mali ich podporu. Rodičia aj učitelia vedeli, že robia tvorivú

a zmysluplnú činnosť, ktorú treba podporiť. Ako spomínal zakladateľ Elánu Vašo Patejdl: „Brali sme to veľmi vážne. Mávali sme pravidelné porady. Už vtedy sme boli vlastne kapitalisti, lebo sme boli vlastníci výrobných prostriedkov. Všetko sme si v kapele demokraticky odhlasovali a fungovali sme tak, ako sa o to politici dnes márne snažia. Dávali sme si postupné ciele: teraz vybavíme aparaturu, potom budeme hrať v kluboch, potom spravíme prehrávky pre Slovkoncert, bez ktorých nebolo vtedy možné koncertovať. Boli to ťažké podmienky. Museli sme mať scenár, koncert musel mať nejakú myšlienku. Naším cieľom bolo urobiť z Elánu koncertnú kapelu, ktorá raz bude slávna. Na vysokej škole sme chodili počas prázdnin do zahraničia zarábať si na profesionálne nástroje. Museli sme ovládať kompletný repertoár šesťdesiatich až sto vtedajších hitov. V tých časoch sme už začali byť známi aj v Bratislave, lebo sme hrávali vo Večku, v Mladej garde či v Uniku. Odrazovým mostíkom pre koncertovanie bola Lýra v osemdesiatom roku.“

Dvanásť rokov hrávali v kluboch, aby si budovali vlastnú kariéru a stali sa slávnymi. Slávu však vždy sprevádzala tvrdá práca, tvorba nových vlastných pesničiek, spolupráca s hudobnými skladateľmi Ľubošom Zemanom, Kamilom Peterajom a hlavne Borisom Filanom. Pochopili, že základom dobrej pesničky je dobrá melódia a text, nech je už hraná v akomkoľvek štýle. Autor hudby a autor textu musia tvoriť dokonalú symbiózu, čo dnes mnohým veľmi chýba, a aj preto je súčasná slovenská hudobná tvorba taká chudobná na kvalitu.

Ak bude pokračovať odliv talentov, postihne to celú spoločnosť Slovensko je magnet pre talenty

Text a foto: (I)p, zdroj gov.sk

Slovensko chce byť úspešným štátom. Pracuje na tom nielen každá zodpovedná rodina a rodičia, ale aj učitelia a mnohí iní odborníci. Žiaľ, v posledných desaťročiach odchádza neskutočne veľa najlepších mozgov, našich talentovaných ľudí. Tí nám jednoducho dnes chýbajú – nielen v politike, ale aj v ekonomike, vo vede, vo výskume i v školstve. Je prospešné, že téma kvality ľudského kapitálu sa stala vážnou témou aj vďaka premiérovi Ľudovítovi Ódorovi.

„Talent je základom kvalitnej budúcnosti Slovenska. Pre krajinu, ktorá má ambíciu zmeniť svoj ekonomický model z výroby na inovácie, je investícia do ľudského kapitálu nevyhnutná. Prináša krajine obrovskú pridanú hodnotu, ktorá sa s postupnou vyššou inovačnou výkonnosťou krajiny môže ešte znásobiť. Mnohí mladí ľudia však neveria, že ich na Slovensku čaká budúcnosť a že sa im do tejto krajiny oplatí investovať energiu. Zo Slovenska odchádza neprimerane vysoký podiel maturantov a absolventov vysokých škôl. S každým nepodporeným, odšťahovaným alebo imigračnými úradmi

odmietnutým talentom Slovensko o takúto pridanú hodnotu prichádza,“ vyhlásil predseda vlády SR Ľudovít Ódor.

■ ODCHÁDZAJÚ NAJLEPŠÍ

Je nevyhnutné, aby agenda lákania a udržania talentov zostala premiérou témou aj v nasledujúcich rokoch. Aj z tohto dôvodu Ľudovít Ódor inicioval sériu odborných konferencií. Návod pre úspešné Slovensko. Prvá z nich sa konala 12. septembra 2023 a venovala sa téme talentu.

Rozsiahla analýza pod názvom Magnet pre talent, ktorú vypracovali odborníci, identifikovala štyri hlavné oblasti intervencií ako tento cieľ naplniť, ako aj nástroje, akými zmenu možno dosiahnuť.

Prvou oblasťou je zmiernenie odlivu talentov zo Slovenska do zahraničia, a to prijatím zásadných krokov smerom k zlepšeniu pridanej hodnoty slovenského vysokého školstva pre študentov, implementáciou reformy vysokých škôl a zameraním sa na udržanie a spokojnosť kvalitných zamestnancov vysokých škôl. Cieľom tejto politiky je do roka 2030 znížiť na polovicu podiel slovenských študentov, ktorí navštevujú vysokú školu v zahraničí, ako aj absolventov

vysokých škôl, ktorí za uplatnením odchádzajú do zahraničia.

Ďalšou agendou je zvýšenie návratu slovenských talentov zo zahraničia späť na Slovensko prostredníctvom posilňovania väzieb so Slovenskom budovaním komunit a silného, pozitívneho a autentického príbehu krajiny, zlepšovaním pracovných podmienok a propagáciou atraktívnych pracovných príležitostí, aktívnym budovaním motivácie pre návrat či maximálnym zjednodušením administratívy a zlepšením užívateľskej skúsenosti z návratu. Cieľom politiky je do roka 2030 zvýšiť aspoň o päť percentuálnych bodov podiel talentov, ktorí sa zo zahraničia vrátia späť na Slovensko.

■ NÁVRATY DOMOV

Tretím opatrením je zvýšiť príchod medzinárodných talentov. Je preto potrebné dostať Slovensko na tzv. imigračnú mapu zahraničných talentov. Zároveň treba využiť potenciál ukrajinského talentu, nastaviť aktívnu a užívateľsky priateľskú politiku inklúzie a integrácie tak talentov, ako aj ich rodinných príslušníkov a v neposlednej miere je na Slovensku nevyhnutné formovať pozitívny postoj voči diverzite. Cieľom je do roka 2030 zdvojnásobiť počet vysokokvalifikovaných cudzincov a ich udržanie na našom území aspoň na päť rokov.

Štvrtou oblasťou je zvýšenie miery a kvality spolupráce s talentom v zahraničí tak, že sa bude systematicky podporovať a udržiavať vzťah so Slovenskom. Dôjde k prehĺbovaniu starostlivosti a skvalitňovaniu služieb štátu a budú sa vytvárať špecifické príležitosti na podporu spolupráce. Zjednoduší sa prístup k nim a zabezpečí sa ich propagácia. Cieľom politiky je do roka 2030 výrazne zvýšiť kvalitu a kvantitu prepojení s vysokokvalifikovanými ľuďmi s väzbami na Slovensko nezávisle od ich občianstva tak, aby sa potenciál, ktorý cirkulácia a prepájanie globálnych mozgov ponúka, využil na maximum.

■ BEZ MÚDRYCH NIE

Pre ďalší rozvoj našej krajiny je talent kľúčový, v opačnom prípade Slovensko v budúcnosti čaká horšia kvalita života – ťažšie udržateľné verejné financie, menej medzinárodne úspešných firiem, viac rozdelených rodín. Podľa analýzy VAIA stratou jedného vysokoškolsky vzdelaného človeka štát prichádza odhadom o hodnotu vo výške 2 843 000 eur. Podobnú hodnotu štát získava pri prilákaní a udržaní vysokoškolsky vzdelaného človeka zo zahraničia. Ak bude trend nadmerného odlivu mozgov zo Slovenska pokračovať rovnakým tempom ako doteraz, môže spôsobiť aj nižšiu mieru spoločenskej súdržnosti, ktorá je už dnes pre našu krajinu problémom, ako aj vyššiu mieru osamelosti a odkázanosti najmä starších ľudí.

Nedostatok talentu – či už domáceho, alebo zahraničného, je hlavným dôvodom, ktorý slovenské firmy obmedzuje v raste a tvorbe inovácií. Podľa informácií z Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií má Slovensko najhorší tzv. negatívny vplyv odlivu mentálnej kapacity na ekonomickú konkurencieschopnosť firiem v Európe. Nedostatok takýchto pracovníkov ovplyvňuje rozhodnutie firiem, či po úspechu budú expandovať do sveta zo Slovenska, alebo sa presťahujú do inej krajiny. Ak Slovensko vytvorí priestor na koncentráciu talentu, stane sa atraktívnejším pre medzinárodné aj domáce investície s vyššou pridanou hodnotou.

„O talent bojuje celý svet, úspešní preto budú tí, ktorí majú veľké odhodlanie,“ skonštatoval Ľudovít Ódor.

Naše deti nestrpia authority, zákazy, rady, obmedzenia Výchova z extrému do extrému

Spracoval: (Iupa)

Foto: internet; zdroj Baby Balance

Deti sú zrkadlom svojich rodičov. Výhovorky typu dnes je iná doba, neobstoja. Kam sme to došli? Z extrému do extrému. Vychovávame dnes egomaniakov? Spracovali sme krátke príspevky zo sociálnych sietí na túto viac ako aktuálnu tému týkajúcu sa výchovy našich potomkov.

■ PRVÝ PRÍBEH

Detstvo som prežil v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Prežili sme ho bez rodičovských animácií. Otec chodil do práce, mama tiež, keď bola doma, varila, prala alebo upratovala. Riešila domácnosť. Nikdy sa s nami nehrala a mne by ani nikdy nenapadlo zavolať ju, nech sa so mnou ide hrať. Malí sme so súrodencami svoje hračky, nie veľa, zato nekonečný svet fantázie. Rodičov nezaujímalo, či sa nudíme. V lete sme boli celé dni vonku, skákali, hrali indiánky, gumu, behali sme okolo. Ale vedeli sme, kedy je čas obeda, večere, vedeli sme, kedy je čas ísť domov, do postele, vedeli to všetky deti.

Neplakali sme, nevrieskali, že sa nudíme.

■ DRUHÝ PRÍBEH

Nuda nebol problém mojich rodičov, ale moja. Oni tu neboli od toho, aby ma zabávali. Nemali žiadne výčitky svedomia, že by sa mi málo venovali.

Dôležité bolo, aby sme boli čisté, upravené, slušné. Vedeli sme, kedy máme byť ticho. Jedli sme všetko, nikto sa nás nepýtal: „Máš chuť na...?“ Nikdy.

Moji rodičia vedeli, že život nie je len o zábave. A tak sme mali aj svoje povinnosti. Dodnes si pamätám na sobotu ráno, odmalička som musela pomáhať s upratovaním. Keď k nám prišla návšteva, vedeli sme, že pri stole, kde sú dospelí, nemáme čo robiť. Pohľadom nás odprevadili do detskej izby a hotovo. Keď mama ponúkla hosťom koláč, stačilo mi pozrieť sa na mamu, aby som vedela, že to pripravovala pre nich, že si mám dať pohov. A rovnako to platilo, keď sme šli na návštevu my. Vedela som, čo sa patrí, „že som sa neprišla na návštevu najesť“. Že to nie je slušné vyjadrať ich. Mama bola autorita, v žiadnom prípade nie kamarátka. Moja mama sa mi nesnažila byť kamarátkou. Bola to autorita. A zdôrazňovalo sa, aby sme sa ani náhodou nepomýlili, že sa s ňou môžeme rozprávať ako s rovesníkmi, bez rešpektu.

Vyplaziť jazyk alebo sprostoto nadávať – stačil už len mamin pohľad... Ak si neposlúchol, dali ti po zadku. Bez vysvetľovania, bez dohovárania. Nenapadlo ťa urobiť to ešte raz. Neskôr, keď sa detstvo preklpilo do puberty, bola pre mňa mama oporným bodom, základňou, psychologom, poradcom, kritikom.

Všetko, čo som potrebovala. Nič som pred ňou nemohla utajiť, odhalila každú moju emóciu.

■ TRETÍ PRÍBEH

Mal som presne určené pravidlá, dokedy môžem byť vonku. S kým môžem byť vonku. V živote by mi ani len nenapadlo prísť domov opitý.

Veľa pravidiel som vtedy neznášal. A viem, že moji rovesníci boli na tom rovnako. Dnešná generácia rodičov už chce byť iná, lebo takáto výchova sa začala považovať za príliš surovú.

Tak chceme byť zrazu s deťmi veľkí kamaráti. Bezhranične tolerantní.

■ STREDOBOD VESMÍRU

Namiesto rozumnej zmeny, pozvoľného upúšťania od rigidnej výchovy sme prešli z jedného extrému do druhého. Chceme to robiť inak, aj keď veľakrát nevieme ako na to. Namiesto jasných hraníc, krátkeho a stručného „nie“ vedíme filozofické rozpravy s dvojročnými deťmi, ktoré vedia počuť len „áno“, inak sú nespokojné. Deti sústavnne zabávame, animujeme, nevedia sa hrať samy, len ťa ťahajú za rukáv a vyžadujú si pozornosť, a ak im ju nedáš, potom vrieskajú a celá rodina sa okolo nich zhrčí, aby ich upokojila. Deti sú v centre pozornosti, sedia za vrchostolom, ba čo viac, vyberajú si miesto, kde budú sedieť, a my im vyhovie – ako inak. Nielenže počúvajú rozhovory dospelých, vonkoncom nie sú tichými svedkami, ale hlavnými účastníkmi: skáču do reči, preberajú slovo. A to aj vtedy, keď s nami nie sú, dokážu sa stať hlavnou témou rozhovorov. Vždy o nich len v superlatívoch – môj malý je úžasný, robí toto, a moja malá je lepšia v tomto...

■ ŽIVOTNÉ PROJEKTY

Deti sa stali zmyslom života svojich rodičov, ich životnými projektami. Chválime sa

deťmi, tým, čo dosiahli, pripisujeme si svoje zásluhy... Ale byť pozorný k iným ľuďom, nebyť sebec, rozvíjať empatiu, súcitiť s niekým, mať o niekoho starosť, byť nápomocný... to sa niekde stratilo. Ak im nedajbože chce niekto zle, dokážeme rozpuťtať pekló. Rodičia sa hádajú s učiteľmi, vyhrajú sa im, že ich nechajú vyhodiť, nadávajú pred deťmi na učiteľov, preto deti neváhajú učiteľom papuľovať, keď sa ocitnú v triede, sú v tom, že to je ich svätosväte právo. Až raz zmizne akákoľvek autorita. Všetci majú na základných školách zázračne dobré známky. Samozrejme. Nebudete sa predsa hádať s nabrúseným rodičom, že šikanujete jeho nadpriemerne inteligentné decko, lebo ste si dovolili dať mu dvojku. Aj keď nevie ani písmená abecedy.

■ „ŠŤASTNÉ“ DETI

Keď sa rozprávam s čerstvými rodičmi, všetci dookola opakujú len jedinú, že chcú, aby ich deti boli šťastné. Pre našich rodičov bolo oveľa dôležitejšie, aby sme my robili šťastných inými. Lebo v tom videli, nepriamo, naše vlastné šťastie.

Ale keď sa pozriete okolo seba, vidíte šťastné deti? Nie, len deti stále s niečím nespokojné, večne túžiace po pozornosti. A pritom nestrpia authority, zákazy, rady, obmedzenia, čakajú, že im všetko padne z neba priamo do huby.

Nie sme tu na to, aby sme ich čakali v aute pred nočnými klubmi a vozili ich domov z diskotéky, aby sme im držali miskú, aby mohli vracat, keď prídu domov opití. Aby sme im tolerovali nemožné veci.

Deti sú tu, aby sme ich vychovávali a nechali ich žiť, aby sme ich pripravili do života, nie aby sme ich slúžili, zanedbávali samých seba a rástli namiesto nich. Ak budeme pokračovať v tomto extrémne, dopadne to zle. Pre nás, pre nich, aj pre tú ďalšiu generáciu, čo príde po nich.

Ukrajina ako rukojevník vnútropolitického boja o federálny rozpočet v USA? Republikánska vláda s dočasným rozpočtom

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet

Republikána Kevina McCarthyho odvolali z funkcie predsedu americkej Snemovne reprezentantov, a to aj hlasmi z vlastných radov. Dôvodom jeho zosadenia boli podľa radikálneho krídla Republikánskej strany kompromisné dohody s Bielym domom pri odvrátení platobnej neschopnosti vlády.

Na poslednú chvíľu 30. septembra schválil Kongres Spojených štátov dočasný rozpočet, ktorý poskytol financie na nasledujúcich štyridsaťpäť dní – do 17. novembra. Vláde hrozil tzv. shutdown, teda odstávka financovania verejného sektora; federálnych inštitúcií, úradov a agentúr. Prijatiu rozpočtu bránili nezhody medzi americkou administratívou a zákonodarcami z Republikánskej strany o objemy a položky rozpočtu. Jednou z podmienok jeho schválenia bolo aj vyňatie prostriedkov určených na podporu Ukrajiny, ktoré podľa mnohých republikánov chýbajú na riešenie domácich problémov, ako je napríklad vážna bezpečnostná situácia na amerických južných hraniciach. Zodpovední kongresmani sú za výrazné obmedzenie výdavkov v situácii narastania astronomického zadlženia krajiny a obávajú sa následkov dedolarizácie, ktorej urýchleniu pomohli okolnosti konfrontácie s Ruskou federáciou.

■ TRUMPOVA SKUPINA

Kompromisná dohoda bola podľa radikálneho krídla Republikánskej strany porušením sľubov, ktoré im dal predseda dolnej snemovne už pri jeho zvolení do funkcie 7. januára, (vtedy ho zvolili až v 15. kole). Kevin McCarthy bol iba tretím predsedom americkej Snemovne reprezentantov USA, ktorý bol v jej 234 rokov dlhej histórii vystavený pokusu o odvolanie, a ako prvý opúšťa funkciu danou procedúrou. Príslušné uznesenie, ktoré

V histórii americkej demokracie prvýkrát odvolali šéfa Snemovne Kevina McCarthyho (na fotografii).

navrhol radikálny floridský republikán Matt Gaetz, prijali v snemovni pomerom 216 hlasov k 210. K všetkým demokratom sa pridalo osem republikánov. Väčšina zástupcov Republikánskej strany v Snemovni reprezentantov nesúhlasí s migračnou ani ekonomickou politikou demokratického prezidenta J. Bidena, požadujú

škrtky vo vládnom rozpočte, prísnejší dohľad na hraniciach a vyjadrujú pobúrenie a nesúhlas voči progresívnym sociálnym experimentom. Zhruba pätina zvolených republikánov v Kongrese spadá do radikálnej frakcie nazvanej Freedom Caucus, ktorá okrem iného združuje McCarthyho odporcov. Táto „Trumpova skupina“

sa stala blokačným mechanizmom v Kongrese a má reálnu šancu dosadiť predsedu dolnej snemovne zo svojich radov, čo by pre establishment „špeciálnych záujmov“ bolo zdrviúce.

■ DOSAH NA ZAHRANIČIE

Celá situácia má aj vážne zahraničnopolitické následky vo vzťahu k nášmu východnému susedovi. Nový schválený zákon nepočíta s pridelovaním finančných prostriedkov pre potreby Ukrajiny. Problematická situácia pri schvaľovaní federálneho rozpočtu sa môže zopakovať opäť 17. novembra. Ako prednedávnom uviedol plukovník generálneho štábu ukrajinskej armády Gennadij Kovalenko: „Ozbrojené sily Ukrajiny sú stopercentne závislé od pomoci Spojených štátov.“ Bez americkej podpory, ktorá udržuje nielen vojenskú úsilie, ale aj chod verejných inštitúcií, by došlo v priebehu pár mesiacov k zrúteniu štátu a tým aj ku koncu vojny. Čo by bola obrovská reputačná prehra Josepha Bidena pred budúročnými voľbami. Ten spojil svoju ďalšiu politickú kariéru s úspechom vo vojne proti Rusku. Európska únia nedokáže prevziať hlavnú úlohu pri podpore Kyjeva, schopnosť krajín starého kontinentu zvýšiť vojenskú a ekonomickú pomoc namiesto Spojených štátov je značne obmedzená nielen následkom ekonomickej stagnácie, vysokej inflácie a rozpočtových obmedzení, ale aj následkom oslabeného obranného priemyslu v posledných rokoch.

Ukrajinská protiofenzíva neprinesla nijaký výrazný vojenský efekt Únava z vojny sa citeľne prehlbuje

Radoslav ŽGRADA

Ukrajinská protiofenzíva ani po vyše štyroch mesiacoch neprinesla nijaký výrazný úspech. Obrovské náklady s tým spojené boli vynaložené bez želaného efektu. To znižuje ochotu Západu na ďalšiu podporu vojny a vyvoláva komplikácie vo vzťahoch s Kyjevom.

Štvrtého júna tohto roka sa začala dlho ohlasovaná a očakávaná protiofenzíva Ozbrojených síl Ukrajiny s ambicióznym cieľom v priebehu pár dní prebiť sa k Azovskému moru, pretnúť a následne vytlačiť ruské sily z obsadených území. Konečným cieľom bolo znovunavrátanie polostrova Krym pod správu Kyjeva.

■ PLASTICKÁ OBRANA

Ofenzíva však v realite úplne zlyhala na veľmi efektívnej plastickej obrane ruskej armády. Ukrajincom sa podarilo na úkor zničenia stoviek kusov vojenskej techniky a so stratami desiatok tisícov padlých prebiť minovými poľami len k prvej hlavnej obrannej línii nepriateľa, aj to iba v záporožskom smere. Ironicky to komentoval britský The Economist informáciou, že Kyjevu sa podarilo dobyť späť len 0,25 percenta obsadeného územia. Na severovýchode frontu v kupjanskom smere Rusi dokonca mierne postúpili.

Ofenzíva zhltila obrovské množstvo finančných a materiálnych zdrojov, ktoré Ukrajincom poskytol Západ na dosiahnutie strategickéj porážky Ruska. Tá sa nekoná, čo prirodzene vyvoláva neochotu a únavu podporujúcich krajín.

■ POHNÚTKY DARCOV

Motivácia Západu nebola od začiatku principiálna, teda pomoc napadnutému, ale geopolitická – ušetriť veľmocenskému konkurentovi Spojených štátov ekonomickú a vojenskú prehru, ktorá by viedla k zníženiu jeho mocenského vplyvu. Podľa dostupných zdrojov celková oficiálne vyčlenená suma vojenskej, humanitárnej a finančnej pomoci od februára 2022 do septembra 2023

predstavovala 322,8 miliardy amerického dolára. Medzi tri najväčšie darcovské krajiny patrili podľa očakávania Spojené štáty (106,8 miliardy), Nemecko (23,1 miliardy) a Veľká Británia (15,2 miliardy). Slovenská republika podľa renomovaného portálu statista.com v pomere k HDP bola piaty najväčší donor Kyjeva. Ak k tomu pripočítame náklady na utečencov v prevažne stredoeurópskych krajinách, bude celková čiastka výrazne vyššia.

■ NEÚČINNÉ SANKCIE

Sankcie voči Moskve sa minulú účinku a ako bumerang sa vrátili krajinám, ktoré ich udelili. Zvýšila sa v nich inflácia, vzrástli spotrebiteľské ceny, čo tvrdo dopadlo najmä na nízkopríjmové skupiny obyvateľstva. V neposlednom rade došlo k vyčerpaniu finančných zdrojov, ktoré chýbajú na riešenie domácich problémov. Podporujúce krajiny si zvýšili deficit a národný dlh. Stačí uviesť jeden príklad za Európsku úniu: Brusel žiada do štyroch rokov pridať Kyjevu ďalších päťdesiat miliárd eur – a väčšinu z toho (tridsaťtri miliárd) vo forme pôžičky. Dvor audítorov EÚ však varuje, že Ukrajina tieto peniaze nevráti, jednoducho nemôže pre vojnu zničené hospodárstvo, exodus do zahraničia a úbytok produktívneho obyvateľstva (odhad padlých sa pohybujú už na úrovni štyristotisíc, k tomu treba prirátať doživotných invalidov, čo sú náklady navyše v sociálnom systéme). Rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027 bol približne dva bilióny eur, ale podporou Ukrajiny bol vyčerpaný, pretože financovanie kyjevského režimu európskymi krajinami spúšťa lavínový

proces dôsledkov, v ktorom Európania sami potrebujú peniaze.

■ DRAHÝ KONFLIKT

Podľa agentúry Bloomberg Európu zvýšenie cien energií minulú zimu vyšlo na takmer jeden bilión eur. Od minulého roka EÚ pridelila Ukrajine takmer sto miliárd eur a experti začínajú vyjadrovať podozrenie, že Kyjev nebude schopný svoje dlhy splatiť. Navyše Kyjev požaduje, aby celý budúročný deficit štátu uhradili jeho sponzori. Podľa zistení reportérov americkej CBS News Washington nakupuje dokonca osivá a hnojivá pre ukrajinské poľnohospodárske podniky, vypláca mzdy oddeleniam štátnej pohotovostnej služby (čo je obdoba ministerstva pre mimoriadne situácie) a sanitkám, čo je päťdesiatšesťtisíc zamestnancov... A mohli by sme pokračovať. To dokazuje, že Západ neplatí len vojenskú techniku, ale udržiava celý štát v chode!

Vojna bez výsledkov sa stáva príliš drahým konfliktom na opotrebovanie, na ktorý Západ nie je pripravený už len preto, že i napriek cenzúre a médiám, manipulujúcim verejnú mienku, stále predstavuje demokratický systém a vedenia krajín musia reflektovať prejavovanú nevlňu obyvateľstva, minimálne pred voľbami. Je prirodzené, že na Západe dochádza k únave z vojny, ktorú telami a životmi Ukrajincov nedokáže vyhrať.

■ OBILNÁ ROZTRŽKA

Ochladenie bolo citeľné už na samite NATO vo Vilniuse 11. – 12. júla. Prvá vážna roztržka so sponzormi sa udiala medzi Kyjevom a Varšavou, jedným z najvýraznejších podporovateľov.

Keď ruská strana odstúpila od pre ňu jednoznačne nevýhodnej obilnej dohody, bol rozkol v poľsko-ukrajinských vzťahoch nevyhnutný. Kyjev pred vojnu uskutočňoval deväťdesiat percent poľnohospodárskeho vývozu po mori a po zničení prístavnej infraštruktúry v dunajských prístavoch svoje produkty môže vyvážať už len po súši. Preprava obilia týmto spôsobom je s predlžujúcou sa vzdialenosťou nerentabilná, s výnimkou najbližších susedných krajín, ktorým hrozilo zaplavenie lácny ukrajinským dovozom, čo vážne ohrozilo domácich potravinárskych prvovýrobcov.

V Poľsku sa 15. októbra konali parlamentné voľby a vládnuca strana Právo a spravodlivosť (PiS) si nemohla dovoliť stratiť voličskú základňu vidieka, kde je tradične silná. Ďalšou chladnou sprchou pre prezidenta Ukrajiny V. Zelenského na jeho nediplotické dožadovanie sa pomoci bola návšteva v Spojených štátoch 19. – 21. septembra. V Kongrese ho prijali veľmi chladne a nedovolili mu vystúpiť pred celou snemovňou ako v decembri minulého roka. Za zatvorenými dverami musel odpovedať aj na početné otázky vybraných kongresmanov o protiofenzíve, o efektívnosti a transparentnom vynakladaní zverených prostriedkov. Ďalšia pomoc z USA je v najbližšom čase vážne ohrozená.

Výsledky slovenských volieb a jasné víťazstvo strany Smer a nahradenie absolútne nekompetentnej a neschopnej predošlej vládnucej garnitúry možno tiež čítať ako únavu z vojny. Rovnako tak aj nárast podpory vo verejnosti pre nemeckú protivojnovú AfD, na zlosť systému establišmentu v krajine.

GLOSA

Po neústavnom prevrate v Kyjeve v roku 2014 došlo v atmosfére antiruského šovinizmu na štátnej úrovni k rehabilitácii a glorifikácii Organizácie ukrajinských nacionalistov a Ukrajinskej povstaleckej armády, ako aj ich čelných predstaviteľov. Boli to sily, ktoré spolupracovali počas druhej svetovej vojny s nacistickým Nemeckom v boji proti Červenej armáde a dopúšťali sa etnických čistiek.

Esesácky hrdina

Istá časť ukrajinskej spoločnosti sa pod dojomom uvoľnenosti v tejto otázke vyslovene nacifikovala. Za zmienku stačí spomenúť pôvodne polovojenské, dnes už do Ozbrojených síl Ukrajiny úplne integrované jednotky Azov, Ajdar a pod. Západní politici a médiá hlavného prúdu (teda aj naše) sa usilujú túto črtu ukrajinskej spoločnosti prehliadať a zamlčovať. Odpúšťa sa nacizmus, ak jeho hrot je vedený protirusky. Kanade sa to prednedávnom vypomstilo a vyslúžila si celosvetovú blamáž.

Vladimír Zelenský na svojom septembrovom krátkom turné v Severnej Amerike, počas ktorého vystúpil na Valnom zhromaždení OSN a neslávne pochodil vo Washingtone, sa zastavil na oficiálnu návštevu aj v hlavnom meste Kanady, kde vystúpil na pôde snemovne. Pri tejto príležitosti predseda kanadského parlamentu Anthony Rota pozval na zasadanie už 98-ročného Jaroslava Hunku. Predstavil ho ako veterána, „ktorý bojoval za ukrajinskú nezávislosť proti Rusom...“, ako: „ukrajinského hrdinu a kanadského hrdinu“. Následne mu aplaudoval v stoji celý parlament. Ako sa čoskoro ukázalo, Jaroslav Hunka bol členom 14. ukrajinskej divízie SS Galizien, ktorá sa podieľala na masovom vraždení Rusov, Židov a Poliakov, rovnako sa aktívne podieľala na vypalovaní dedín a zabíjaní Slovákov počas potláčania Slovenského národného povstania.

Zachované fotografie s mladým Hunkom dokazujú, kde v čase vojny bol. Jeho výcvik prebiehal v Nemecku a v Poľsku. Výcvikový polygón SS Heidelager, kde dokázateľne slúžil, mal pridružené malé koncentračné a zajatecké tábory pre Poliakov a Sovietov – Szbenie a Pustków, a malé židovské getá. Zajatcov a Židov, ktorí stratili pre podvýživu a neludské podmienky schopnosť tvrdo pracovať, v lesoch na polygóne hromadne strieľali a zakopávali. Od leta do jesene 1943, v čase Hunkovho pobytu, prebiehala likvidácia okolitých židovských get. Starých, chorých a deti postrieľali, zvyšok odoslali na splyňovanie. Na cvičisku Heidelager zlikvidovali niekoľko desiatok tisíc Židov, Sovietov a Poliakov! Pripomeňme, že samotná príslušnosť k SS jednotkám je podľa norimberského súdu trestným činom.

Celý civilizovaný svet zostal v šoku. Predseda dolnej snemovne Anthony Rota po vlně kritiky okamžite rezignoval. Elity a médiá Západu v dôsledku fanatickej rusofóbie stratili cit pre históriu, morálku a humanizmus.

Radoslav ŽGRADA

RECENZIA

Autor v predhovore a úvode knihy, *Máme republiku*, poukazuje na to, čo sa stalo s existujúcimi federáciami Československom, Juhosláviou a ZSSR, upozorňuje na 30. výročie udalostí, ktoré viedli k rozdeleniu ČSFR a osamostatneniu Slovenskej republiky a Českej republiky ako nezávislých, suverénnych subjektov medzinárodného práva a venuje pozornosť vzniku slovenskej štátnosti a dôležitým momentom zápasov o jej charakter a tradície.

Zápasy o štátnosť

Autor ďalej publikáciu rozdelil do troch častí. V prvej časti rozoberá a hodnotí „politické peripetie vzniku a vývoja Slovenskej republiky“. Pritom tiež poukazuje na to, že došlo k naplneniu povstaleckého štátoprávného programu, ako aj jeho odkazu v spoločensko-politickej praxi. To sa premietlo i do vzniku československej federácie. Na jej základe vznikla dnešná Slovenská republika, a to tak, že sa federatívny československý štát, ktorý vznikol v roku 1968 a 1969, v roku 1993 rozdelil na Slovenskú republiku a Českú republiku.

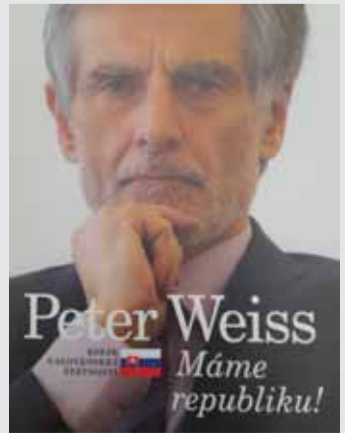
Autor Peter Weis ďalej zdôrazňuje významnú skutočnosť, že Slovenská republika je členom Európskej únie a NATO. Pripomína, že Slovenská republika je členom štátov V4 a že spolupracuje s inými štátmi sveta. V druhej časti pod názvom *Štátnosť a jej tradície* rozoberá a hodnotí osobnosť Alexandra Dubčeka. Zdôrazňuje, že je to „politik svetový, národný, ale najmä ľudský“.

Podčiarkuje význam SNP, jeho zápas o morálny kredit národa. Poukazuje na slovenské vojnové problémy a potlačenie Pražskej jari, ktoré rozložilo samotných okupantov. Venuje tiež pozornosť prezidentovi Tisovi, Bielej légii, ale aj Deklarácii o zvrchovanosti SR.

V tretej časti sa sústreďuje na slovenskú štátnosť a maďarskú otázku. V rámci nej kriticky hodnotí „maďarský poprevratový revizionizmus“. Odmieťa pomenovanie Slovenska ako felvidéku, spochybňovanie Benešových dekrétov z maďarskej strany, kritizuje tiež Duraya, Mádlu a Orbána, ktorí odmietajú Trianon (zmluvu), ale aj maďarský irendentizmus a revizionizmus. Pritom poukazuje na protest vlády SR proti obchádzaniu zmluvy SR s Maďarskom. Peter Weis zdôrazňuje potrebu držať sa štandardov a základnej zmluvy.

Predmetnú publikáciu odporúčam do pozornosti najmä študentom právnických fakúlt a taktiež širokej čitateľskej verejnosti.

Jaroslav CHOVANEC

Šesťdesiat rokov od otvorenia Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda Slovenská duchovná oáza v Ríme

Spracoval Pavol ZVARA, zdroj: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20230918043>

Na sviatok Sedembolestnej Panny Márie 15. septembra 2023 uplynulo šesťdesiat rokov od posviacky prvého kostola zasväteného sv. Cyrilovi a Metodovi na území mesta Rím a od slávnostného požehnanie a otvorenia novej budovy určenej pre Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Obe stavby vytvárajú jedinečný architektonický komplex, ktorý sa za desaťročia svojej existencie vryl do pamäti slovenských katolíkov.

Oslavu šesťdesiateho výročia otvorenia domu si pripomenú 19. novembra 2023 slávnostnou svätou omšou.

MYŠLIENKA ÚSTAVU

Myšlienka na vybudovanie slovenskej ustanovizny vo Večnom meste sa prvýkrát zhmotnila v liste Dr. Stanislava Kaššovica z roka 1947 adresovanom rev. J. J. Lachovi, slovenskému kňazovi a významnému činníkovi pôsobiaceho v USA. K skutočnej realizácii tejto myšlienky však došlo až koncom päťdesiatych rokov minulého storočia, keď piati signatári Mons. Štefan Náhalka, Mons. Jozef Tomko, don Ľudovít Macák SDB a pátri Michal Lacko SJ a Félix Litva SJ podpísali a rozoslali výzvu na založenie domu, ktorý mal niesť meno slovenských vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Písal sa 27. december 1959. Dohoda o vzniku tejto novej inštitúcie vznikla o deň skôr v byte prof. Dr. Ing. Antona Bugana v Ríme.

Slovenský katolícky svet žijúci v exile túto správu prijal s nadšením a temer hneď sa začalo diplomatické, duchovné, ale i materiálne úsilie na získanie priazne, prostriedkov i najrozličnejších povolení, aby tento zámer bolo možné uskutočniť. Slovenskí kňazi a laici žijúci v Ríme však získali pre tento zámer slovenské inštitúcie v USA a Kanade. Išlo predovšetkým o komunitu slovenského benediktínskeho Opátstva sv. Andreja Svorada v Clevelande, zosobnenú v postave opáta Teodora Kojiša, o osobu biskupa Andreja Gregora Grutku z Gary v Indiane (USA) a jednotlivé slovenské fraternalistické inštitúcie, najmä Združenie slovenských katolíkov. Nemalé zásluhy na vzniku mal aj slovenský magnát Štefan Boleslav Roman žijúci v Kanade. Za pomoci

Nádvorie budovy Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme

slovenského kňaza Mons. Jozefa Medového si budúci Ústav našiel svoje miesto na území suburbikárnej Diecézy Porto Santa Rufina v severozápadnom výbežku mesta Rím. Jej biskupom bol dekan kardinálskeho zboru kardinál Eugén Tisserant, ktorý na území svojej diecézy 8. januára 1961 kánonicky zriadil Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda. Ústav bol úradne schválený aj dekrétom prezidenta Talianskej republiky 17. októbra 1961. Jeho dočasné sídlo bolo v malíckom jednoizbovom byte Mons. Štefana Náhalku na Via Concordia 1, v budove česko-slovenského kolégia Nepomucenum.

Tam v jeho izbe sídlilo od roka 1956 aj Vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda.

VLASTNÝ DOM

Po nadobudnutí kánonického i štátneho schválenia mohol ústav začať svoju činnosť. Hlavnou úlohou bolo vybudovať dôstojné sídlo. Získané prostriedky stačili na kúpu pozemku na majetkoch grófa E. Manzzolinho a s realizáciou stavby sa začalo v zime 1961. Kritériom bolo, aby bol dom otvorený v roku 1963 na 1100. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie dnešného Slovenska. Tak sa ja stalo. Štrnásteho septembra 1963 pápež sv. Pavol VI.

Stavbu skolaudovali pred šesťdesiatimi rokmi

prijal členov ústavu, ako i veľký zástup slovenských pútnikov žijúcich v exile na osobitnej audiencii a vyzdvihol úsilie Slovákov mať v Ríme vlastný dom, ktorý by napomáhal rozvoj duchovných povolání, bol domovom pre slovenských exulantov a zastrešoval by slovenskú vydavateľskú, vedeckú a dušpastiersku činnosť v slobodnom svete. Na druhý deň, na sviatok patrónky Slovenska, Panny Márie Sedembolestnej, sa títo účastníci zišli pred novoučkou budovou kostola a ústavu na Via Cassia. Posviacku kostola vykonal kardinál Tisserant a zároveň požehnal dom a slávnostne ho otvoril. Pre mnohých sa táto chvíľa javila nie ako malý, ale ako veľký zázrak. Bol to veľký okamih a jeho pozitívny a výnimočný vplyv pre náš národ a Cirkev si uvedomujeme dodnes. Pre Slovákov a slovenskú Cirkev sa tento dom stal vysunutým pracoviskom, miestom formácie pre slovenskú mládež v gymnáziu vedenom otcami saleziánmi, miestom neoficiálneho, ale funkčného a účinného diplomatického zastúpenia Slovákov pred Svätou stolicou, miestom produkcie náboženskej literatúry, pútnickým domom a v neposlednom rade významným duchovným centrom nášho národa.

NÁVŠTEVA PÁPEŽA

V roku 1981 dom navštívil sv. Ján Pavol II. Túto návštevu možno právom považovať za prvú návštevu rímskeho pápeža u Slovákov. Učinil tak na „slovenskej pôde v Ríme“, keďže to vo vlasti pre komunistický režim nebolo možné. Dnes dom slúži naďalej ako slovenské centrum v Ríme. Zároveň je sídlom slovenského kolégia pre kňazov, ktorí prichádzajú do Ríma na postgraduálne štúdiá. Spolupracuje na rôznych vedeckých projektoch, organizuje krajské stretnutia, zabezpečuje duchovné aktivity pre krajanov v žijúcich v Ríme a prijíma na prehliadku aj slovenské púte, ktoré do Ríma prichádzajú.

Multižánrové podujatie naplnilo sálu Domu Matice slovenskej v Bratislave Úspešný výstavný projekt matičnej galérie

Lukáš PERNÝ – Fotomontáž: autor

V priestoroch Domu Matice slovenskej v Bratislave sa 27. septembra uskutočnila finisáž prvého výstavného projektu Galérie Matice slovenskej, ktorá funguje pri Výtvarnom odbore Matice slovenskej. Podujatie bolo obohatené aj o hudobnú časť so vstupom poetky, prozaičky, skladateľky a hudobníčky Lidky Žakovej a filozoficko-kulturologicko-literárnu časť spojenú s prezentáciou kníh členov Spolku slovenských spisovateľov.

V priestoroch galérie matiční organizátori privítali nositeľa Pribinovho kríža, bývalého veľvyslancu v Kanade, poslancu NR SR, riaditeľa vydavateľstva Mladé letá, literárneho redaktora Československého rozhlasu, autora historických románov Antona Hykischa a filozofa dejín a kultúry, kulturologa, estetika, plukovníka vo výslužbe, odborníka na dejiny Slovanstva, Kolára, Šafárika a slovenské 18. a 19. storočie Dr. Viktora Timuru, CSc.

PÚTAVÉ VYSTÚPENIA

Autori porozprávali o svojich knihách Generácie obrodzenia a Bezhlavý čas, pričom sa zamerali aj na širšie kultúrno-spoločenské otázky či zmysel Matice slovenskej v minulosti a súčasnosti. Anton Hykisch pripomenul, že aj v súčasnosti prebieha boj medzi dvomi koncepciami slobody – bezbrehou slobodou

a slobodou, ktorá vyžaduje aj určitú spoločenskú zodpovednosť. Viktor Timura zase kriticky poukázal na imperiálne tendencie potláčania slovenského a slovenského v kontexte súčas-

ných spoločenských procesov. Po literárnej časti zahrala Lýdia Žaková protest-song o frustrácii z nenaplnených ideálov Novembra 1989. V závere podujatia predstavil

predseda VO MS Dr. Ladislav Skrak prítomné výtvarníčky a výtvarníkov (Brigitu Lehoťanovú, Janu Košťalovú, Veroniku Ursínyovú, Stanislav Harangozóa, Andreja Soku, Máriu Strompach, Martinu Bégerovú a ďalších).

VÝZNAMNÍ HOSTIA

Na podujatí boli prítomné významné osobnosti kultúrneho a spoločenského života – kulturolog a filozof prof. Dalimír Hajko, matematik, bývalý poslanec a veľvyslanec Jozef Mikloško, matematik, publicista Andrej Ferko, redaktorka, editorka, publicistka, prekladateľka Anna Šikulová, riaditeľ D MS v Bratislave Ján Kšíňan a mnohé ďalšie významné osobnosti slovenského života.

Počas výstavy, ktorá trvala približne tri mesiace, sa predala desiatka obrazov, galériu navštívilo okolo stopäťdesiat návštevníkov a získala aj priaznivé mediálne ohlasy. Už v októbri v nej plánujú ďalšiu výstavu, ktorá bude opätovne spojená s literárnou prezentáciou slovenských osobností. Plánuje sa aj prezentácia matičných výtvarníkov v Štrasburgu. Na podujatí sa zúčastnilo približne štyridsať ľudí, čo je maximálna kapacita priestoru. Diskusie prebiehali aj po podujatí, ktoré sa hlási do kontextu 160-ročnice Matice slovenskej a storočnice Spolku slovenských spisovateľov.

Nežijeme múdrosťou a odkazmi našich vzdelancov európskeho významu

Hostinský prevyšil mysliteľskú výbavu romantikov

Štefan PECHO

V štvrtom čísle Slovenských národných novín z 25. februára tohto roku sa čitatelia dozvedeli základné informácie o živote a pôsobení Petra Kellnera-Hostinského v článku PETER KELLNER-HOSTINSKÝ – filozof, mystik, mesianista, redaktor a spisovateľ, ktorý vyšiel pri príležitosti dvojstého výročia jeho narodenia. Dnes pri príležitosti 150. výročia úmrtia Hostinského si povedzme viac o jeho tvorbe.

Genialitu tejto všestrannej osobnosti najlepšie vystihol Oskar Čepan, slová ktorého citoval Pavol Parenička vo svojej monografii Život a dielo Petra Kellnera-Záboja Hostinského: „Ak by bol mal svojho času Peter Záboj Kellner-Hostinský súborne publikovať svoje vedecké práce, pokladali by sme ho dnes za teoreticky najerudovanejšieho, koncepčne najdôslednejšieho a ideovo-esteticky najextrémnejšieho mysliteľa romantickej generácie... Príčina jeho vtedajšej i dnešnej neúplnej publikovanosti sú v tom, že v mnohom prekročil rámec mysliteľskej úrovne slovenských romantikov.“

ZABÚDANÝ GÉNIUS

Pavol Parenička v životopise Hostinského súčasne uviedol: „Smutne sa skončil Kellnerov život, neslávne sa uzavrelo jeho literárne dielo, na Kellnera sa začalo pomaly zabúdať. Jeho

MEMORIÁL

pamiatka sa postupne rozplývala, nespomínala sa jeho tvorba, ale ani životné osudy a národno-buditeľská činnosť.“

Hostinský, žiaľ, ostáva dodnes pre národ neznámy. Na rozdiel od všetkých európskych národov my Slováci nežijeme múdrosťou a odkazmi svojich vzdelancov európskeho významu. Už sa nám nerozochvie srdce a nepremkne nás hrdosť pri počutí ich mien. Už sa ani nešťítíme očierňovať ich z pozícií liberálnej bezduchosti, obmedzenosti a tuposti.

STARÁ VIERONÁUKA

Východiskom z tohto duchovného bezvedomia je činorodosť a osveta podporená publikovaním Hostinského nikdy nevydaných diel. V priamej reflexii Hostinského diela môže náš národ prejsť sebareflexiou a obohatením o jeho trvale aktuálny odkaz a interdisciplinárnu vedeckú múdrosť. Našťastie, nemalo Hostinského manuskriptov sa zachovalo v archíve cenných rukopisov v Slo-

venskej národnej knižnici v Martine. V Hostinského pozostalosti patrí osobitné miesto jeho fenomenálnemu trojzväzkovému rukopisu Stará vieronauka slovenská o predkresťanskom myslení Slovenov. V roku 1871 vydal nakladateľský spolok vo Veľkej Revúcej len prvú časť vieronauky. Druhý a tretí zväzok manuskriptu dosiaľ nebol vydaný a ani prepísaný. Stará vieronauka slovenská tak čaká stopäťdesiat rokov na prvé kompletne vydanie.

EDIČNÝ POČIN

Už vyše desať rokov pracujeme na vydavateľskom projekte Znovuzrodenie Starej vieronauky slovenskej. V roku 2022 sme pristúpili k prvému kroku projektu vydaním jeho prvého diela – monografie Znovuzrodenie Starej vieronauky slovenskej, diel I. Úvod do vieronauky. Druhý diel bude pozostávať z výkladov dvoch kníh v jednom zväzku, a to z výkladu prvej knihy Starej vieronauky slovenskej Vek prírody o názoroch Slovenov na prírodu a prechod prírody k človeku a z výkladu druhej knihy Vek ducha o názoroch Slovenov na božstvo. V treťom diele vydavateľského projektu nahliadneme do tretej knihy Starej vieronauky slovenskej o názoroch Slovenov zosobnených v človeku, t. j. nahliadneme do mnohých aspektov života a spoločnosti Slovenov. V záverečnom edičnom kroku vydáme jeho štvrtý diel, historicky prvý kompletný prepis trojzväzkového manuskriptu Hostinského.

NEBOLI MODLÁRI

Západná civilizácia zakonzervovala názory o predkresťanských Slovenoch ako o primitívnych modlároch, pohanoch, nevercoch a nezabohoch. Hlbšie poznanie Starej vieronauky slovenskej a jej názorov na božstvo nám odhaľuje neopodstatnenosť mytologických, animistických, magických, ezoterických a iných zvyčajných interpretácií viery Slovenov. Naši predkovia sa neu-

tiekali k náboženskej nadprirodzenosti a poverčivosti. Súčasťou ich viery bolo uvedomovanie si vlastnej zodpovednosti pred obcou i národom a naladovanie sa na výkon práva a ochranu zákona. Božstvá Slovenov nevyjadrovali abstraktné metafyzické koncepty, ale zosobňovali praktické múdrosti aplikovateľné v každodennom živote spoločnosti a národa. V božstvách a modlitebniach odzrkadľovali realitu sveta a života spoločnosti.

VIACÚROVNŔVÁ NÁUKA

Stará vieronauka slovenská bola viacúrovňová. Jej múdrosť sa neuzatvárala vo filozoficko-spekulatívnej rovine, ale v realite života spoločnosti. Jej duchovné poznanie nebolo určené len pre duchovnú elitu izolovanú od spoločnosti, ale bolo súčasťou národného života Slovenov. Zároveň bola duchovnom, vierou, vedou i filozofiou ako kľúč k zodpovednému spravovaniu spoločnosti. Vyúsťovala do organizácie spoločnosti garantujúcej dôstojný a duchovný vývoj človeka, rodiny, obce a národa. Svetonázor Slovenov vychádzal z ľudskosti a prirodzene zohľadňoval ekológiu, morálku i etiku. Všetky názory Starej vieronauky slovenskej vrátane jej názorov zosobnených v božstvách sú pre človeka, slúžia človeku a v človeku aj vrcholila.

Sloveni pokladali dobré slovo, pravdu a dobrý skutok za objektívne nevyhnutný základ pre ľudské myslenie i konanie a pre opodstatňovanie významov všetkých ostatných pojmov politického, hospodárskeho i kultúrneho života národa v ktoromkoľvek čase jeho histórie, ako aj pre opodstatňovanie národných duchovných ambícií. Boli vždy vďační za každé dobré slovo, ktorého sa im dostalo. Pokladali ho za veľkú odplatu za svoje vlastné slová, myšlienky i činy. Preto pre Slovenov bol neskôr skutočným kresťanom len ten, kto žil v dobrom slove, pravde a dobrých skutkoch. Boli tak dobrými kresťanmi

už dávno pred príchodom kresťanstva. V kontakte s kresťanským učením im nebolo zaťažko žiť v presvedčení, že za dobré slová, pravdu a dobré skutky Pán Boh, t. j. realita duchovnej cesty, pravdy a života, požehnáva a vynahrádza. S vnútornou vyzretosťou a pochopením prijali Sloveni hlavné odkazy Ježišovho učenia – lásku k bližnému a pomoc človeku v núdzi. Na takúto náročnú úroveň myslenia a konania boli vďaka svojej Starej vieronauke slovenskej a demokratickému zriadeniu viac než pripravení. Dobre vedeli, že láska k bližnému môže stáť jedine na dobrom slove, pravde a dobrom skutku. Pre Slovenov bolo slovo, ktoré nie je dobré, t. j. nie je pravdivé a nevyúsťuje do dobrého skutku, len prázdne a bezobsažné.

Ježišovo učenie nebolo Slovenom cudzie. V praktickej rovine každodenného života mali k nemu bližšie než vtedajšia západná cirkev, ktorá kresťanstvo šírla nie duchovne, ale mocensky, mečom a likvidáciou predkresťanských tradícií.

Sloveni sa ku kresťanstvu vnútorne priklonili aj preto, lebo veľkosť človeka nevideli v sile mágie a energie. Videli ju v sile umu a ducha, v sile videnia a vedenia, v sile kultúrnosti života ľudí v rodinách i obciach, v sile dôstojného a zodpovedného života národa. Dnešný politický a hospodársky systém zneužíva mentálnu výbavu v jej genetickej prepojení s mentalitou Slovenov a pod rúškom spoločenských ideálov slobody, slušnosti a prosperity implantuje do nášho života nové neduchovné poriadky. Slováci dodnes ostávajú slepi, hluchí i nemí, lebo niekde v hĺbke svojej genetickej zakódovanej viery očakávajú pretavenie dobrého slova do dobrého skutku.

(krátené)

BESEDNICA

Za víťaza socialistickej súťaže z roka 1954 v prednese ruštiny by som bez zaváhania označil moderátora jednej z predvolebných debát, ktorý v priamom prenose usporiadal previerku znalostí angličtiny prítomných volebných kandidátov. A mnohí z nich mu na to doslova „jasánkovsky“ naskočili...

Mdlé mysle

Redaktor závodného časopisu Rudá vatra z filmu Čierni baróni Jasánek má čo závidieť. Odošlo sa v roku 2023 na Slovensku, v jednej z najsledovanejších televízií, podieľajúcej sa na vraj duálnom systéme vysielania. A kandidujúce figúry na to prostoducho naskočili a recitovali v anglickom jazyku ako kandidáti na červený diplom z VUMLU (večerná univerzita marxizmu-leninizmu). Najmä jeden z nich, chváliaci sa štúdiom v Británii. „Štréber“ sa nezaprie – teda, šplhúň či karierista. Časy sa síce zmenili, jazyk tiež, ten ideologicky aktuálne preferovaný, ale spôsoby a metódy súdruhov nie. Vyzdvihol by som moderátora tejto diskusie – obrazne – na rukách do neba, ak by mu zišlo na um usporiadať súťaž znalostí kandidujúcich politikov v slovenskom jazyku a o slovenských reáliách. Myslim si, že pre slovenského voliča v slovenských voľbách by to bolo akési logickejšie, prirodzenejšie a najmä oveľa užitočnejšie na vytvorenie obrazu o človeku, ktorého má ako svojho zástupcu v Národnej rade Slovenskej republiky voliť. Lenže, alarmujúca negramotnosť novinárov i politikov v štátnom jazyku je neodolateľná, dôležité je ozvať sa „krumpľovú“ angličtinu. Stačí si dať do úst primerane veľký zemiak a aspoň výslovnosť je tip-top. Slovenskú výslovnosť takto neobľubujete. O pravopise nevraviac.

Je pozoruhodné, že povinnou súčasťou žiadostí uchádzačov o zamestnanie v životopisoch je informácia o stupni ovládania cudzieho jazyka – či už podľa stupnice, používanej na území Európy, alebo dokonca podľa tej bežnej v USA. Nikde však nikto nežiada údaj o stupni znalosti rodného či štátneho plus materského jazyka. Dokonca ani redakcie ho nežiadajú. Ved' napokon, znalosť štátneho jazyka sme počas uplynulých desaťročí na Slovensku považovali za tú najnepodstatnejšiu súčasť kvalifikácie. Aj v médiách, v profesiách spojených s prednesom a napokon vlastne úplne všade.

Jazykovi troglodyti (jaskynní primitívni ľudia) sa nám tak pred kamerami trápne zhadzujú pri predvážaní angličtiny, moderátori a novinári ich zasvätené hodnotia, pritom im všetkým je úplne jedno, že ich slovný či písomný prejav v slovenskom jazyku je na úrovni ani nie štvrtáka základnej školy pred tridsiatimi rokmi.

„Naši“ politici síce boli po silnom tlaku verejnosti schopní kedysi dávno prijať zákon na ochranu jazyka, no jeho aplikácia v praxi je nulová. „Nerozumeli ste azda doslovne storočnej slovenčine Štúrovej? Táto najjasnejšia hlava, hovorí v podstate toto: Najlepšie sa zdiera a vykorisťuje ľud nevedomý a zaostalý...“ Povedal Ladislav Novomeský, člen Slovenskej národnej rady, básnik, publicista a politik. Niet čo dodať.

Štefan ZLATOŠ

Mons. Ján Sokol oslávil okrúhle životné jubileum

Je čas mlčať a čas hovoriť

Text a foto: Matej MINDÁR

Deviateho októbra 2023 oslávil okrúhle životné jubileum deväťdesiat rokov bývalý a po svätom Metodovi jediný celoslovenský metropolita emeritný trnavsko-bratislavský arcibiskup Mons. Ján SOKOL. Narodil sa v obci Jacovce neďaleko Topoľčian. Ako najvyšší cirkevný hodnostár sa pozitívnym spôsobom zapísal do moderných cirkevných a spoločensko-politických dejín Slovenska. Tento fakt nezmenila ani špinavá antikampaň niektorých tzv. mienkotvorných médií a jeho nástupcu odvolaného trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka. Mons. Ján Sokol vyvrátil všetky ich lži a konšpirácie o ňom v autobiografickej publikácii Je čas mlčať a čas hovoriť.

Po gymnaziálnych štúdiách nastúpil na Rímskokatolícku Cyrilo-metodskú bohosloveckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Ako úspešného absolventa ho vtedajší biskup Ambróz Lazík 23. júna 1957 vysvätil v hlavnom meste Slovenska za kňaza. Pre neudelenie štátneho súhlasu vtedajšou komunistickou mocou dlhých jedenásť rokov zastával post kaplána, čo bolo nezvyčajné aj na vtedajšie totalitné pomery. Kaplánske pôsobenie začal v Šuranoch a Leviciach. Od roka 1960 bol kaplánom v bratislavskom Blumentáli. Pre jeho pastoračnú činnosť mu štátne orgány v roku 1966 zakázali pôsobenie v hlavnom meste. Preto bol núten preložený do najvzdialenejšej farnosti od Bratislavy do Štúrova. Podľa publikovaných spomienok bol život na blumentálskej fare veľmi

zaujímavý a kňazskému poslaniu dával plnú náplň: „Okrem toho bola nádherná práca s mládežou a s rodinami. Mal som najväčšiu skupinu v Bratislave. Krycie meno mala „Kačabarská partia“.

ČRTA

Počas dubčekovskej jari ho biskup Ambróz Lazík bez väčších problémov vymenoval za prefekta kňazského seminára v Bratislave. Po nástupe normalizácie bol v roku 1970 odvolaný zo svojej funkcie. Následne bol však od 1. júla 1970 vymenovaný za kaplána v Seredi. O rok neskôr sa stal správcom farnosti. Funkciu dekana zastával od roka 1975. Deviateho apríla 1981 ho biskup Július Gábriš vymenoval za metropolitného konzultora na obdobie troch

Emeritný arcibiskup Ján SOKOL sa dožíva významného životného jubilea.

Umelecké dedičstvo po majstrovi Ludovítovi FULLOVI je veľké, bohaté a pestré Architektonicky odvážnu galériu nivočilo šlendriánstvo

Laco HÁMOR – Foto: archív SNG

Ludovít FULLA, od detstva obdarený výtvarným talentom, vyrástol v Ružomberku, kde má aj svoju galériu i hrobku. Ako zrelý sebavedomý Slovák a Európan po skusoch a skúsenostiach zo sveta sa napokon vrátil do rodného mesta, kde mu pred viac než pol storočím postavili ateliér, byt aj galériu. Národný umelec aj zato venoval svoje výtvarné, mimoriadne bohaté dielo štátu. Fullovo dedičstvo je veľké, bohaté a pestré. Jeho diela sa dnes predávajú na aukciách za najvyššie ceny.

Krátko po dokončení budovy na pozemkoch umelcovho otca v lete v roku 1969 ukázali sa na nej stavebné nedostatky, najmä nedostatočne zaizolovaná rovná strecha architektonicky odvážnej stavby. Neudržateľný stav objektu, ohrozovaný aj dažďovou vodou, neskôr i základný skelet boli dlhé roky „verejným tajomstvom“.

■ VINY MINULOSTI

Korene aktuálneho stavu siahajú do minulosti. Svoj diel viny majú aj technológie v čase výstavby a prehršky i lajdáctvo stavbárov. Tohtoročné Fullove dni ukončili trápenie správov inštitúcie. Stála expozícia je v bezpečí depozitu Slovenskej národnej galérie (SNG), ktorej je Galéria L. Fullu v Ružomberku súčasťou. Spoločne s ďalšími olejomaľbami v stálej expozícii nechýbal ani triptych, ktorý zdobil čs. pavilón na Expo 1958 – Poľnohospodárstvo v minulosti a dnes, ako i Roľnícka svadba.

„Dlhodobou poškodený zvod na dažďovú vodu vplýva na statiku objektu. Nebolo šance zabrániť intenzívnemu zatekaniu priamo do výstavnej siene, a tak sme zachránili stálu expozíciu. Základ tvorili obrazy darované štátu ako ucelená zbierka exponátov, reprezentujúcich jeden zo základných pilie-

rov moderného slovenského umenia,“ informuje Zuzana Gažiková, galerijná riaditeľka.

Stav bolo nutné okamžite riešiť. Majster Fulla, už sedemdesiatnik, píše erbovej inštitúcii nášho výtvarníctva v roku 1970: „Dohladiňte, prosím, na odstránenie skrytých väd. V hale aj pri najslabšom pustení fontány preniká voda medzi parketami. Vo výstavnej sieni sú zle osadené obloky – niektoré sú rubom dovnútra. V obvodových stenách sú špinavé.“

Fontána bez vody pripomínala „v predstihu“ dekoráciu v známom filme Fontána pre Zuzanu. Vody v nej nebolo. Objekt trpí nerovnomerným sadaním základov. Horizontálna trhlina v obvodovej stene sa zväčšovala, porušené

je átrium, a to spôsobuje deformácie okenných konštrukcií v celom objekte, praskanie veľkoformátových sklenených výplní. Porušený je aj zvod dažďovej vody zo strechy prízemnej časti, čím zatekalo do výstavnej siene na prízemí.

■ NA NEURČITO...

„V mimoriadne bohatom výtvarnom diele výnimočným spôsobom spája lásku k tradíciám, vidieku a folklóru s pohľadom a skúsenosťou moderného mestského človeka. Štát sa ako mecén zaviazal postaviť pre Fullova zbierku budovu vďaka nemu absolútne neomodernistickú galériu s ateliérom a bytom,“ rámcuje problém Alexandra Kusá, generálna riaditeľka SNG.

Pred zatvorením galérie „na neurčito“ o podrobnostiach projektu rekonštrukcie od Róberta Bakytu takto informovala návštevníkov ružomerská galerijná riaditeľka Z. Gažiková: „Mnohé kolaudačné chyby neboli nikdy poriadne opravené, nebola tu rekonštrukcia. Elektrické rozvody nevyhovujú, ani hrdzavejúci vodovod, ani pôvodná kanalizácia a tepelnoizolačné vlastnosti objektu.“

Svetelno-klimatické podmienky sú už prekonané. Do podložia preniká voda a horizontálne trhliny v obvodovej stene sú čoraz väčšie. S autentickými

originálmi sa rozlúčili tanečno-vizuálnou performanciou Fulla Goodbye party. Predzvestou bola aj výstava Trinásta komnata v inštalácii troch autorov...

„Jej súčasťou bola i nahrávka autentickej korešpondencie herca Roba Rotha, a to práve v okamihu otvárania skrií s nechcenými kostlivcami. Podobne ako v rozprávke sa v nej ukrývalo čosi tajomné až strašidelné, čo ostáva obvykle skryté pred očami návštevníkov,“ dodáva Z. Gažiková.

■ FULLOVE DNI

Tohtoročné boli len ostatné, azda nie posledné. Multizánrový mestský festival ponúkal výstavy, hudbu, tanec, divadlo. „Snažíme sa vždy osvetliť v rámci podujatia jeden aspekt, vlni zameraný na Fullu a Benátky. Tie učarovali aj slovenským výtvarníkom. Každý si ich namaľoval.“ Katarína Bajcurová, dôverná znalkyňa Fullova diela, si myslí, že jeho obraz Spomienky na Benátky z roka 1930 sú v tematike najkrajšie v našom výtvarnom umení. Už po smrti prvej manželky Kláry Juliány Fullovej majster vytvoril jeden z posledných obrazov Otčenáš.

„Napriek ukrižovaniu, sakrálnemu motívu vidíme scénu z vidieckeho života. Kríž s Kristom, ale s plač-

Budova galérie

kami, štylizovanými starými ženami, i povestné poznámky na margách.“ Kurátorka stálej expozície K. Bajcurová si myslí, že všetko zlé je na niečo dobré. Niektoré z ikonických olejomaľieb už totiž vyžadovali obnoviť a zreštaurovať, čo na Fullovy dňoch potvrdilo aj stretnutie s reštaurátorom SNG Miroslavom Slúkom.

Ludovít Fulla s Mikulášom Galandom patria k zakladateľským osobnostiam moderného slovenského maliarstva a grafiky. Fulla našiel inšpiráciu vo folklóre. Nezaobmedzené sú jeho ilustrácie Dobšinského rozprávok, ktoré od útleho veku ovplyvňovali obrazotvornosť viacerých generácií. Legendárny výtvarník vytvoril základné diela umenia tvorby tapisérií na Slovensku. V roku 1936 na Trienále užitých umení v Miláne za avantgardné scénografické návrhy získal bronzovú medailu. O rok neskôr Grand Prix na svetovej výstave v Paríži. Na Expo 1958 v Bruseli mu udelili Zlatú medailu za tapisériu podľa ocenennej predlohy Pieseň a práca. Národným umelcom sa stal v roku 1963. Galéria Ludovíta Fullu, kde prežil posledných desať rokov života, mala byť múzeom diel, zároveň i darom za umelcov celoživotné dielo.

Lubomír PAJTINKA, vydavateľstvo TRIO publishing, Bratislava, 2023

Šípkovské inferno alebo poslední svedkovia prehovorili

PERIODIKÁ

Neznámy príbeh o Tisovom poklade a dramatických osudoch niekoľkých desiatok obyčajných ľudí jednej dediny

Lubomír Pajtinka

ŠÍPKOVSKÉ INFERN

...poslední svedkovia prehovorili

TRIO

Kritickým obdobím ľudstva i národov bývajú vojnové konflikty. Počas nich sa prejavuje skutočná podstata človeka. Od druhej svetovej vojny uplynulo osemdesiat rokov. Zdalo by sa, že dnes už vieme o udalostiach, ktoré sa počas jej trvania odohrali, všetko. Autor knihy Šípkovské inferno alebo Poslední svedkovia prehovorili nám podáva dôkazy, že to nie je pravda. Lubomír Pajtinka sedem rokov chodil po archívoch, stretal sa s desiatkami pamätníkov, študoval a sústreďoval dokumenty a podáva svedectvo o osudoch ľudí v čase vojny v malej dedinke Šípkov. Nikde nenájdete odbornú štúdiu historikov o tejto udalosti. Odpoveď prečo, nájdete v knihe. Chamtivosť, krádeže, zločiny, násilie, túžba po moci a kariére, túžba po majetku boli neraz kľúčovým motívom ľudí v čase vojny a sú nimi aj dnes. Kto sa chce dozvedieť o tom, ako sa Tisov poklad stal zámenkou zločinov v dedinke Šípkov, kto bol vlastne Mňáčkov Engelchen a ako sa ocitol v tejto lokalite, ako statoční ľudia zachraňovali utečencov a aké dôležité je poznať vlastné dejiny, otvorí si práve túto knihu. Je to moderná učebnica dejín.

Profesor Miron Zelina v Doslove ku knihe napísal: „Kniha dramatická, na pozadí je dráma vojny, povstania; v realite je to dráma ľudí medzi smrťou a životom a je to aj dráma o Tisovom poklade. Dalo by sa naznačiť, že ide o detektívnu zápletku ako vyšitú z pera Agathy Christie, ale je tu jedna neskutočne skutočná vec: pohár – Tisov pohár, časť Tisovho pokladu, ktorý sa dostal do rúk miestnych občanov zo Šípkova. Je na obálke knihy, je pozvánkou na pokojné posedenie a zamyslenie. Miestami čitateľ má pocit, že autor knihy bol tam vtedy, keď sa diali veci, bol tam so svojimi blízkymi a prežíval s nimi útrapy i radosti.“ Sám autor o knihe povedal: „Nech táto kniha pripomína ľuďom udalosti, ktoré sa vôbec nemuseli stať, ak by si ľudia aj v čase vojny zachovali svoju tvár a ctili hodnoty, ktoré tvoria piliere civilizácie. Nech je poctou tým, ktorí boli skutočnými víťazmi napriek tomu, že nedržali v rukách pušky, guľomety, granáty.“

Daniela VÁCLAVOVÁ

MEDAILÓN

Pred tromi rokmi známy organizátor kultúrnych podujatí Ján Kubiš, vtedy poslanec Mestského zastupiteľstva vo Zvolene, prišiel s myšlienkou osadiť na vynovenej časti Námestia SNP pred Divadlom Jozefa Gregora-Tajovského dlaždice s menami ľudí, ktorých život sa spája so Zvolenom a ktorí dosiahli všeobecné uznanie ako umelci či športovci.

V roku 2020 tu osadili prvé štyri tabuľky s menami hercov Andreja Mojžiša, Milana Lasicu, Juraja Slezáčka a trénera Václava Ježka, ktorí pochádzali alebo pôsobili vo Zvolene či v regióne. V piatok 29. septembra 2023 odhalili na zvolenskom Chodníku slávy ďalšie tri tabuľky. Sú na nich mená

Odhalili nové spomienkové dlaždice

Zlatica Gillovej, Štefana Šafárika a Romana Rjachovského. Všetci traja si sami slávnostne odhalili svoje spomienkové dlaždice. Zlatica Gillová, ktorá v júni oslávila deväťdesiate prvé narodeniny, prišla do Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene po absolvovaní štúdií v roku 1955. Režiséri ju obsadzovali do úloh temperamentných šarmantných dievčat, neskôr stvárnila ženy s dramatickým životným osudom. Kreovala vyše stošesťdesiat postáv. Rovnako ocenenia si v minulosti prevzal aj osemdesiatjedenročný Štefan Šafárik, ktorý je stálicou zvolenskej divadelnej scény od roka 1967. Je typom univerzálneho herca, ktorý kladie dôraz na každé gesto, javiskový pohyb a svoj príjemný hlas využíva aj pri rozhlasovom mikrofóne a účinkovaní v muzikáloch. Režiséri mu dali príležitosť zahrať si vo filmoch Tisícročná včela, Šiesta veta, Roky prelomu, Hon na čarodejnice a v ďalších. Roman Rjachovský sa narodil 23. apríla 1937 vo Zvolenskej Slatine. Po štúdiách architektúry a pozemného staviteľstva na SVŠT v Bratislave pôsobil ako architekt v Československej televízii i v Slovenskej filmovej tvorbe. S jeho menom sa spája viac ako tristo filmov, televíznych a divadelných inscenácií, pod ktoré sa podpísal ako scenograf.

Jozef SLIACKY

HUMORESKA

„Nevideli ste Arpiho?“ ozýva sa po osade. Ale to je nateraz koniec príbehu...

Začínal sa úplne inak, radostne. „Za päťsto eur predám aj vlastnú mater do cirku,“ vyhlásil za onoho času Arpi. Jemu sa to povie, keď jeho matka od narodenia je sociálna poisťovňa. Lepšie povedané panie, ktoré pracujú v poisťovní a v detských domovoch. A ktorí mu doteraz pravidelne vyplácajú podpory, dávky a iné príspevky. Tak ako mne. Len či by niektorý cirkus mal záujem o vystúpenie sociálnej poisťovne ako vrcholného čísla predstavenia. S fanfárami a tušími?

Vystúpenie takého parlamentu, to by už bolo niečo iné. Zaň by cirkus možno vysolil aj tisíc. Veď sú tam aj profesionáli. Preto ma prekvapilo, keď Arpi došiel za mnou

dého, ktorý pôjde voliť. Ak chceš, zapíšem si ťa. Tristo éčiek bude tvojích. Len musíš správne voliť.“ Lepších tristo éčok vo vrecku, ako prespatá sobota, povedal som si

Lepších tristo vo vrecku ako prespatá sobota...

a tváril sa záhadne: „Lajoš, chceš tristo eur?“ Nechcel som veriť vlastným očiam a ušiam. Arpi rozdávač peňazí? Zatiaľ všetko, čo Arpi začal a týkalo sa peňazí, končilo sa v krimináli. Vrátna neho. Podozrievavo som povedal: „Chcem. Daj!“ Mal som pravdu, bude v tom galamuta. „To nie je len tak, že daj. Stretol som gadža. Povedal, že mi dá prachy za kaž-

a šiel som správne voliť. Stretli sme sa tam hádam celá osada. Arpi nás dirigoval, každému vysvetlil, ako sa správne volí. Odvolil som. Zatiaľ len slúbených tristo éčiek ma hrialo vo vrecku. To by sa zišlo oslavovať. Zašiel som za Bankošom. Narodil sa v Anglicku, keď jeho mama išla odskúšať tamjší sociálny systém. V občianskom má napísané Barney, ale každý ho volá

Bankoš. Požičiava peniaze. „Počuj, Bankoš, potreboval by som požičať tristo. Neboj sa, Arpi mi ich slúbil za voľby.“ Už vedel, koľko bije. „Nie si prvý ani posledný, čo

krásny. O dva dni som sa zobudil, rozlepil oči, v krku a vo vrecku sucho. Kamaráti budú, dlhy si plaťme. Vydal som sa za Arpim. Nebol som sám. Okolo jeho budy už bolo živo. Chlapi, ženy, krdeľ detí. Z kriku v štyroch nesvetových jazykoch som vyrozumel, že Arpi doma nie je, chyža je prázdna. „Čo Lajoš, ani ty si nevidel Arpiho?“ Ako som ho mohol vidieť, keď som dva dni oslavoval a práve som sa prebral. Arpiho vraj naposledy videli, ako nastupuje na vlak do Trnavy. Pravdepodobne je v Trnave džungľa. Lebo mal v ruke mačetu. Je mi smutno. Vyzerá to tak, že viac Arpiho ani slúbených tristo éčiek nevidím. Život nie je vždy krásny.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

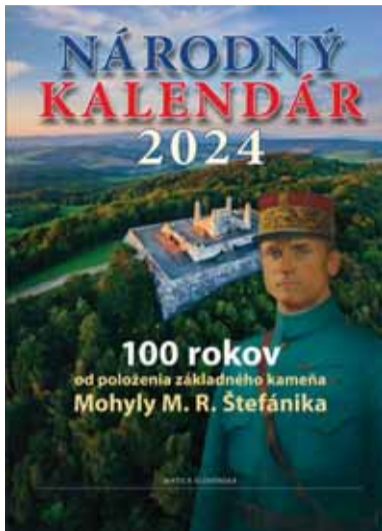
Spomienka na nedožitú jubileum legendárneho hokejistu Pavla Demitru

Vyšiel Národný kalendár na rok 2024

(ms)

Z dielne Vydavateľstva Matice slovenskej sa na pultoch kníhkupectiev objavil Národný kalendár 2024, najpopulárnejší rodinný populárno-náučný kalendár, ktorý tradične prináša celú plejádu zaujímavých príspevkov nielen o významných udalostiach v živote Slovenska, ale aj veľké množstvo profilov známych osobností a ich často až tragické osudy.

Jednotlivé príspevky popredných slovenských publicistov sú obsahovo zamerané na mnohé spoločenské, politické, umelecké, ale aj športové oblasti, čím vytvárajú pre čitateľa pestré spektrum. Nájde sa v ňom životné príbehy Andreja Hlinku, Laca Novomeského, Janka Jesenského, Jána Nepomuka Bobulu, Ivana Horvátha, Vladimíra Makovického, Ladislava Ťažkého a desiatok ďalších, ale aj články o procese s tzv. buržoáznymi nacionalistami, o putovaní štúrovcov z Bratislavy do Levoče, o Slovákovi, ktorý veľil v krutej americkej vojne Juh proti Severu, o príbehu lásky medzi Franzom Schubertom a Karolínou Ungerovou zo Želiezoviec, rozprávanie o hrdinke SNP Chavive Reikovej, ale napríklad aj o nedožitom okruhlom jubileu hokejistu Pavla Demitru a veľa ďalšieho dobrého čítania. Národný kalendár zostavil Š. Haviar a kol. autorov, rozsah je 344 strán, formát 162 mm krát 228 mm, predajná cena 8,00 eur za kus. Zvýhodnená cena pre zamestnancov a členov MS je 5,50 eura za kus.

OBJEDNÁVKY

Kalendáre si môžete objednať už teraz: e-mailom na adrese: periodika@matica.sk, telefonicky na č. t. 0918 904 931 alebo poštou na adrese: Matica slovenská, Ul. P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

■ STOLOVÝ KALENDÁR 2024

V predaji je aj nový týždenný stolový kalendár Matice slovenskej Národné

výročia 2024. Kalendár na 52 stranách prináša historické a biografické články venované udalostiam a výročiam narodení či úmrtí významných osobností slovenskej histórie a kultúry. Textová časť kalendára je venovaná dôležitým národným udalostiam, ako napríklad 80. výročiu vypuknutia SNP, vrcholným inštitúciám, ako je 180. výročie založenia spolku Tatrin, a predovšetkým osobnostiam spätým so slovenským národným hnutím, s kultúrou. Okrem iných si pripomína storočnice od narodenia hercov a národných umelcov Jozefa Kronera a Ladislava Chudíka, spisovateľov Jozefa Gregora Tajovského, Janka Jesenského, Janka Alexyho či Pavla

Horova, nedožitú jubileá osobností maticného života, ako sú Karol Plicka, Ladislav Novomeský, Imrich Kružliak a Ladislav Ťažký. Dôraz sa v kalendárových článkoch kladie aj na výročia v Matici slovenskej stále aktuálnych predstaviteľov a predstaviteľiek štúrovskej generácie, pri ktorých si pripomínáme ich okruhle dvojité výročie narodenia (Samuel Ormis, Mikuláš Dohnány, Adela Ostrolúcka, Anička Jurkovičová).

Predajná cena stolového kalendára Národné výročia 2024 je 3,20 eura za kus. Zvýhodnená cena pre zamestnancov a členov MS je 2,90 eura za kus. Pre množstevný predaj stolového kalendára pre riaditeľov D MS na ďalší predaj platí cena 2,50 eura za kus. Nákup stolového kalendára na rok 2024 nie je obmedzený počtom kusov. Stolové kalendáre distribuujeme poštou (treba počítať s poštovým), osobným odberom, resp. iným dohodnutým spôsobom.

Humenský FS Chemlon na festivale Radosť na brehu mora v Burgase

Slovenský folklór predstavili na dvoch koncertoch

Text a foto: Miroslav KEREKANIČ

Folklorný súbor Chemlon Humenné a jeho jednotlivé zložky, ktoré už dlhodobo pôsobia pri Súkromnej základnej umeleckej škole Kudlovská v Humennom, sa zúčastnili na medzinárodnom festivale Radosť na brehu mora v Burgase v Bulharsku. Spolu s nimi sa na tomto medzinárodnom podujatí prvýkrát prezentovala spevácka skupina z Belej nad Cirochou piesňami zo svojej obce. Na festivale účinkovali tanečné a spevácke kolektívy z Bulharska, Rumunska, zo Srbska, z Ukrajiny a zo Slovenska. Humenský tanečníci

sa na dvoch koncertoch v Burgase predstavili rusinskými tancami Pod nohy hraji!, Chto lipše, Hostina, Flaškový, Fogášmi zo Zamutova a Karičkami z Kamenice nad Cirochou, spevácke skupiny Hačure a Bosoročky spevmi z Uble a Ľudovít Džubák autorskými piesňami Štefana Juska z Chlmca.

Úspešné vystúpenia boli korunované pozvaniami na ďalšie festivaly ešte v tomto roku. Chemlon vycestuje koncom septembra do Prahy v Českej republike a v októbri do Florencie v Taliansku.

FS CHEMLON má dlhoročnú tradíciu, ktorú reprezentuje množstvo programov a vystúpení po celom svete. Po zániku rovnomeného podniku v Humennom, ktorý bol jeho zriaďovateľom, súbor je kolektívny člen Matice slovenskej.

Dramatizované pripomenutie 160. výročia pôsobenia Matice slovenskej na Šariši

Radikálne politické združenie Omladina

Text a foto: Erik GERMUŠKA

V Prešove si maticári pripomenuli 160. výročie založenia Matice slovenskej a pôsobenia štúrovcov na Šariši. Slávnostné podujatie sa konalo za prítomnosti vedúcej odboru kultúry Prešovského samosprávneho kraja Emilie Antolíkovej a predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera. Moderátorskej a hereckej úlohy sa zhostil tajomník MS Peter Schvantner spolu s Petrom Gustávom Hrbatým, ktorí v scénke predstavili historické osobnosti – Jonáša Záborského a Baltazára Ružiaka.

Skupina historického šermu Mojmirova družina predviedla okrem scénických výjavov zatknutia Baltazára Ružiaka aj historický boj zblízka spolu s ukázkami aktívnej sebaobrany. Podujatie divákovi pripomenulo slávne časy Prešova, ktorý bol živým centrom národno-buditeľských snáh. Na jar v roku 1849 tu vystúpili s prejavom Ľudovít Štúr a Jozef Miloslav Hurban, ktorých privítali široké masy obyvateľstva, bohatí mešťania a šľachta. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper v tejto súvislosti zdôraznil, že Prešov má byť na čo hrdý a je jedným z dôležitých centier kultúry na mape Slovenska. Ďalším centrom národného diania bolo prešovské kolégium. Jeho absolventmi boli významní dejatelia slovenskej kultúry Pavol Országh Hviezdoslav, Koloman Banšiel, Štefan Marko Daxner, Michal Miloslav Hodža, Ján Vansa, Július Botto, Andrej Halaša, Ján Francisci Rimavský, Samo Tomášik, Andrej Radlinský, Bohumil Nosák, Bohuslav Nosák a mnohí iní. Kolégium bolo živnou pôdou pre slovenské hnutie sústredené v mnohých kultúrnych, literárnych a spoločenských spolkoch aj napriek zložitým politickým okolnostiam a vystupňovanej maďarizačnej politike Pešti po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867. Najplodnejším obdobím bolo obdobie po príchode P. O. Hviezdoslava na štúdiá v roku 1870, keď vznikol literárny spolok Kolo s tlačným almanachom Napred. V tom čase

zniklo aj radikálne politické združenie Omladina, ktoré sformulovalo politické požiadavky Slovákov predstihujúce aj martinské memorandum. „Za hlavné dogma politiky slovenskej kladieme samostatnosť: autonómiu Hornouhorsku, v ktorom je slovenský národ suverénny, majúci svoj snem a ministerstvo. To druhé. – Čo do pomeru k ostatnému federatívnemu Uhorsku: č. 1. Uhorsko je zväzok samostatných rovnoprávných štátov.“

zniklo aj radikálne politické združenie Omladina, ktoré sformulovalo politické požiadavky Slovákov predstihujúce aj martinské memorandum. „Za hlavné dogma politiky slovenskej kladieme samostatnosť: autonómiu Hornouhorsku, v ktorom je slovenský národ suverénny, majúci svoj snem a ministerstvo. To druhé. – Čo do pomeru k ostatnému federatívnemu Uhorsku: č. 1. Uhorsko je zväzok samostatných rovnoprávných štátov.“

zniklo aj radikálne politické združenie Omladina, ktoré sformulovalo politické požiadavky Slovákov predstihujúce aj martinské memorandum. „Za hlavné dogma politiky slovenskej kladieme samostatnosť: autonómiu Hornouhorsku, v ktorom je slovenský národ suverénny, majúci svoj snem a ministerstvo. To druhé. – Čo do pomeru k ostatnému federatívnemu Uhorsku: č. 1. Uhorsko je zväzok samostatných rovnoprávných štátov.“

MATIČNÉ DEPEŠE

SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

V pondelok 16. októbra v Martine pripravila Matica slovenská vo svojich reprezentatívnych priestoroch a na Národnom cintorine spomienkové podujatie na právniku, novinára, redaktora, publicistu, národnokultúrneho pracovníka, člena Výboru MS a spoluzakladateľa Živeny Ambra Pietra (1843 – 1906) pri príležitosti jeho 180. výročia narodenia.

OCHOTNÍCKY TÝŽDEŇ

Od 15. do 22. októbra sa vo Zvolenskej Slatine s maticným organizátorským pričinením a patronátom konajú tradičné Dni ochotníckeho divadla, na ktorých sa predstavujú Divadelný krúžok EVG z Banskej Bystrice, zvolenské divadlo Zelenka a Divadelný ochotnícky súbor Kavil Dúbravica. Prehliadku otvorí Maticná ochotnícka divadelná scéna z Liptovského Mikuláša veselohrou z čias vzniku Matice slovenskej Ako Vrbičania o Maticu príšli. Ochotnícky divadelný týždeň zavŕši v nedeľu o 18. hodine Akadémia pre vzdelávanie a kultúru, n. o., programom Slatinský jarmok – videozáznamom folklórneho programu FSK v Slatine, FS Gorovec a ďalších.

DEDIČSTVO V RUŽOMBERKU

V rámci 1160. výročia príchodu sv. Cyrila a sv. Metoda k našim predkom zorganizovali Univerzitná knižnica Katolíckej univerzity v Ružomberku, občianske združenie CYRILOMETODIADA a Nadácia PRO PATRIA v priestoroch Univerzitnej knižnice v Ružomberku 26. septembra 2023 vernisáž putovnej filatelickej výstavy Živý cyrilo-metodské dedičstvo.

PO STOPÁCH DEJATELOV

Maticné odbory v Rimavskej Sobote a v Lučenci zorganizovali 7. októbra exkurziu na sever Slovenska do okolia Martina na miesta, kde žili a pracovali dejatelia, na ktorých nezabúdame a ctíme si ich pamiatku. Na exkurzii sa zúčastnilo vyše štyridsať účastníkov, ktorí navštívili rodisko Jána Kollára v Mošovciach, pôsobisko botanicky Izabely Textorisovej v Blatnici, pamätné miesta v obci Necpaly a v Kláštore pod Znievom spoznávali históriu založenia prvého slovenského katolíckeho gymnázia. Na spätočnej ceste sa ešte zastavili na mieste označujúcom stred Európy pri obci Kremnické Bane.

MLADÉ ILUSTRÁCIE

Bulharský kultúrny inštitút a Bienále ilustrácií Bratislava pozývajú na prehliadku výstavy ilustrácií a grafickej úpravy knihy, na ktorej predstavujú práce absolventov bakalárskeho štúdia špecializácie Kniha, ilustrácia, tlačná grafika na Národnej akadémii umení v Sofii. Prezentované ilustrácie a knižné makety vznikli počas akademického roka 2022 – 2023 pod vedením doc. Dr. Regíny Dalkalachevovej a doc. Boyany Pavlovej.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V slávnostných priestoroch Výborovne Matice slovenskej sa 12. septembra uskutočnilo slávnostné založenie nového kulturologicko-filozofického vedeckého odboru Matice slovenskej. Jeho úlohou bude združovať vedcov, predovšetkým kulturológov, filozofov, ale aj ďalších spoločenských vedcov a kultúrnych pracovníkov, prepájať interdisciplinárny kulturologický výskum s kulturologickou praxou. Cieľom odboru je rozšíriť maticnú vedu aj o spoločensko-vedné odbory (vedcov z oblasti filozofie, kulturológie, sociológie, filológie, estetiky, etiky, teológie a ďalších vedných odborov), ktoré doteraz neboli zastúpené.

Priestor pre vedu

Matica stála pri vzniku samotnej slovenskej vedy a bola to aj symbolicky Výborovňa Matice slovenskej, v ktorej sa práve začala etablovať, čo pripomenul hneď v úvode predsedu Matice slovenskej Marián Gešper.

Zámerom filozofického piliera projektu je výskum slovenskej filozofie či reflexia zahraničnej filozofie na Slovensku. Tiež vyvíjanie publikačnej činnosti v tejto oblasti. Cieľom kulturologického piliera projektu je výskum slovenskej kultúry, filozofie kultúry, ako aj interdisciplinárna spolupráca kultúrnych teoretikov a praktických organizátorov kultúry (zapojiť širšiu akademickú obec do činnosti Matice slovenskej pri výročiach slovenských osobností a udalostí). Zároveň členovia získavajú exkluzívnu možnosť publikovať v Slovenských pohľadoch, ktoré budú s odborom priamo spolupracovať.

Valným zhromaždením boli jednohlasne poverení tajomníkom filozof a politológ Dr. Erik Germuška, dozorcami šéfredaktor Mgr. Radoslav Žgrada (Slovenské pohľady, SHÚ MS) a predsedom zakladateľ odboru a pracovník Dr. Lukáš Perný (SLÚ MS). Do Výboru boli zvolení Dr. Ambrózy, Dr. Germuška, Dr. Viliam Komora, Dr. Perný a Dr. Gešper. Zároveň boli schválené predbežné stanoviny odboru. Odbornosť projektu budú zabezpečovať autority z vedeckého života: profesori, docenti, doktori filozofie, kulturológie a ďalších spoločenských vied ako napr. prof. Šipko, prof. Hajko, doc. Petkanič, doc. Hohoš, doc. Ženúch, Dr. Moyšová, Dr. Madura či Dr. Ambrózy a mnohí ďalší.

Lukáš PERNÝ

Na umocnenie spolupráce medzi maticami a inštitúciami slovanských národov

V Matici slovenskej vznikol šiesty vedecký odbor

Text a foto: Peter SCHVANTNER

Výborovňa Matice slovenskej v Martine sa 24. septembra v krátkom čase stala miestom založenia ďalšieho vedeckého odboru. Ustanovujúcim valným zhromaždením vznikol Slovanský odbor MS ako šiesty vedecký odbor Matice slovenskej. V priebehu septembra bol založený aj Kultúrno-filozofický odbor MS.

K úlohám a poslaniu Matice slovenskej patrí prirodzene aj spolupráca s inými maticami a inštitúciami slovanských národov. Táto spolupráca sa prejavuje v organizovaní kongresov matic a inštitúcií slovanských národov, ako aj vo vydávaní Slovanského obzoru. Teraz sa umocnila vznikom Slovanského odboru ako vedeckého odboru MS. Názov vychádza z minulosti, keďže takýto odbor v MS už existoval, ale v roku 1954 musel byť zrušený vinou perzekúcií vtedajšieho režimu voči MS. Ide tiež o výstižnejší názov, keďže odbor sa nebudie zaujímať len o slovanskú vzájomnosť, ale o tematiku Slovanstva v širšom ponímaní. Zakladajúce valné zhromaždenie viedol predseda MS Marián Gešper, ktorý sa podakoval všetkým prítomným na zasadnutí a vysvetlil ideu vzniku odboru. Tá sa, samozrejme, týka historickej skúsenosti z pôsobenia takéhoto odboru v MS, ako aj v širokej maticnej vedeckej a aktivizačnej činnosti na poli Slovanstva a spolupráce medzi slovanskými národmi. Na zasadnutí boli online prítomní napríklad predseda MS v Srbsku Branislav Kulík a aj slovenský spisovateľ žijúci v Budapešti Michal Hrivnák. Do budúcnosti sa členstvo ponúkne aj ostatným slovanským maticiam a slovanským inštitúciami.

Za predsedu odboru bol jednohlasne zvolený vedecký tajomník MS Pavol Madura. Ten následne predstavil možné aktivity odboru. Podľa neho by sa

V reprezentatívnych priestoroch Výborovne Matice slovenskej sa v minulých dňoch konštituovali dva nové vedecké odbory, ktorým do novej etapy činnosti poprial veľa úspechov a prínosných výsledkov predseda MS Marián GEŠPER.

Slovanský odbor MS ako vedecký odbor mal širšie zamerať na slavistiku, teda vedu o Slovanoch, Slovanstve, slovanskú literatúru, vedu, kultúru a podobne. Poznamenal, že MS sa téme Slovanstva venuje od svojho vzniku v roku 1863, známe sú najmä vzájomné kontakty slovanských matic. Táto medzinárodná spolupráca prebieha do dnešných dní, čoho dôkazom sú aj v poslednom období organizované kongresy matic a inštitúcií slovanských národov. V poradí už V. kongres sa konal začiatkom augusta 2023 v Martine. Matica slovenská tiež vydáva časopis Slovanský obzor, ktorý

pôsobí ako informačný spravodajca MS pre slovanský svet a slovenské zahraničie, ktorého je aj šéfredaktorom. No a práve tento časopis môže byť tlačovým orgánom odboru, pričom nový predseda vyzval prítomných na prispievane do ďalších čísel. Okrem toho by si Slovanský odbor mal v rámci svojej činnosti pripomínať významné slovenské osobnosti a udalosti, vydávať literatúru zameranú na slavistiku, prípadne založiť edíciu Slovenská knižnica. Ustanovujúce valné zhromaždenie zvolilo aj členov výboru a dozorcov výboru.

Naši krajanovia sa usilujú udržať folklórne tradície predkov

Dvadsiaty tretí ročník festivalu Cez Nadlak je...

Text a foto: Viliam KOMORA

Folklórna prehliadka Cez Nadlak je... sa v tomto slovensko-rumunskom meste uskutočňuje každoročne už od roka 1999. Nadlak, ktorý si v tomto roku pripomína 220. výročie príchodu a usadenia Slovákov, má vyše osemtisíc obyvateľov, z ktorých je asi polovica slovenskej národnosti. Aradská oblasť Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku (DZSČR) pod vedením predsedu Pavla Hlášnika zorganizovala tu už XXIII. ročník tejto prehliadky či súťaže slovenských interpretov, sólistov slovenskej ľudovej piesne. Riaditeľkou podujatia bola známa slovenská etnológka a zároveň vedúca významného slovenského Folklórneho súboru Sálašan v Nadlaku Kristína Jučanová. Podujatie sa uskutočnilo predposledný víkend v septembri, od piatku do nedele, pričom súťažná časť prehliadky mala tri vekové kategórie, v ktorých sa predstavilo vyše štyridsať účinkujúcich. Boli z Rumunska, zo Srbska a z Maďarska. Výhercami boli všetci, keďže zaslužený potlesk si odniesol každý. Spomeňme však aspoň tých, čo získali

V záverečnom galaprograme festivalu Cez Nadlak je... účinkovali aj banksobystrickí folkloristi.

ocenenia. V kategórii 6 – 12 rokov prvú cenu získala Blanka Slauková z Nadlaku za pieseň V našom dvore ruža. V kategórii 13 – 18 rokov si prvenstvo odniesla Petra Ponykaiová z Veňareca s piesňou Dievča, dievča, čože to máš. V kategórii nad 18 rokov si prvenstvo vyspieval Zlatko Klinovský zo Selenče s piesňou Keď sa Slováci. Špeciálne ceny získali Timea Stupavská z Hložian, Lucia Stajčicová z Kysáča a Margita Benková z Bácskeho Petrovca. Cena obecnstva pripadla Patrikovi Jochovi z Nadlaku, cenu orchestra získala Ingrid Kukučková z Nadlaku, Cenu Dotyku ľudskosti pre

najmladšiu súťažiacu dostala Klára Oltmanová z Nadlaku, Cenu Dotyku ľudskosti pre najstaršiu súťažiacu dostala Ruženka Ďurišová z Erdéviku, Cenu poslanca DZSČR získala Tina Vesteková z Kovačice, Cenu mesta Nadlak udelili domácej súťažiaci Emanuele Vankovej a Cenu Matice slovenskej dostala Simona Sýkorová z Nadlaku. Cenu poslancov DZSČR v Mestskom zastupiteľstve v Nadlaku získal Jarin Bálint z Nadlaku. Cenu časopisu Naše Snahy dostala Hanna Krajčovicová z Békešskej Čaby, taktiež bola odovzdaná cena veľvyslancu SR v Rumunsku.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 19/2023 sme aj v našom kvíze reagovali na nechutnú blamáž, ktorej sa dopustilo Divadlo P. O. Hviezdoslava v Bratislave programovým plagátom s provokáčnym obsahom a urážlivými odkazmi a symbolmi. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí uviedli, že tejto provokácie sa dopustila práve táto mestská scéna, ktorá takto znevážila pamiatku osobnosti, ktorej meno má v názve. Spomedzi takýchto odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Oto Omasta, Liptovská Štiavnica; Mária Salavská, Zvolen; Peter Tvrdon, Dolná Poruba.

• Koľkokrát bude Robert Fico stáť na čele vlády SR?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do vyjdenia ďalšieho čísla SNN.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

24. októbra

– pred stopäťnástimi rokmi sa narodil básnik, literárny kritik a prekladateľ Koloman Kolomi Geraldini (1908 – 1994), v rokoch 1937 až 1945 pôsobil v Matici slovenskej ako blízky spolupracovník jej správcu Jozefa Cigera Hronského; jeden zo zakladateľov maticnej tlačiarne Neografia. Udalosti v čase Slovenského národného povstania ho donútili, aby v roku 1945 odišiel do exilu a od roka 1948 žil v Argentíne. Je pochovaný na Národnom cintoríne v Martine.

28. októbra

– pred sto piatimi rokmi vznikla Československá republika (1918), Slováci a Česi sa dostali z područia Rakúsko-Uhorska a ako bratské národy vytvorili vlastný štát; vznik ČSR bol predpokladom slovenskej štátnosti, Česko-slovenská národná rada vyhlásila vznik ČSR na severných územiach Rakúsko-Uhorska – pred sedemdesiatimi rokmi sa narodil prešovský arcibiskup Ján Babjak (1953), za prešovského eparchiálneho biskupa ho vymenovali 11. decembra 2002; konsekrovaný bol 6. januára 2003 pápežom Jánom Pavlom II. v Bazilike sv. Petra v Ríme

29. októbra

– pred sto rokmi sa uskutočnil prvý let Česko-slovenských aerolínií na trase Praha – Bratislava (1923); let, ktorý bol pôvodne plánovaný na piate výročie vzniku Československa, sa pre nepriaznivé počasie musel odložiť a uskutočnil sa až o deň neskôr 29. októbra

30. októbra

– pred sto piatimi rokmi bola prijatá Martinská deklarácia (1918), proklamovala pridanie sa Slovákov k vytvoreniu ČSR, dokument prijali na zhromaždení v Martine, kde sa účastníci prihlásili k sebaurčovacímu právu národov a ustanovili Slovenskú národnú radu ako jedinú predstaviteľku oprávnenú vystupovať v mene slovenského národa; išlo o samostatný štátoprávny akt slovenského národa, ktorým Slováci oficiálne rušili zväzok s Uhorskom

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi havarovala električka v Košiciach, pri nehode zahynulo deväť ľudí, desať bolo zmrzačených a zranených osemdesiat (1978), pod amfiteátrom sa o siedmej hodine a dvadsiatimi minútami vykoľajili dva vozne električky číslo 6

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi sa narodila environmentálna aktivistka Ľubica Trubíniová (1958), zakladateľka a riaditeľka slovenskej odbočky organizácie Greenpeace

2. novembra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi došlo k Viedenskej arbitráži (1938), nacistické Nemecko a fašistické Taliansko donútili Česko-Slovensko vzdať sa v prospech Maďarského kráľovstva územia na juhu Slovenska a Podkarpatskej Rusi obývaného prevažne maďarsky hovoriacim obyvateľstvom

3. novembra

– pred tristoštyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil astronóm Juraj Buchholtz (1688 – 1737), zasvätil svoj život výskumu sústav jaskýň na Slovensku a propagácii vedeckých poznatkov z výskumov v oblasti Vysokých Tatier; prvý zakreslil panorámu Vysokých Tatier

Martin MITOŠINKA

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.